

Abigail Zamora, L'Arlequí, a la Casa del Pintor Abelló, CC BY-SA
https://ca.wikipedia.org/wiki/Fitxer:%22Arlequi%C3%AD%22_de_Joan_Abell%C3%B3.jpg

Arlequí

Personatge còmic procedent de la farsa italiana o comèdia de l'art que compareix en escena amb un vestit fet de peces triangulars de tots colors.

L'*Arlequí*, és una figura en bronze del conegut personatge de la farsa, provocador de rialles, alegre i viu, regal de Joan Abelló a la ciutat de Mollet del Vallès.

Per a Abelló, l'arlequí era un personatge especial, relacionat amb la vida bohèmia, el circ i l'alegria. L'*Arlequí* d'Abelló ha esdevingut un símbol representatiu de la ciutat.

La figura representa un arlequí fent equilibris damunt d'una esfera i està inspirada en la pintura *Arlequí* (1955), de l'artista molletà.

Abelló la va reproduir primer en fang, després en guix i, a partir del motlle, Fernando Bernad Cassorán, la va modelar en bronze a la cera perduda.

A Mollet, podeu veure la figura en bronze a la plaça Joan Abelló; i la pintura, la maqueta de guix a mida real i una altra de més petita al Museu Abelló. ➔

Fonts: <https://www.molletvalles.cat/ca/la-ciutat/escultures-i-monuments/arlequi> ➔
<https://www.molletvalles.cat/ca/turisme/que-fer/descobreix-la-ciutat/escultures-i-art-al-carrer/larlequi> ➔

? Especial teatre de carrer

Fonts: DEIEC, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Acrobàcia

Exercici d'habilitat física que presenta dificultats excepcionals. Habitualment té una fase aèria i que sovint implica un risc físic per a qui l'executa. Alguns tipus d'acrobàcies es poden executar endavant o enrere, en funció de si es fan en direcció a la part anterior o a la part posterior del cos de l'acròbata. L'artista circense que fa acrobàcies és l'*acròbata*.

Cartomàgia

Branca de l'il·lusionisme que es basa en l'ús de cartes per als jocs de mans.

Circ

Local, fix o ambulant, amb una o diverses pistes i amb graderies per als espectadors, on es representen espectacles circenses.

Circ de carrer

Circ que es representa en un espai públic.

Il·lusionisme

Art de produir en l'espectador la il·lusió d'assistir a fenòmens extraordinaris i increïbles.

Il·lusionista, mag | maga, màgic | màgica

Artista del món de l'espectacle que practica l'art de l'il·lusionisme.

Equilibrista

Acrobata especialitzat a fer exercicis d'equilibri amb el cos o amb objectes diversos.

Festival d'espectacles de carrer

Festival en què els espectacles es representen al carrer de manera gratuïta.

És la denominació proposada en català de *buskers festival*.

Màgia de prop

Modalitat de màgia que es fa a poca distància del públic, que sol consistir en la manipulació de cartes i altres objectes.

Malabar, malabarisme, joc malabar, jocs malabars

Exercici d'habilitat i destresa en què es van llançant enlaire i tomant, de manera que no caiguin a terra, diferents boles o altres objectes. || Figuradament, acció destra, hàbil. *Amb el sou que ens paguen s'han de fer malabarismes per a arribar a final de mes.*

Pallasso | pallassa

Artista del món de l'espectacle que, generalment vestit i maquillat de manera grotesca, fa pantomimes i números còmics i conta històries gracioses per tal de divertir el públic.

Teatre de carrer

Representació teatral que es fa en escenaris urbans, principalment places i carrers, sense que els espectadors hagin hagut de pagar.

Xanca

Cadascun dels dos pals proveïts a una certa altura d'un banyó per als peus que, disposats verticalment, un artista circense utilitza com a extensió de les cames per desplaçar-se a una certa altura de terra, i que sovint cobreix amb uns pantalons molt llargs. Les xanques s'utilitzen especialment en números d'equilibriste i malabarisme.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **exvot**. La resposta correcta era la **1**. *Objecte que s'ofereix en do a una divinitat, a la Mare de Déu o a un sant en compliment d'un vot, que es penja a les parets i al sostre d'un temple.* La guanyadora ha estat Noelia Cabello, de Mollet del Vallès i seguidora de L'Estenedor.

En aquest número preguntem què vol dir **joc de mans**?

1. Braços d'una butaca.
2. Donar-se les mans amorosament.
3. Demostració d'il·lusionisme.
4. Conjunt de guants i manyoples.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat 📧. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una samarreta model *Fes servir la teva llengua* feta al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals 📄

Majúscules i minúscules en festivals

Pel que fa als festivals, s'escriuen amb majúscula les inicials de tots els substantius, adjectius, verbs i adverbis que componen la denominació. Per exemple: *Festival Artístic Internacional L'Arlequí*. Si la paraula genèrica no forma part del nom propi, s'escriu amb minúscula. Per exemple: *festival Primavera Sound*.

Fraseologia

Per art de màgia

Inexplicablement; sense esforç. *El pastís ha desaparegut per art de màgia; ningú no ha vist qui se'l menjava. En Joan va aprovar l'examen per art de màgia.*

Webs

- **Diccionari del circ.** Més de cinc-cents termes sobre el tema. TERMCAT.
- **Vocabulari de les arts escèniques.** Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- Glossaris en català sobre cultura popular (diablers, gegants, titelles, etc.).

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA
NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Davantall

Peça de planxa, fusta, plàstic, etc., que ocupa la part davantera de l'habitacle d'un vehicle, en la qual hi ha el quadre de comandament, la guantera, els difusors d'aire, etc.

? Especial automòbil

Fons: DCVB, DIEC2, DSFF, GEC, PCCD, OPTIMOT, TERMCAT

Auto, automòbil, cotxe

Vehicle autopropulsat de quatre rodes, amb dues rodes anteriors directrius i dues rodes posteriors únicament amb moviment de rotació, destinat al transport d'un màxim de nou persones.

Eixugaparabrises

Sistema mecànic d'un rentaparabrises que recorre fregant la superfície exterior del parabrisa per apartar-ne l'aigua. L'eixugaparabrises està format pel braç de l'eixugaparabrises i l'escombreta de l'eixugaparabrises.

Enganxall

Peça col·locada al darrere d'un automòbil que permet d'acoblar-hi un remolc.

lHenseke, Citroen BX 19 GTi, Bj, 1990. CC BY-SA 4.0
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bx_19_gti_rear.jpg

Parabrisa

Làmina de vidre o de matèria transparent situada a la part davantera d'un vehicle per protegir els passatgers de la pluja, del vent, etc.

Pneumàtic o neumàtic?

Per designar el revestiment perifèric de les rodes d'un vehicle, generalment de cautxú, que conté aire a pressió, es poden usar les formes *pneumàtic* i *neumàtic*.

Punt mort

Posició d'un dispositiu d'accionament d'un canvi de marxes en què no hi ha cap transmissió de moviment.

Rentaparabrises

Dispositiu de neteja del parabrisa d'un vehicle per mitjà de l'acció combinada de raigs d'aigua a pressió i de l'eixugaparabrises que el recorre fregant la superfície. Alguns automòbils tenen un sistema similar per al vidre posterior, el *rentavidres* posterior.

Xassís

Conjunt estructural d'un vehicle format pel bastidor, el motor, els òrgans de transmissió, la suspensió, la direcció, els frens i les rodes.

Adherència

Arrapament produït pels pneumàtics d'un automòbil o pel fregament de les llandes de les rodes d'un vehicle, sobre la superfície en què es mou. Evitem l'anglicisme *grip.

Capalçada, peralt

Desnivell entre una banda i l'altra d'una calçada en un revolt, que evita que els vehicles siguin impel·lits per efecte de la força centrífuga cap a l'exterior del revolt.

Fita quilomètrica

Senyal de localització col·locat a la vora d'una via interurbana que indica la distància en quilòmetres entre el punt on és situat i el punt inicial de l'amidament.

Fraseologia

Anar amb el cotxe d'en Taló

Anar a peu.

Fer llums, fer ràfegues

Accionar intermitentment, el conductor d'un vehicle, els llums de carretera, per advertir altres conductors o vianants de la seva presència.

Anar al cel amb cotxe

Voler-ho tot massa fàcil; panxacontent. *S'ha aviciat a anar al cel amb cotxe, i defuig qualsevol contrarietat.*

Ser una carraca

Ser un vehicle vell i atrotinat. *Aquest auto és una carraca.*

Fer marxa enrere

Recular, revenir sobre una determinació. || Rectificar, desdir-se. || No mantenir, algú, les seves pretensions o intencions, bé renunciant-hi, bé rectificant-les, moderant-les. *Estava disposat a comprar aquell solar, però ha fet marxa enrere.*

Posar pals/bastons a les rodes

Entorpir una acció; destorbar, obstaculitzar. *A més a més de no donar-li suport, li posa pals a les rodes perquè no pugui dur a terme el projecte.*

Anar sobre rodes. Venir rodat

Produir-se fàcilment, favorablement, rutllar. *Des que ha arribat el nou director tot va sobre rodes.*

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **anar fluix d'armilla**. La resposta correcta era la **3**. *No tenir gaires diners*. La guanyadora ha estat Núria Valentí, de les Franqueses del Vallès, i seguidora de L'Estenedor.

En aquest número preguntem què vol dir **cotxe escombria**?

1. *Vehicle que neteja els carrers.*
2. *Mena d'escarabat piloter.*
3. *Mecanisme de neteja automàtic d'una porta o finestra corredissa.*
4. *Vehicle que recull els corredors que abandonen una cursa.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat 📧. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una samarreta model *Fes servir la teva llengua* feta al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals 📄

L'N-II o la N-II?

L'apostrofació davant de sigles i acrònims varia d'acord amb la manera com es pronuncien aquestes abreviacions: com si fossin mots (pronunciació sil·làbica: *IVA*, *INCAVI*) o lletra per lletra (pronunciació lletrejada: *UGT*, *NBA*). Si la sigla es llegeix lletra per lletra i comença amb un so consonàntic (per exemple, *DNI*, *de-ena-i*), no es fa l'apostrofació: *el DNI*, *la BBC*, *de DDT*. Però si el nom de la primera consonant comença amb vocal (per exemple, *FMI*, *efa-ema-i*), sí que s'apostrofien, tant els articles *el* i *la* com la preposició *de*: *l'FMI*, *l'N-II*, *d'FM*.

Webs

Diccionaris de transports del TERMCAT:

- 📖 *Diccionari de mobilitat sostenible.*
- 📖 *Diccionari de seguretat viària.*
- 📖 *Diccionari de trànsit.*
- 📖 *Lèxic de transport turístic.*

NOVETAT!

- 📖 Tots els articles d'Enciclopèdia.cat, ara en obert per a tothom.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA
NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Sarsuela

Gènere de teatre musical hispànic que combina parts recitades i parts cantades en un acte o més d'un. El nom prové del palauet de la Zarzuela, situat als afores de Madrid,

on al segle XVII es feren les primeres representacions d'aquest gènere. || Plat de peix variat amb crustacis i mol·luscs, preparat amb sofregit de ceba, tomàquet i altres ingredients.

▼ Fòrum Abelló - Associació Musical Sarsuela de Mollet.
Los gavilanes (1992)

Sembla que la sarsuela de peix pren el nom de la sarsuela musical, tot i que no se'n sap el motiu. Potser és perquè en aquest gènere musical s'hi barregen parts cantades amb altres de parlades, igual com en el plat hi ha molts elements diferents barrejats. O potser ve del fet que, igual com

la sarsuela musical se sol dividir en més d'un acte, els restaurants servien el plat en diferents fases. Sigui per una cosa, per l'altra o per totes dues, el nom del plat té origen musical.

Font: 195 La sarsuela (de peix) – Parlant de música

Terre. B. Sarsuela. CC BY-SA
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sarsuela.jpg>

? Especial sarsuela

Fons: DIEC2, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Baix

La més greu de les tres veus usals en l'home adult. || Cantant que té veu de baix.

Baríton

Veu masculina intermediària entre la del tenor i la del baix. || Cantant que té veu de baríton.

Compositor | compositora

Persona que compon.

Contralt

Veu entre les de soprano i tenor, la de so més baix entre les de dona. || Cantant que té veu de contralt.

Contratenor

Veu d'home de registre molt agut, de tessitura equivalent a la de contralt. || Cantant que té la veu de contratenor.

Cor

Agrupació musical integrada per cantants i dedicada a la interpretació del repertori coral. || Fragment que canta o recita el cor.

Corda

Grup d'instruments de l'orquestra simfònica format per violins, violes, violoncel·ls i contrabaixos. || Grup de cantants segons la veu que interpreten quan canten en un cor. *La corda de tenors de l'orfeó.*

Drama líric

Denominació aplicada a algunes obres de música dramàtica, en lloc del terme tradicional d'òpera.

Llibret

Llibre imprès amb el text d'una òpera, un oratori, una cantata o qualsevol altra forma dialogada de música vocal. || Per extensió, el text mateix d'aquestes obres.

Mezzosoprano

Veu femenina de registre intermedi entre el de soprano i el de contralt. || Cantant que té veu de mezzosoprano. La forma abreviada, *mezzo*, és utilitzada amb molta freqüència.

Orquestració

Manera de distribuir les diferents parts d'una composició simfònica entre els distints instruments que formen l'orquestra i d'agrupar alguns d'aquests per obtenir determinats efectes tímbrics.

Partitura

Conjunt de parts musicals, vocals o instrumentals d'una composició, representats gràficament.

Obertura

Peça musical que, com el seu nom indica, serveix d'introducció a una obra de dimensions més grans, generalment de caràcter dramàtic (òpera, oratori).

Solo

Part d'una composició musical tocada per un sol instrument o cantada per una sola veu.

Soprano

La més aguda de les veus humanes, pròpia especialment de dones i de nois. || Cantant que té veu de soprano.

Tenor

La més alta de les tres veus naturals en l'home adult. || Cantant que té veu de tenor.

Tiple

Soprano.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **moure els fils**. La resposta correcta era la **1. Ser qui mana en un assumpte**. La guanyadora ha estat Montserrat Compte, de Martorelles, voluntària lingüística i seguidora de *L'Estenedor*.

En aquest número preguntem què vol dir **estar cantada alguna cosa**?

1. Donar-la per acabada o morta.
2. Fer-la pública desvelant un secret.
3. Ser fàcilment previsible.
4. Fer pudor.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat ✉. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua model Per molts anys** feta a l'IMSD.

Nota sobre el tractament de dades personals ✉

Webs

- ✉ **Vocabulari de la música.** Acadèmia Valenciana de la Llengua. TERMCAT.
- ✉ **Vocabulari de les arts escèniques.** Acadèmia Valenciana de la Llengua. Institut Valencià de Cultura.
- ✉ **Vocabulari de didàctica de l'educació musical.** Universitat de Barcelona.
- ✉ **Diccionari de les tecnologies del so i de la música.** Universitat Pompeu Fabra. Grup de Recerca en Tecnologia Musical.
- ✉ **Vocabulari musical sonor.** Cristina Fuertes, XTEC.
- ✉ **L'Estenedor 191.** Especial consultes musicals.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA
NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Merceria

Establiment on es venen cintes, botons, agulles, fils, etc., i generalment, roba interior.

Mercer | mercera

Persona que ven articles de merceria.

Vetesifils

La forma *vetesifils* es documenta com a sinònim de *merceria*. Així mateix es pot considerar un sinònim de *mercet* | *mercera*, atesa la semblança dels significats.

205

? Especial vetesifils

Fonts: DIEC2, DCVB, DSFF, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Agulla imperdible o imperdible

Agulla en forma de U allargada, la punta de la qual, després de clavada, es fica dins una cavitat que hi ha a l'altre extrem.

Agulla saquera

Agulla gruixuda, de 10 a 20 cm de llargària, emprada per cosir sacs o teixits resistents.

Aguller, canó

Tub obert en un cap i amb un tap que serveix per guardar-hi agulles.

Botó de pressió, clec, tancador de pressió, xec

Dispositiu d'una peça de vestir, constituït per dues peces metàl·liques circulars, l'una amb una part central còncava i l'altra amb una part central convexa que hi encaixa, cosides cadascuna en un costat de la roba, que s'utilitza per cordar-la exercint-hi pressió.

Buata

Tela gruixuda de fibra en floca, engomada per ambdues cares, que serveix per a farciment en algunes peces de vestir.

Buirac, coixinet d'agulles

Petit coixí on es claven les agulles de cosir per tenir-les guardades.

Centímetre

Cinta mètrica de roba o de plàstic.

Cinturilla

Peça de roba en forma de tira estreta que, col·locada en la part alta d'un pantaló o una faldilla, se cenyeix a la cintura.

Dent de rata, ziga-zaga

Cinta plana trenada de passamaneria amb forma de ziga-zaga arrodonida que s'utilitza com a element decoratiu per amagar costures, adornar vores i baixos, etc., de peces de vestir i per a la decoració de la llar. En castellà és *ondulina*.

Enfilador d'agulles

Estri per enfilat d'agulles emprades en costura.

Esteatita, sabó de sastre, guix de marcar

Varietat de talc, de color blanc verdós, sumament tou, que polvoritzada i premada és emprada pels sastres per fer senyals a la roba.

Folre, folro

Teixit que s'utilitza per folrar altres teixits, o bé peces de vestir.

Gafet

Peça de metall en forma de ganxo que es fica en una anelleta per cordar o descordar peces de vestir o altres coses.

Gafeta

Anella petita per on es passa el gafet.

Musclera

Cadascun dels dos reforços interiors d'una peça de vestir per a les parts corresponents als múscles. En castellà és *hombreira*.

Ou de sargir

Objecte amb forma d'ou i de material dur, habitualment fusta o plàstic, que s'introdueix en un mitjó o en una mitja per sargir-los.

Patró

Model de paper o cartó segons el qual es tallen els components d'una peça.

Reforç

Pedaç o afegit que es cus a un vestit per reforçar-lo.

Rodet de fil

Objecte cilíndric amb un forat central al voltant del qual s'enrotlla un fil formant diverses voltes sobre si mateix.

Trau, botonera

Obertura petita feta en una peça de roba per la qual, per cordar-la, es fan passar els botons cosits a l'altra vora.

Tocar el viu o el voraviu a algú

El *voraviu* és la 'vora resistent d'una tela, teixida de manera que no es pugui desfilar'. Per tant, *tocar el viu o voraviu* és ferir algú en allò en què és més sensible, molestar-lo fent al·lusió a quelcom que l'enutja, ferir-li l'amor propi. *No li toqueu gaire el voraviu que té molt males puges.*

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **donar-se aire a fer una cosa**. La resposta correcta era la **4. Anar per feina, no entretenir-se**. El guanyador ha estat Sergi Bolea, de Granollers, seguidor de *L'Estenedor*.

En aquest número preguntem què vol dir **moure els fils**?

1. *Ser qui mana en un assumpte.*
2. *Tocar un instrument de corda.*
3. *Fer mitja.*
4. *Ser electricista.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua** model *Per molts anys* feta a l'IMSD.

Nota sobre el tractament de dades personals

Arranjaments o retocs de roba?

La forma catalana per designar l'acció d'arreglar peces de vestir és *retoc* (habitualment en plural, és a dir, *retocs*), utilitzada amb el sentit de 'esmena que es fa en retocar una obra'. Així doncs, direm *Fer retocs en un vestit*, i no **Fer arranjaments en un vestit*. La forma castellana equivalent és *arreglo*. La denominació *arreglament* no és adequada, ja que no té el sentit estricte d'esmenar i s'utilitza en altres àmbits especialitzats, com per exemple el de la música, per designar la composició o adaptació sobre una melodia o una obra musical donada.

Webs

- **Vocabulari: Merceria.** Material gràfic (2019). Xtec.cat.
- **Vocabulari de la merceria.** Opuscle. (1984). Montserrat Alegre i altres.
- **Vocabulari de la merceria.** CPNL - Oficina de Català de Blanes.
- **Diccionari de la indústria tèxtil.** Diccionari multilingüe. (1994). Josep Mumburí i altres. UPC.
- **Lèxic de la indústria tèxtil a Mollet del Vallès.** (2015). CPNL - Servei de Català de Mollet. TERMCAT.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

Fer salat

Fer salat vol dir arribar tard o fer tard per fer alguna cosa, *arribar als anissos*, o *arribar a misses dites*. Si volies veure'ls, has fet salat; acaben de marxar. També vol dir fracassar, no encertar o excedir-se.

Sabeu d'on ve aquesta expressió?

Tot i que no se'n sap l'origen, potser, senzillament, ve del fet que quan un menjar surt salat, ja hem fet tard per corregir-ne el gust, ja no es pot fer marxa enrere. Sigui com sigui, *no feu salat*.

Font: Quin és l'origen de la dita...? «Paremiologia catalana»

? Especial condiments

Fonts: DIEC2, DCVB, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Condiment

Substància, com la sal, les espècies, etc., emprada per donar més gust al menjar.

Espècia

Substància vegetal aromàtica o picant que s'empra per condimentar el menjar, com pebre, safrà, canyella, claus.

Fines herbes

Assortiment d'herbes aromàtiques combinades i molt ben picades amb què s'adobben certs menjars. *Si vas al supermercat, compra un pot de fines herbes. Formatge a les fines herbes.*

Manat d'herbes

Ramet d'herbes aromàtiques, principalment llorer, farigola i julivert, que s'afegeix a un menjar durant la seva cocció per tal de fer-lo més saborós.

Herba remeiera, herba medicinal, planta medicinal, planta remeiera

Planta que conté una o més substàncies actives amb propietats medicamentoses.

Herbolari

Botiga on es venen herbes i plantes medicinals.

Herbolari o herbolària

Persona especialitzada en l'ús d'herbes i plantes medicinals i que les conrea, cull o ven.

Amanir, assaonar, condimentar, trempar

Afegir un o més condiments a una menja per donar-li olor o fer-la més saborosa.

Salaó

Procés de conservació de la carn o del peix mitjançant la utilització de la sal com a element bàsic.

Alfàbrega

Planta anual, molt olorosa, de fulles ovades enteres i flors petites blanques o rosades, emprada com a condiment i per extreure'n un oli essencial.

Canyella

Escorça aromàtica del canyeller emprada principalment en confiteria i també com a aromatitzant en perfumeria. *Canyella en pols. Canonets de canyella.*

Clau d'espècia, clavell d'espècia, claus d'olor

Poncella deshidratada del claveller, amb aspecte de clau, emprada com a condiment i de la qual s'extreu una essència usada en farmàcia.

Julivert

Planta herbàcia de tiges primes, flors petites d'un verd groguenc i fulles brillants i aromàtiques de color verd fosc. Les fulles són molt emprades com a condiment. *Per fer aquest guisat necessito picar all i julivert.*

Ser el julivert de tots els guisats. Ser una persona visible, que es troba en totes les funcions, festes o actes importants.

Llorer

Arbre de fulla perenne amb el tronc llis i l'escorça prima, flors de color blanquinós i fruits arrodonits de color negre. Les fulles són lanceolades, de color verd fosc, molt aromàtiques i s'usen com a condiment.

Orenga

Herba aromàtica de fulles petites i ovalades, flors en espiga rosades o de color malva, apreciada per les seves propietats medicinals i com a condiment. *M'agraden les pizzes amb molta orenga.*

Safrà

Espècia obtinguda dels estigmes del safrà dessecats i polvoritzats.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **rampoina**. La resposta correcta era la **3. Cosa d'escàs valor, inservible**. La guanyadora ha estat Esther Melchor, de Montornès, que ens diu «estic agraïda de la meua llengua».

En aquest número preguntem què vol dir **ser una persona salada**?

1. Ser aguda, viva i tenir molta gràcia.
2. Estar bé de salut.
3. Tenir mal caràcter.
4. Arribar sempre tard.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat ✉. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una Dona d'Aigua model *Per molts anys* feta a l'IMSD.

Nota sobre el tractament de dades personals ✉

Provar o tastar?

En català, el verb que té el significat de 'prendre una petita quantitat d'un menjar o una beguda, per apreciar-ne el gust' és *tastar*, i no *provar*. Per exemple: *Si no tasses la tonyina, no sabràs si t'agrada. Tasta la sopa, que em sembla que no hi ha prou sal.*

Gust a... o gust de...?

Per enllaçar els complements dels noms que tenen a veure amb les percepcions i sensacions la preposició adequada és *de*: *gust de, olor de, pudor de, soroll de, remor de, so de. Aquest pastís té gust de llimona. Sento olor de rostit. Fa pudor de cremat.* No obstant això, el verb *pudir* regeix la preposició *a*. Per exemple: *Pudia a all. L'abric put a fregit.*

Webs

- ✦ **Plantes aromàtiques.** Cartell amb il·lustracions. Diputació de València.
- ✦ **Noms de plantes. Corpus de fitonímia catalana.** TERMCAT.
- ✦ **Herbes a la cuina.** Terminologia de l'alimentació i la gastronomia. TERMCAT.
- ✦ **Diccionari de procediments culinaris.** TERMCAT.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA
NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

200

Sala Pastel, Casa del Pintor Abelló. Fons Museu Abelló

Col·lecció

Arreplec de coses d'una classe determinada, especialment de coses d'art, de ciència o d'indústria, que constitueix un conjunt coherent més o menys complet. *Col·lecció de manuscrits, d'autògrafs, de pintures, de medalles, de monedes.* || Per ext. *En aquella casa hi havia una col·lecció de criatures. Quina col·lecció de trapelles!* || Conjunt de llibres publicats per un mateix editor i que respon a uns criteris

comuns. *La col·lecció «Vicenç Plantada» publica estudis i monogràfics relatius a Mollet del Vallès i als pobles veïns.* || **col·lecció local** Part del fons d'una biblioteca, especialment pública, que recull i organitza tota la documentació que fa referència a la seva zona geogràfica concreta.

L'abreviatura de col·lecció és col·l.

? Especial col·leccionisme

Fons: DIEC2, DCVB, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Col·leccionista

Col·leccionador, col·leccionadora.

Col·leccionador col·leccionadora

Persona que col·lecciona.

Col·leccionar

Fer col·lecció d'alguna cosa.

Fer col·lecció

Reunir alguna cosa en col·lecció.

Col·leccionisme

Afecció a col·leccionar.

Sala Vidre, Casa del Pintor Abelló. Fons Museu Abelló

Col·leccionisme

adhesivofília Col·leccionisme d'adhesius.

autografofília Col·leccionisme de postals signades per una persona famosa.

cartellofília Col·leccionisme de cartells.

cleidocopofília Col·leccionisme de clauers.

cromofília Col·leccionisme de cromos.

filatelisme Col·leccionisme de segells postals.

filolumínia o lluminofília Col·leccionisme de capses de llumins.

glucobalantiofília Col·leccionisme de sobres de sucre.

lepidopterofília Col·leccionisme de papallones.

malacofília Col·leccionisme de cargols i petxines de mar.

naipofília Col·leccionisme de naips.

pinofília Col·leccionisme de pins.

Col·leccions

anecdolari Recull, col·lecció, d'anècdotes.

arborètum Col·lecció d'arbres vivents.

atles Col·lecció de mapes en un volum.

biblioteca Col·lecció de llibres.

cartoteca Col·lecció de mapes.

discoteca Col·lecció de discos

filmoteca Col·lecció de films.

fonoteca Col·lecció de documents sonors.

fototeca Col·lecció de fotografies.

hemeroteca Col·lecció de publicacions periòdiques.

herbari Col·lecció de plantes dessecades i premsades.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **curar-se en salut**. La resposta correcta era la **1**. *Prevenir-se contra un perill quan encara és remot*. La guanyadora ha estat M. Carme Vila Cantón, de Manresa i seguidora de *L'Estenedor*.

En aquest número preguntem què vol dir **rampoina**?

1. Descàrrega elèctrica de baixa intensitat.
2. Estrebada muscular breu.
3. Cosa d'escàs valor, inservible.
4. Guineu.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua model Per molts anys** feta a l'IMSD.

Nota sobre el tractament de dades personals

Escalabornar

Deixar una col·lecció incompleta. *No perdreu cap peça; sinó escalabornareu la meua col·lecció*.

Majúscules i minúscules de fons documentals, arxius i col·leccions

Els fons documentals, els arxius i les col·leccions són dipòsits que poden presentar-se en tota mena de suports: paper, magnètics, digitals, objectes diversos. Quan la designació genèrica no forma part del nom propi, s'escriu amb minúscula. Per exemple: *arxiu del Palau Requesens*. En canvi, quan el fons documental, l'arxiu o la col·lecció està formalment constituït i té entitat, s'escriu amb majúscula inicial. Per exemple: *Fons Joan Amades*, «*Col·lecció d'Automòbils Salvador Claret de Sils*» (*Museu de l'Automòbil*).

Webs

- **La col·lecció viscuda, la vida pintada.** Abelló 100 anys. Museu Abelló.
- **El Troc.** Butlletí del col·leccionisme. Agenda, notícies, intercanvis, enllaços, etc.
- **Col·leccionistes.** Programa de televisió amb 13 capítols dedicats al col·leccionisme. TV3 (CCMA).

Ajuntament de
Mollet del Vallès

Foto: IMSD - Dona d'Algua Esperit de Vida. CC BY-SA
<https://donesdaigua.cat/producte/esperit-de-vida/>

Per què diem que estem de pega?

L'expressió *estar de pega*, emprada per dir que la fortuna és adversa, prové de la presència d'aquesta substància en la composició de moltes pomades i ungüents dels que antigament es posaven en ferides o zones adolorides.

Així, doncs, s'estava de *pega* quan sovintejaven les malalties o accidents que feien imprescindible aquesta mena de remeis.

Font: *Els perquès de Catalunya*, de Família Fernández.

No haver-hi tutia

No haver-hi remei o apel·lació. Al·ludeix a la *tutia* o *atutia*, medicament molt usat antigament per curar les inflamacions de la vista, en el qual es tenia gran fe. Era compost a base de pega grega (o *colofònia*). Per això *no hi ha tutia* vol dir que 'no hi ha remei'.

Font: *Refrans i dites* (1935), de Joan Amades

? Especial salut

Fonts: DIEC2, DCVB, DSFF GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Què t'has de prendre, una pastilla, una píndola, una càpsula, un comprimit?

comprimit Forma farmacèutica sòlida que s'obté per compressió de porcions de pes similar de substàncies actives medicamentoses polvoritzades o granulades, pures o amb excipients inerts afegits, i que s'administra per via oral.

dragea Forma farmacèutica sòlida, recoberta per diverses capes d'una barreja de substàncies en què el component majoritari és el sucre, la qual s'administra per via oral.

càpsula Forma farmacèutica sòlida consistent en un embolcall cilíndric o esfèric que

té el fàrmac en pols a dins i que s'administra per via oral.

píndola Medicament afaïçonat en forma de boleta recoberta d'una capa llisa per facilitar-ne la deglució. En farmacologia és un terme obsolet perquè ha deixat de comercialitzar-se. || L'expressió *daurar la píndola* vol dir 'presentar una cosa desagradable sota un aspecte favorable'.

pastilla Forma farmacèutica sòlida, de presentació variada, sempre flexible i de fractura llisa, que s'obté per conglutinació en calent i que s'administra per via oral. La pastilla actualment està en via de desaparició al mercat.

Esparadrap

Tira de tela impregnada d'una substància adherent per una banda, utilitzada per fixar embenats i apòsits.

Esperit de vi

Alcohol etílic o etanol. Nom derivat de l'antiga procedència de l'alcohol etílic.

Mercromina

Denominació vulgar del *mercurocrom*, nom registrat de la *merbromina*: sal disòdica de la dibromohidroximercurifluoresceïna. Les solucions de la *merbromina*, d'un color vermell característic, són emprades com a antisèptic en petites ferides, en substitució de la *tintura de iode*.

Omeprazole

Fàrmac antisecretor gàstric que inhibeix de manera selectiva la bomba de protons. És un nom masculí. *Pren-te un omeprazole*.

Tireta

Tros d'esparadrap tèxtil o de matèria plàstica, de dimensions i forma diverses, proveït d'un petit apòsit, generalment una gasa, utilitzat especialment per protegir rascades, talls o petites ferides i afavorir-ne la guarició.

Com ho pronunciem?

èczema Trastorn propi de malalties cutànies, caracteritzat per una erupció papulovesiculosa pruent. La denominació *èczema* prové del grec *ekzéō*, que significa 'bullir'.

torticoli Inclínació viciosa del cap i del coll, per causes principalment musculars. El mot és masculí i es pronuncia [turtikóli].

tenir cagarines / cagarrines Popularment, tenir 'diarrea'. La podem pronunciar amb una sola erra o amb dues.

Emplastre o cataplasma?

emplastre Preparació medicinal arcaica constituïda per una substància pastosa que, estesa en un drap, s'aplica damunt la regió malalta. || Figuradament, cosa mal feta; bunyol. *Hem fet un bon emplastre!*

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **tenir bona sintonia**. La resposta correcta era la **4. Tenir bon acord**. La guanyadora ha estat Mari Trujillo, de Bigues i Riells que ens diu «la ràdio és part de la meua vida».

En aquest número preguntem què vol dir **curar-se en salut**?

1. *Prevenir-se contra un perill quan encara és remot.*
2. *Estar sempre malalt.*
3. *Fer una estada a un balneari.*
4. *Menjar molt i suculent.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat 📧. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua model Per molts anys** feta a l'IMSD.

Nota sobre el tractament de dades personals 📄

cataplasma Preparació remeiera capaç de retenir una gran quantitat de calor humida, que es posa entre dues gases i s'aplica sobre la pell com a emol·lient, calmant i antiinflamatori. || Figuradament, persona malaltissa, carregada de xacres. Per extensió, persona feixuga, que més aviat molesta o destorba.

Fraseologia

Més sa que un gra d'all. Tenir molt bona salut. Es diu d'una persona molt sana.

Fer salut. Fer alguna activitat saludable, estar-se en un lloc on la naturalesa afavoreix la salut.

Salut de cavall. Tenir una salut molt ferma.

Webs

- 🔗 **Diccionari d'infermeria.** TERMCAT.
- 🔗 **Lèxic de fàrmacs.** TERMCAT.
- 🔗 **Terminologia de ciències de la salut.** TERMCAT.
- 🔗 **Plantes medicinals. En coneixes les propietats?** Material interactiu. TERMCAT.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA
NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Ràdio

Estació emissora i aparell receptor de radiodifusió. *Avui vaig a la ràdio i em faran una entrevista. Engaga la ràdio de casa, si la vols escoltar.* ||

Mitjà de comunicació de massa constituït pel conjunt d'emissores que, mitjançant ones radioelèctriques, emeten programes informatius, musicals o d'entreteniment.

📻 Dia Mundial de la Ràdio
13 de febrer

198

Aparell receptor de ràdio Sonneclair (1957), de la col·lecció d'Antoni Bargalló donada el 2015 a Mollet Comunicació

? Especial món de la ràdio

Fons: 📻 DIEC2, 📻 GEC, 📻 OPTIMOT, 📻 TERMCAT

En antena, a l'aire

Programa que s'està transmetent / expressió usada per indicar que en aquests moments s'està produint una emissió radiofònica. S'usa normalment amb els verbs *estar*, *posar*, *sortir*, etc. *D'aquí a deu segons estarem en antena.*

Audiència

Conjunt de persones que escolten un programa de ràdio. *Un programa de molta audiència.*

Careta

Conjunt de sons que serveixen de presentació i de tancament d'un programa de ràdio i que l'identifiquen. La careta de presentació

rep el nom de *careta d'entrada* o *capçalera*; i la de tancament, *careta de sortida*.

Cortineta

Música que divideix les seccions del programa.

Dial

Escala graduada en els aparells receptors de ràdio que indica les freqüències i, de vegades, també la longitud d'ona de les emissores.

Emissora o estació emissora

Estació constituïda per un conjunt d'aparells i d'instal·lacions, destinada a emetre ones radioelèctriques per a la difusió de so. *Una emissora local.*

Entradeta

Breu locució que fa un presentador de ràdio per introduir una notícia.

Escaleta

Document que recull, de manera resumida, l'estructura d'un programa. Inclou informació del contingut del programa (els diferents blocs o seccions, la durada de cadascun d'ells, espais de publicitat, etc.) i dels aspectes tècnics (sintonies, efectes de so, etc.).

Fosa

Efecte acústic consistent en l'augment o la disminució graduals i intencionats del volum d'un so. La forma **fade*, en anglès, no és adequada en un context formal.

Graella de programació

Pla detallat de la programació d'una emissora de ràdio o de televisió prevista per a un període determinat, amb la indicació dels horaris d'emissió.

Llenguatge radiofònic

Conjunt d'expressions codificades i fixes que s'utilitzen per comunicar missatges. El llenguatge de ràdio no és exclusivament oral, també inclou la música, el soroll, el silenci i els efectes especials.

Locutor, locutora

Persona que es dedica a retransmetre programes o notícies per ràdio.

Indicador de sintonia

Dispositiu emprat en alguns receptors de ràdio que indica el punt exacte de sintonia o freqüència. Si voleu sintonitzar Ràdio Mollet, per exemple, busqueu el dial 96.3 de la FM.

Baixar o abaixar la ràdio? Pujar o apujar la ràdio?

Si ens referim al volum, *abaixem i apugem el volum de la ràdio*. *Abaixar* significa 'fer que sigui més baix, fer baixar a un nivell inferior, a un grau inferior d'intensitat' i *apujar* significa justament el contrari. *Abaixa la ràdio, que no et sento*. *Pots apujar el volum de la ràdio?* En canvi si *baixem o pugem la ràdio*, vol dir que físicament movem l'aparell de dalt a baix o de baix a dalt d'un determinat lloc. *Puja la ràdio al pis de dalt i així ens distraurem*. *Després, però, tornar-la a baixar al menjador, d'acord?*

Engegar i apagar la ràdio

En català, per indicar 'fer l'operació necessària perquè certs aparells elèctrics i electrònics funcionin', es poden fer servir

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **néixer amb la flor al cul**. La resposta correcta era la **2. Tenir bona sort en tot**. La guanyadora ha estat Carmen Àguila, treballadora de Creu Roja de Mollet del Vallès i seguidora de *L'Estenedor*.

En aquest número preguntem què vol dir **tenir bona sintonia**?

1. *No posar-se mai malalt.*
2. *Tenir una veu clara i potent.*
3. *Disposar de molts diners estalviats.*
4. *Tenir bon acord.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat 📧. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una **Dona d'Aigua** model *Per molts anys* feta a l'IMSD.

Nota sobre el tractament de dades personals 📄

els verbs *engegar*, *encendre* o *posar en marxa*. *Quan jo miri la televisió, no engeguis la ràdio*. *Encén la ràdio, que fan les notícies*. *Després ja l'apagarem*. La forma **posar la ràdio* no és adequada.

Com escrivim els noms dels programes de ràdio?

Als títols de programes de ràdio, només s'escriu amb majúscula la lletra inicial i la resta s'escriu amb minúscula, tret d'aquelles lletres que hagin d'anar amb majúscula per algun motiu (per exemple, el nom d'un municipi). Cal tenir en compte, a més, que aquests títols van en cursiva. Per exemple: *Posa't les piles* (programa radiofònic).

Webs

- 📍 **Ràdio Mollet.** Web de l'emissora molletana.
- 📍 **Diccionari de les tecnologies del so i de la música.** Grup de recerca en tecnologia musical. UPF i TERMCAT.
- 📍 **Vocabulari radiofònic.** Radio Web, Roderic Villalba i Pitu Martínez.
- 📍 **Terminologia audiovisual.** Universitat de València, Miquel Francès.

Ajuntament de Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Jugar

Per *jugar* entenem passar el temps en quelcom que es fa amb l'objectiu d'entretenir-se, de divertir-se.

El joc pot tenir connotacions positives o negatives. Així parlem de *jugar brut*, és a dir, fer trampes en el joc o actuar deslleialment i *jugar net*, que vol dir justament el contrari.

El joc també té gradacions de risc. Així parlem de *jugar amb foc*, quan ens exposem imprudentment al perill.

Jugar una mala passada o una mala partida és fer una mala jugada a algú, perjudicar aquella persona. En canvi *jugar amb algú* vol dir manejar algú com un vol, burlar-se'n.

També parlem de *jugar-nos-hi la camisa*, és a dir, jugar-s'ho tot o *jugar-se l'última carta*, si volem emprar el darrer mitjà que ens resta per obtenir alguna cosa.

Sabeu que *jugar a cartes vistes* vol dir obrar amb coneixença plena de totes les dades, mòbils amagats, etc., d'un afer?

No us *hi jugueu el coll*, si no esteu absolutament segurs i tingueu present que jugar implica poder guanyar, però, també, saber perdre.

Això sí, no deixeu mai de jugar!

? Especial Juguem!

Fonts: DCVB, DIEC2, Optimot, TERMCAT, Viquipèdia

Donar joc

L'expressió *donar joc* en català té tres significats. D'una banda vol dir 'afavorir o ser útil per a alguna cosa' i 'rendir', i, en aquest cas també es pot dir *donar de si*. Aquestes dues expressions es poden intensificar amb mots com *molt*, *força*, etc. Per exemple: *Aquell comentari va donar molt de joc. És una peça de roba que pot donar força de si, en pot sortir ben bé un vestit.*

D'altra banda, *donar joc* en l'àmbit esportiu significa 'facilitar la participació dels altres jugadors'. Per exemple: *El migcampista sempre ha de donar joc.*

Finalment, l'expressió *donar joc* també significa 'crear situacions difícils'. Per exemple: *En Felip és un mal company. Només dona joc, intenta mantenir-te'n a distància.*

Ludificació

Del llatí *ludo*-, que significa 'joc'. Recurs creatiu consistent a utilitzar la mecànica del joc en contextos aliens per mirar d'obtenir un aprenentatge o un comportament determinat en les persones implicades. En l'àmbit de l'educació s'aplica en la creació de materials formatius basats en el joc i en la pràctica del joc a l'aula com a estratègia per captar l'interès de l'estudiant i motivar-lo; i en l'àmbit de la creació publicitària, es fa servir per establir un vincle emocional entre una marca i els seus usuaris. Es descarta la forma **gamificació* (de l'anglès *gamification*), malgrat que està molt introduïda.

Prou apostes!

L'expressió que fan servir els crupiers als casinos per anunciar als jugadors que ja no s'accepten més apostes abans de fer rodar la ruleta —*No va más*, en castella o *Rien ne va plus*, en francès— en català té els equivalents següents: *Prou apostes. S'han acabat les apostes. No hi van més apostes.*

Curiositats de paraules juganeres

baldufa La paraula *baldufa* prové de l'àrab *ḥudrūfa* i vol dir 'joguina que volta veloçment fent soroll'

parxís La paraula *parxís* prové del sànscrit *pacis*, que vol dir 'vint-i-cinc'. Vint-i-cinc era la puntuació màxima que es podia aconseguir en el joc predecessor del parxís: el *chaupar*, joc en què es feien servir petxines en comptes de daus.

io-io La paraula *io-io* prové del tagàlog, la llengua nativa de Filipines, i significa 'tornar' o 'el que torna'.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **rampoïna**. La resposta correcta era la **3**. *Cosa d'escàs valor, inservible*. El guanyador ha estat David Pablo, seguidor de *L'Estenedor* que diu «Ha, ha, ha, si a mi no em toca mai res!»

Ara preguntem què vol dir **cavallfort**?

1. *Joc en què un o més jugadors es posen ajupits i els altres els salten per sobre i se'ls van posant al damunt.*
2. *Cavall aguerit, avesat als perills i a les fatigues de la guerra.*
3. *Aparell de gimnàstica artística.*
4. *Unitat de potència equivalent a 75 quilogràmetres per segon.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi un davantal model *Fem bullir l'olla* fet al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals

Majúscules i minúscules de dies i anys internacionals i commemoratius

S'escriuen amb majúscula inicial tots els substantius i adjectius de les designacions dels dies i anys internacionals o commemoratius. Per exemple: *El dia 28 de maig és el Dia Internacional del Joc. El Dia del Punt Volat és el 24 de gener.*

Triler, triler

La denominació catalana per designar l'individu que es dedica al joc de carrer que consisteix a endevinar en quin lloc, de tres possibles, està situada una peça manipulable és *triler*, *triler*. Per exemple: *Quan no hi havia vigilància, aquest carrer tan turístic estava ple de trilers.*

Webs

- **Diccionari de jocs i joguines.** Recull de termes. TERMCAT.
- **El 9 Ets i uts. Lèxic: termes de jocs.** Paraules sobre jocs i joc terminològic interactiu. CNL d'Osona.
- **I tu, jugues en català?** Informació i enllaços sobre el joc i les joguines en català. CPNL.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

187

Ull viu!

En català,
la interjecció *ull!*
no és normativa. Per
advertir algú es fan servir les
expressions *compte!*, *ull viu!*, *alerta!*,
ep! Per exemple: *Alerta, no trepitgis això!*

? Especial tot ulls

Fonts: DIEC2, DSFF, GEC, Optimot, TERMCAT

Mirar de cua d'ull

Mirar de costat, movent la pupil·la cap a un costat de l'ull.

Fer uns ulls com unes taronges

Obrir-los molt de sorpresa, d'admiració, per vigilància.

No perdre d'ull algú

Vigilar-lo estretament.

Tenir els ulls al clatell

No saber veure el que hom té al davant.

Tenir pa a l'ull

No veure una cosa evident.

A ull o a bell ull

Sense comptar, pesar, mesurar.

A ull nu

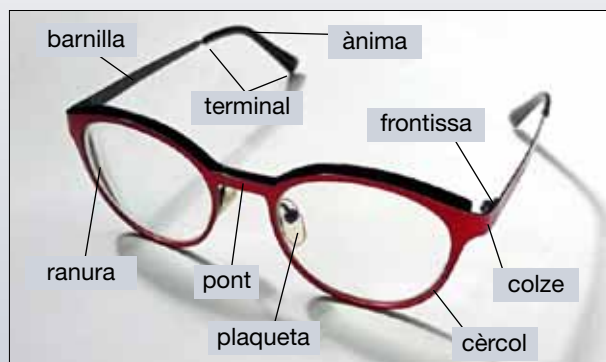
Sense l'auxili d'un aparell òptic.

A ulls clucs

Admetent allò que hom afirma o proposa sense escatir-ho, sense valorar-ne l'autenticitat. *Creure una cosa a ulls clucs.*
|| Sense mirar els riscos que hom pot córrer. *Actuar a ulls clucs.*

Ulleres

Instrument òptic format per un parell de vidres que se sosté al nas i a les orelles, emprat per corregir els defectes de la visió o protegir l'òrgan de la visió.

Barnilla o branca

Cadascuna de les dues peces amb què les ulleres es recolzen a les orelles.

Lent de contacte, lentícula o lentilla

Càpsula prima, corbada i transparent que s'adapta sobre la còrnia per corregir un defecte de refracció ocular.

Oftalmòleg, oftalmòloga

Metge especialitzat en oftalmologia; oculista.

Diòptria i no *dioptria

Unitat de potència convergent o divergent d'una lent. És definida com la inversa de la seva distància focal expressada en metres. Les diòptries porten signe positiu si la lent és convergent (correcció de la hipermetropia) i negatiu si és divergent (correcció de la miopia).

Binocles i prismàtics

Les formes *binocles* i *prismàtics* es fan servir per designar l'aparell òptic format per un parell d'ulleres graduables, una per a cada ull, muntades sobre un mateix suport. Aquest aparell s'utilitza per mirar objectes llunyans. Per exemple: *En Pol sempre duia els binocles / prismàtics per observar els ocells*.

Antifaç per dormir

Careta que cobreix els ulls perquè no entri la claror quan es dorm.

Aclucalls

Peces que tapen la visió lateral dels ulls dels animals de tir, com els cavalls, per evitar que s'espantin o es distreguin.

Cataracta i no *catarata

Opacitat total o parcial del cristal·lí, que provoca una disminució de l'agudesia visual.

Fer els ulls grossos

L'expressió castellana *hacer la vista gorda*, que s'usa per expressar que algú fa veure que no ha vist alguna cosa, equival en català a *fer els ulls grossos*, *fer com qui no ho veu*, entre d'altres. Per exemple: *En Pere va fer els ulls grossos i ho va deixar passar per aquella vegada. La mare es va adonar que en Pau s'amagava a sota la taula, però va fer com qui no ho veu*.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **de cap i de nou**. La resposta correcta era la **1**. *Una altra vegada des del començament*. La guanyadora ha estat Berta Reixach, entusiasta de les frases fetes i dels refranys i seguidora de L'Estenedor.

Ara preguntem què vol dir **fer l'ullet**?

1. *Cosir un trau.*
2. *Tancar i obrir ràpidament un ull tenint obert l'altre.*
3. *Fer cara de pena.*
4. *Tolerar, deixar passar, quelcom aparentant no veure-ho.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi un davantal model *Fem bullir l'olla fet al Taller Alborada*.

Nota sobre el tractament de dades personals

En vista de, amb vista a

La locució *en vista de* significa 'considerant, atenent'. Per exemple: *En vista de la seva reacció, crec que no li ho hem de tornar a proposar*. En canvi, la locució *amb vista a* és equivalent a 'pensant en' o 'amb la intenció de'. Per exemple: *S'ha comportat així amb vista al seu ascens*.

Cal no confondre aquestes dues locucions amb *en vistes de*, que és sinònima de *les envistes de*. Per exemple: *Al vespre ja havíem arribat a les envistes del refugi de Prat d'Aguiló*.

Finalment, cal recordar que per fer referència a allò que es veu des d'un punt es fa servir el mot *vista* en singular. Per exemple: *Aquest pis té vista sobre la plaça*.

Webs

- **Paremiologia catalana comparada digital.** Amb cara i ulls (dites.cat).
- **Diccionari d'oftalmologia.** TERMCAT.
- **Termes d'òptica i optometria.** Universitat Politècnica de Catalunya. Escola Universitària d'Òptica i Optometria de Terrassa.
- **Vocabulari de l'òptica.** CPNL. Oficina de Català de Blanes.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Anar a plaça o a la plaça

‘Anar al mercat públic per comprar’

No fa pas tant, agafàvem el cistell per anar a plaça, la bossa o la coixinera del pa per anar al forn i la lletera per anar a buscar la llet.

Cistell

Recipient portàtil fet de vímets, de joncs, etc., entreteixits, generalment de base oval o rectangular amb una ansa semicircular travesera a la meitat de la seva llargària. *El cistell d'anar a plaça.*

Cabàs

Receptacle fet de llata d'espart, amb dues anses, que serveix per transportar terra, pedres, sorra, etc. || **Senalla.** *El cabàs d'anar a plaça.*

Bossa de pa, coixinera de pa

Bossa de roba de forma quadrangular o allargada, que serveix per anar a comprar el pa o per guardar-lo a la cuina.

Lletera

Recipient per transportar o guardar la llet o per servir-la a taula.

Carmanyola, portaviandes, tàper, túper

Recipient de llauna, alumini, plàstic o un material similar que té una tapa ben ajustada, utilitzat per guardar-hi o portar-hi menjar, generalment cuit. Les denominacions catalanes *tàper* i *túper* i l'equivalent anglès provenen de la marca comercial Tupperware.

Ai, cabàs! Popularment ‘ja és massa, això’.

Antropocè, era de l'Antropocè

Període geològic que es caracteritza per l'impacte de l'activitat humana a la Terra des del punt de vista geològic, climatològic o biològic. Aquest impacte prové de l'abocament massiu de residus a l'atmosfera, als oceans i als continents, que tenen com a conseqüència, entre d'altres, l'escalfament global, la degradació del sòl i la desforestació. L'Antropocè s'inicia a partir de la segona meitat del segle XX.

? Especial crisi climàtica

Fonts: DIEC2, DCVB, Optimot, TERMCAT

Bossa biodegradable

Bossa fabricada amb un material susceptible de biodegradació.

Bossa ecològica

Bossa fabricada amb un material que té un impacte perjudicial nul o molt baix sobre el medi ambient.

Bossa reutilitzable

Bossa que es pot utilitzar més d'una vegada.

Mediambiental o ambiental

Els adjectius *mediambiental* i *ambiental* tenen el significat de ‘relatiu o pertanyent al medi ambient’. Així, tant es pot dir *La gent està cada vegada més sensibilitzada pels problemes ambientals*, com *La gent està cada vegada més sensibilitzada pels problemes mediambientals*.

La forma **medioambiental* no és adequada en català.

Ampolla/envàs reomplible

Envàs que es pot tornar a omplir per reutilitzar-lo.

Agricultura biològica, agricultura ecològica

Agricultura que recorre a fertilitzants i pesticides orgànics i a la rotació de conreus, en substitució d'un gran nombre de substàncies químiques de síntesi industrial, i que evita el cultiu de vegetals transgènics, amb la finalitat de respectar l'equilibri del medi i conservar la fertilitat del sòl.

Agricultura sostenible

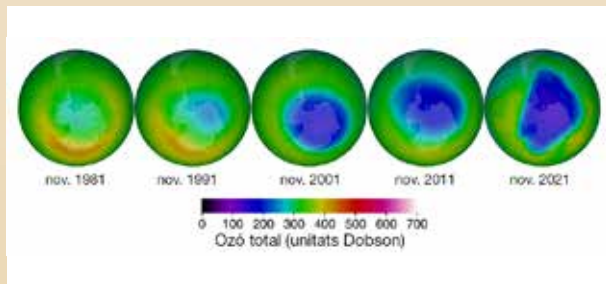
Agricultura que té com a objectiu garantir la seguretat alimentària mundial, promoure els ecosistemes saludables i, alhora, donar suport a la gestió sostenible de la terra, l'aigua i els recursos naturals.

CO₂

Tant el símbol com la fórmula del diòxid de carboni és CO₂. Per tant, aquesta és la manera abreujada de fer-hi referència. No és admissible la forma *CO2.

Descabornització

Reducció de la dependència dels combustibles fòssils i de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle, generalment d'una manera progressiva.

Forat d'ozó o forat de la capa d'ozó

Disminució localitzada i rellevant de la concentració d'ozó a les capes altes de l'atmosfera.

Petjada de carboni

Quantitat total d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle associades al cicle de vida d'una persona, d'un producte, servei o organització.

Reciclatge

Valorització consistent a transformar un residu per reutilitzar-lo, no necessàriament en la seva forma original ni per al mateix ús.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **ectoplasma**. La resposta correcta era la **3. Zona perifèrica del citoplasma cel·lular**. El guanyador ha estat Jaume Vergés, de Castellers de Mollet.

En aquest número preguntem què vol dir **fer-ne una com un cabàs**?

1. *Maquinar, planejar un complot.*
2. *Exagerar les dificultats d'un assumpte.*
3. *Omplir el rebost de comestibles.*
4. *Fer una acció molt reprehensible o desbaratada.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una nova samarreta model *Refrany* dissenyada al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals

Rentat d'imatge verd, ecoblanqueig

Conjunt d'estratègies de màrqueting i de comunicació que duu a terme una empresa, un govern o un organisme per promoure la percepció que els seus productes, serveis, polítiques o objectius són respectuosos amb el medi ambient, a fi de millorar la seva reputació.

Residu zero

Estratègia que té per objectiu reduir al màxim la quantitat de residus, especialment aquells que no es poden compostar o reciclar. Utilitzar la xifra en la forma *residu 0* no és incorrecte, però pot generar confusions o ambigüitat. La forma recomanable és *residu zero*: *Mollet, residu zero*.

Webs

- **Diccionari de l'emergència climàtica.** TERMCAT.
- Infografia: **Termes de l'emergència climàtica: de la crisi climàtica a la transició climàtica.** TERMCAT.
- Infografia: **Canvi climàtic.** TERMCAT.
- **Vocabulari de la crisi climàtica.** ÉsADir.
- **Fira Internacional del Cistell.** Ajuntament de Salt i Associació Catalana de Cistellaires.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Per molts anys, capità Haddock!

De qui parlem?

El capità Haddock és un personatge de ficció de la sèrie de còmics belga *Les aventures de Tintín*, d'Hergé. El capità de marina, Arxibald Haddock, és un vell llop de mar, un entranyable company de viatge de Tintín al llarg de bona part de les seves aventures. La seva primera aparició es va produir en l'àlbum publicat en francès el 2 de gener de 1941.

Font: Viquipèdia ➔

Tot i el seu caràcter colèric, de la boca del capità Haddock no surten paraules gruixudes.

Llamp de llamp de
contrarellamp!

Diuen que el talent o art d'insultar del capità Haddock prové d'una disputa que l'autor belga Georges Remi (1907-1983), conegut per Hergé, va presenciar en una peixateria, on el botiguer, que discutia amb una clienta, li va deixar anar: «Digueu-me, espècie de pacte a quatre».

Expliquen que Hergé va deduir que l'enginyós peixater havia pres la frase del Pacte de les Quatre Potències, un acord internacional entre el Regne Unit, França, Itàlia i Alemanya de 1933 i es va apropiat de l'expressió, perquè la gola del capità la convertís en un impropri.

Font: *El capità Haddock, gran amic de Tintín, compleix 80 anys*, Javier Albisu EFE

Especial capità Haddock

Exabrupte

Cosa dita bruscament, sense preàmbul.

Grolleria

Paraula o acte propis d'una persona grollera.

Insultar

Ofendre amb actes o paraules ultratjosos.

Improperi

Insult, retret que hom fa a algú.

Malsonant

Que sona malament, que ofèn les orelles de la persona que escolta.

Paraules gruixudes

Paraules malsonants o grosseres.

Paraulota

Paraula grollera.

Renec

Paraula o expressió injuriosa. || Interjecció que hom considera grossera, inconvenient.

183

20
anys
2001-2021

Art

Habilitat, destresa, a fer certes coses adquirida amb l'estudi, l'experiència, l'observació. *És l'art de la traducció! Joaquim Ventalló ha estat capaç de traduir els insults del capità Haddock al català sense ser groller ni fer servir mots ofensius per al receptor.*

Recull de renecs enginyosos

Fonts: *L'il·lustre Haddock. Recull dels renecs del capità.* Albert Algoud Norma Editorial; DIEC2

adobacossis de mal llamp

adobacossis Persona insignificant, sense cap relleu.

arreplec de sapastres

arreplec Agregat de coses o persones arreplegades. / **sapastre** Que fa la feina malament, amb qui no es pot comptar per fer una cosa. || Que és ximplet, murri, que no és de fiar.

astronauta d'aigua dolça

Per analogia als mariners d'aigua dolça, és a dir, els mariners de poca categoria, de segona o de tercera —els bons mariners serien els d'aigua salada.

cuit amb sutge d'antracita

L'antracita és un combustible considerat de qualitat inferior i el sutge és com l'escorrialla de qualsevol combustible. Dir a algú que ha estat cuit amb sutge d'antracita és tractar-lo amb un menyspreu profund de debò.

nyèbit de catracòlic de mal rellamp

nyèbit Perdulari. / **catracòlica** (pop.) Peça de vestir que hom es posa per mudar-se, que engavanya.

palimpsest

Manuscrit que ha estat utilitzat dues vegades, després d'haver estat raspat el primer escrit per escriure-hi un nou text. És fàcil de donar-hi un sentit figurat, «informal», «caragirat» aplicat a una persona que primer deia una cosa i després en diu una altra.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **fer la rateta**. La resposta correcta era la **2**. *Projectar sobre alguna cosa la llum reflectida per un mirallet.* El guanyador ha estat Joan Solé, seguidor de *L'Estenedor* que ja pot gaudir de tornar a fer castells amb camisa verd claret a plaça.

En aquest número preguntem què vol dir **ectoplasma**?

1. *Persona carregada de xacres.*
2. *Cent unitats de sèrum sanguini.*
3. *Zona perifèrica del citoplasma cel·lular.*
4. *Pegat viscos que s'aplica sobre la pell.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una nova samarreta model *Refranyys* dissenyada al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals

Aniversari

L'aniversari és el dia que es compleixen anys d'algun fet o d'algun esdeveniment: *l'aniversari de l'aparició de la primera tira còmica de Tintín en francès (10 de gener de 1929). El vuitantè aniversari del capità Haddock ha estat enguany. Quan és el seu sant? Però la forma aniversari s'utilitza especialment per fer referència a l'aniversari del naixement d'una persona: L'aniversari de la Clara és el 20 de maig.*

Aniversari no és sinònim de *onomàstica*. L'onomàstica o sant al·ludeix a la festa del sant o santa del nom.

Webs

- **El vuitantè aniversari del capità Arxibald Haddock i la seva manera de parlar.** Josep M. Mestres. *Aplec*.
- **«Mil milions de llamps i trons!!!»** Joaquim Ventalló, traductor de Tintín al català. Pau Vinyes. *Visat*.
- **80 anys de llamps i dimonis.** El capità Haddock, incansable company de Tintín, fa 80 anys. Diari de Barcelona.
- **1001, Associació Catalana de Tintinaires.**
- **El Racó del Tintinòleg.**

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Força, equilibri, valor i seny

Castell

Torre de dimensions i alçària variables, formada per castellers i castelleres enfilats uns damunt les espatlles d'altres, pròpia de certes festes populars.

Fer pinya

Cada llengua crea metàfores d'acord amb els valors del poble que la parla. L'expressió *fer pinya* fa referència al món casteller, on la pinya designa el conjunt de persones que reforcen la base d'un castell. A partir d'aquí hi ha hagut una ampliació semàntica: no sols té a veure amb el món folklòric dels castells, sinó també amb qualsevol àmbit en què se sumen els esforços de moltes persones per tal d'ajudar-se mútuament a assolir una fita determinada.

Font: *fer pinya* loc. Neolosfera.

Donar pit

Pressionar endavant amb el pit, un casteller o castellera de la pinya, del folre o de les manilles, per impedir que el casteller que té immediatament davant es faci enrere a causa del pes del castell.

Enxaneta

Infant que corona un castell.

Fer l'aleta

Alçar, l'enxaneta, la mà en el moment de coronar un castell o un pilar.

Trinat

Successió ràpida de dues notes entre les quals hi ha una distància d'un semitò o d'un to.

Quan l'enxaneta és a punt de fer l'aleta, les gralles que interpreten el *Toc de castells* fan un *trinatat*, com una mena de reilet, per indicar que el castell es carregarà tot seguit.

Quadrar

Aconseguir que un castell tingui la simetria correcta entre els diferents pilars que el formen.

Quatre de set dels Castellers de Mollet.
Fotografia original de Castellers de Mollet.

180

20
anys
2001-2021

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Torre o dos i altres sinònims

Gairebé a tot el Vallès, anomenem *torre* el castell de dues persones a cada pis del tronc, però en altres parts del territori casteller, o segons la colla, el mateix castell també es pot dir *dos*. Aquests sinònims són molt habituals en el lèxic casteller. Així, la *canalla* també s'anomena *mainada*; l'*acotxador* o *acotxada* –el casteller o castellera que és just a sota de l'enxaneta– també és *aixecador* o *aixecadora* i, de vegades, *cassoleta*; els *vents* –els membres de la pinya que subjecten la cama dreta d'un casteller o castellera i l'esquerra d'un altre–, també són *mà-i-mans* i *daus*; i els *contraforts* –la persona que es col·loca just darrere del baix–, també són *homes* o *dones del darrere*, entre d'altres.

Acotxador col·locant-se damunt dels dosos. Fotografia original de Castellers de Mollet.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **verdet**. La resposta correcta era la **3**. *Molsa que es cria a les basses, damunt les teulades i altres llocs humits*. La guanyadora ha estat Eva Beltri Martínez, del barri de Lourdes de Mollet del Vallès i seguidora de L'Estenedor.

En aquest número preguntem què vol dir **fer la figuereta**?

1. Burlar-se d'algú mostrant-li el puny clos amb la punta del dit gros sortint.
2. Flaquejar, fer falla súbita per manca de força o per un moviment fals.
3. Irritar-se molt i perdre el control.
4. Posar-se un casteller de cap per avall i peus per amunt a dalt del castell.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una nova samarreta model *Refrany*s dissenyada al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals

Majúscules i minúscules

El lèxic relacionat amb els castells s'escriu amb minúscula i sense marca tipogràfica (ni cometes, ni cursiva, ni negreta): *enxaneta*, *llenya*, *pinça*, *quatre de set*, *vano*, *fer l'aleta*, *pom de dalt*, etc.

El nom de les colles s'escriu amb majúscula: *Castellers de Caldes*, *Manyacs de Parets*, *Xics de Granollers* o *Castellers de Mollet*. Però si fem referència als seus membres, o els anomenem amb el seu color representatiu o pel sobrenom, aleshores s'escriuen amb minúscula: *un gausac*, *els blau turquesa*, *una saballuda*, *els malva*.

Tres de set, 3 de 7 o 3/7?

Podem escriure el nom dels castells de manera desenvolupada, amb lletres o amb xifres: *tres de set* o bé *3 de 7*. La forma abreujada més sintètica es fa amb la barra inclinada en lloc de la preposició *de* i sense afegir espais si hi ha indicacions específiques de la construcció: *3/9fm* (tres de nou amb folre i manilles). Aquests elements específics poden ser: *a* (amb agulla o pilar al mig); *f* (amb folre); *fa* (amb folre i agulla); *fm* (amb folre i manilles); *ps* (aixecat per sota); *sf* (sense folre); i *sm* (sense manilles).

Webs

- **Diccionari casteller**, TERMCAT. Inclou les equivalències en anglès i una infografia amb els termes que fan referència als membres de la colla castellera.
- **Lèxic casteller**. Cartell i fullet que recull els mots i les expressions habituals del món casteller, CPNL. Inclou la versió interactiva del cartell elaborada en coautoria amb el TERMCAT.
- **Concursos castellers, ésAdir**, llibre d'estil de la CCMA. Convencions gràfiques i enllaços útils del món casteller.
- Recull i enllaços de diversos vocabularis castellers. **Articles sobre llengua catalana**.
- **Terminologia dels instruments musicals** (vocabulari il·lustrat). TERMCAT. La gralla i el tabal.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Corregir la Bíblia

L'expressió *corregir la Bíblia* s'aplica a una feina llarga i laboriosa, sobretot de caràcter intel·lectual, i també al qui fa una feina o treball d'escassa importància, però que rodeja d'una certa ampul·lositat. Recorda els primers temps de la impremta, en què alguns stampers alemanys van imprimir nombrosos exemplars de la Bíblia en caràcters gòtics, la qual, junt amb el joc de l'oca i altres papers, anaven venent pel món. El caràcter gòtic es feia difícil de llegir als llatins, sobretot perquè les *is* fàcilment es confonien en reunir-se amb altres lletres, i

s'establí una mena d'ofici de correctors de la Bíblia, els quals marcaven, manuscrites damunt de l'imprès, les titlles i els punts de les *is* per fer el llibre més llegible. Aquesta correcció no al·ludeix, doncs, al fons ni al sentit de l'obra universal, sinó simplement a la precisió de la seva grafia.

Modernament, amb el mateix sentit i encloent un bon xic d'ironia, s'ha creat el refrany *escriure la Bíblia en vers o prometre la Bíblia* (o *la Bíblia en vers*), una expressió col·loquial que vol dir 'prometre el món i la bolla'.

Font: *Refranyer català comentat*, de Joan Amades.

? Especial: el llibre

Fonts: ■■ Crítica IEC, ■■ DCVB, ■■ DIEC2, ■■ OPTIMOT, ■■ TERMCAT

Coberta o portada?

coberta [usat generalment en pl.] Protecció exterior d'un llibre que serveix per fixar interiorment els plecs i cobrir-ne el lloc i els dos costats.

sobrecoberta (o **camisa**) Segona coberta d'un llibre que es posa damunt la coberta i l'abraça mitjançant les solapes. Sol ser un full de paper o cartolina imprès per la cara exterior.

portada Plana d'un llibre on figura l'autor, el títol i el peu d'impremta. | Primera plana d'un diari o d'una revista.

pàgina de crèdits (o **contraportada**) Pàgina situada al verso de la portada en què se sol consignar la propietat intel·lectual i altres dades preceptives, com l'ISBN.

faixa Tira de paper amovible amb què s'envolta un llibre per posar-hi una inscripció publicitària.

ISBN o codi ISBN

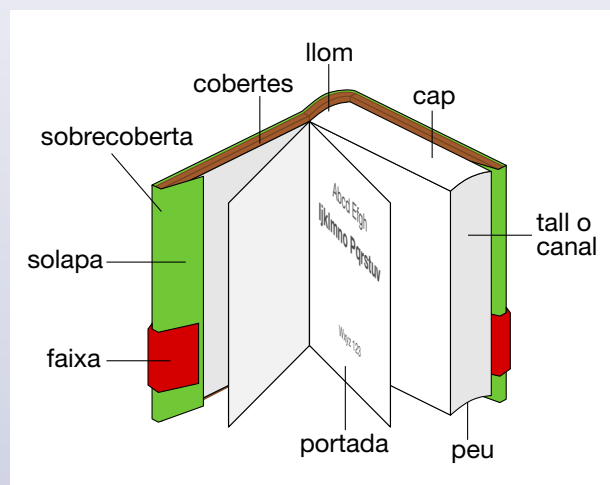
Número internacional normalitzat per a llibres

Número que identifica internacionalment una edició d'una obra publicada per un editor específic i que és únic per a aquesta edició.

ISSN

Número internacional normalitzat per a publicacions en sèrie

Número que identifica internacionalment el títol clau d'una publicació en sèrie.

Lloc

Part d'un llibre oposada al tall lateral, en què s'uneixen els fulls o els plec. | Part de la coberta d'un llibre que protegeix la unió dels fulls o els plec.

Pàgines de respecte

Pàgines en blanc, al principi o al final d'un llibre.

Pròleg o prefaci

Text previ al cos de l'obra, sovint elaborat per una persona diferent de l'autor, que acostuma a ressenyar-ne els mèrits, el valor, o també a situar-la enmig d'un context i d'unes circumstàncies determinades.

Solapa

Part de les cobertes o sobrecobertes d'un llibre doblegada cap a l'interior en què s'acostumen a imprimir informacions sobre l'autor, l'editor o el llibre.

Tiratge o tirada

Conjunt d'exemplars d'una publicació que s'imprimeixen d'una sola vegada amb una mateixa composició tipogràfica o a partir d'un mateix exemplar que serveix de matriu.

Tripa o cos d'obra

Conjunt dels diferents plec units d'un llibre sense les cobertes.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **als quatre vents**. La resposta correcta era la **3**. *En totes les direccions*. La guanyadora ha estat Eva Esquina, de Molins de Rei, seguidora de L'Estenedor.

Ara preguntem què són les **beceroles**?

1. Llibre, cartell, per aprendre les lletres.
2. Núvols alts en forma de filaments.
3. Branques petites d'un arbre.
4. Cordonets decoratius que es col·loquen al lloc dels llibres.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una nova samarreta model *Refrans* dissenyada al Taller Alborada.

[Nota sobre el tractament de dades personals](#)

Expressions amb la paraula llibre

Deixar els llibres: abandonar els estudis.

Parlar com un llibre: parlar molt doctament.

Posar una cosa en el llibre dels perduts: donar-la per perduda o per incobrable.

Fer llibre nou: canviar de vida, de conducta.

Webs

- **Abreviacions.** Quin significat té el símbol **AB**? I l'abreviatura **abr.**? Trobaràs la resposta a l'opuscle **Abreviacions**.
- Quina diferència hi ha entre la **portada** i la **coberta** d'un llibre? Entrada al blog del TERMCAT.
- **Com es fa un llibre?** Infografia sobre el procés de confecció d'un llibre. Ajuntament de Mollet del Vallès.
- **El llibre.** Pòster amb imatges de les parts d'un llibre. Ajuntament de Sabadell.
- **Terminologia del llibre.** Diccionari amb prop de dos-cents termes relatius a la indústria editorial. TERMCAT.
- **Un Sant Jordi dedicat.** Activitat especial de l'Optimot a Twitter. Participa dedicant un text a algú que estimis.

CAIXA ALTA / caixa baixa

Com passa amb molta de la terminologia de la tipografia, els termes **CAIXA ALTA** i **caixa baixa** deriven de les caixes d'impressió que s'utilitzaven per desar els tipus de plom. Aquestes caixes estaven dividides en dos compartiments: el superior, on es col·locaven les **MAJÚSCULES**; i l'inferior, que servia per a les **minúscules**.

caixa alta

Sector superior esquerre de la caixa d'impressió que conté les lletres majúscules. || Lletre d'impressió majúscula.

caixa baixa

Sector inferior de la caixa d'impressió que conté les lletres minúscules, les xifres i els espais. || Lletre d'impressió minúscula.

Fonts: DIEC2, Viquipèdia i UOC .

? Especial tipografia

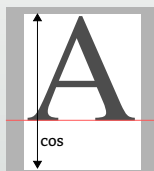
Fonts: DIEC2, OPTIMOT, TERMCAT

Caplletra, capitular, lletra capitular, lletra capital o lletra inicial

Lletre d'un cos superior al text, sovint ornamentada, emprada com a inicial del primer mot d'un text, d'un capítol, d'un paràgraf, etc.

Cos

Altura d'un caràcter, expressada en punts, que es correspon amb l'altura del tipus metàl·lic usat antigament per imprimir-lo.

Estil

Variant formal de les lletres d'una mateixa família. Quant a la seva figura, poden ser minúscules (o de caixa baixa), MAJÚSCULES (o de caixa alta) i VERSALETES. Atenent a la verticalitat del seu traç, poden ser rodones o *cursives* i, segons el gruix del seu traç, les lletres poden ser normals o **negretes**.

Família de caràcters

Conjunt de caràcters dels diversos cossos i sèries corresponents a un mateix estil. Per

exemple, Baskerville, Bodoni, Caslon, Century, Futura, Garamond, Helvètica o Univers.

Font

Conjunt de caràcters d'una família tipogràfica que tenen el mateix estil i la mateixa mida. || Implementació digital d'un estil de lletra, que conté els caràcters i un codi específic a partir dels quals un programa pot renderitzar-los.

Full

Tros de paper rectangular. || Làmina rectangular de paper que forma part d'un llibre, d'un quadern, etc.

Interletratge, prosa o set

Petit espai blanc amb què se separen les lletres impreses perquè no es toquin.

Interlineat

Espai blanc que separa les línies en una composició tipogràfica.

Pàgina

Cara d'un full d'un llibre, d'un quadern, etc.

Peu de pàgina

Part baixa de la pàgina. *Una nota a peu de pàgina, al peu de la pàgina.*

Pic

Figura en forma de cercle, de quadrat o de rombe, plena o buida, que s'utilitza en tipografia per destacar l'inici d'un paràgraf, una enumeració, etc.

Punt

Unitat mínima de mesura tipogràfica. En el sistema Didot, usat tradicionalment a l'Europa continental, el punt fa 0,376 mm, i dotze punts Didot són un *cíbero* (4,512 mm). Al sistema pica, usat al món anglosaxó, un punt fa 0,351 mm, dotze punts són una *pica* (4,218 mm) i 6 piques són una *polzada*. Els programes d'autoedició dels ordinadors es basen en el sistema pica, tot i que hi ha algunes aplicacions que permeten triar quin sistema de mesura es vol utilitzar.

Quadratí

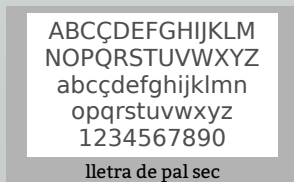
Unitat de mesura tipogràfica dels blancs a l'interior d'una línia, composta de tants punts d'amplada com els del cos a què pertany. Al món anglosaxó se sol expressar com l'amplada de la M majúscula (*em space*), i el mig quadratí com l'amplada de la N majúscula (*en space*).

Sagnar

Deixar l'espai en blanc (o *sagnia*) amb què sol començar la primera ratlla d'un paràgraf o reservar altres espais (en els marges de la caixa d'una pàgina). *Aquest paràgraf s'hauria de sagnar dos quadratins.*

Gràcia, acabament o serif

Traç de dimensió reduïda i de caràcter accessori situat al final dels traços principals d'una lletra. La lletra sense gràcies s'anomena *de pal sec*.

Versaleta

Lletra d'impremta majúscula de la mateixa alçada que la minúscula del seu mateix cos.

Volat, volada

Que apareix a la part superior de la ratlla. *Punt volat, lletra volada.*

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **en fila índia**. La resposta correcta era la **2**. *En línia, una persona darrere l'altra*. La guanyadora ha estat Conxi Hurtado Peralta, seguidora de *L'Estenedor*.

Ara preguntem què vol dir l'expressió **al peu de la lletra**?

1. *Al mateix nivell, ni més alt ni més baix.*
2. *A punt d'escriure alguna cosa.*
3. *Cautament, reflexionant el que es fa.*
4. *Exactament, sense afegir ni treure res.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una samarreta model *Diacrítics* feta al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals

Alguns símbols tipogràfics

@ arrova o rova	* asterisc	/ barra	// barra doble
\ barra invertida	“a” cometes altes o angleses	«a» cometes baixes o lletines	‘a’ cometes simples o senzilles
# coixinet o malla	& i comercial, et o ampersand	a b pleca simple	a b pleca doble
l·l punt volat	a_b ratlla baixa, guió baix o sotaratlla	ñ titlla	~ vírgula

Webs

- Lèxic multilingüe de la indústria. Accés temàtic: **Indústria de les arts gràfiques i l'edició**. TERMCAT.
- Sabíeu que hi ha un dia de l'any en què se celebra el **Dia del Punt Volat**? En aquest web hi trobareu la informació.
- **Terminologia del llibre**. Diccionari en línia. TERMCAT.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Color verd

Diuen que el verd és el color d'allò que és fresc, sa, natural. També és un color que significa llibertat, entre moltes altres coses; per això és present als semàfors i als senyals que indiquen la sortida d'emergència. Així coneixem l'expressió *donar llum verd* o *donar llum verda* a alguna cosa, és a dir, donar via lliure o carta blanca.

Hi ha moltes expressions amb aquest color. Fem servir l'expressió *verd com la porrassa* per dir que una cosa té un verd intens o que una cosa és més *verd que una ceba*, per dir que és molt verda.

Parlem de *ser un cap verd*, quan una persona és eixelebrada i amb poc seny o dels *anys verds*, per referir-se a la joventut.

Diem que algú fa cara de *prunes verdes*, quan la persona és malcarada.

Deixar verd algú vol dir deixar-lo com un drap brut. També fem servir l'expressió *quedar verd* que vol dir que quedem parats, de pedra o de pasta de moniato, és a dir, que quedem sorpresos desagradablement. *En oir aquells insults, em vaig quedar verd*.

En diem de *verdes i de madures*, si parlem sense miraments, veritats o no i en diem de tots colors.

Passar-ne de seques i de verdes, o *fer veure els ulls verds a algú* vol dir passar-les molt magres o negres.

I finalment si us diuen que alguna cosa és de *color verd d'espera*, molt alerta, perquè és un color imaginari que s'atribueix a les coses que algú espera sense fonament per esperar-les, és a dir, que ja podem esperar-les asseguts. *Aquest projecte té color de verd d'espera: és a dir, mai arribarà*.

Font: Símbols.

? Especial #quedatcasa

Fonts: ■ DIEC2, ■ Optimot, ■ TERMCAT

Paciència i fraseologia relacionada

Armar-se o carregar-se de paciència, procurar tenir-ne molta, de paciència.

Paciència!, exclamació del qui accepta resignadament les adversitats, les llargues esperes, etc.

Prendre paciència o *prendre una cosa amb paciència*, acceptar alguna cosa tal com ve, sense perdre la calma. *Pren paciència, que la nit encara és molt llarga*.

Tenir més paciència que Job, tenir una

paciència de sant, o tenir més paciència que un mestre d'escola, ser molt pacient.

També diem *anar carregat amb un sac de paciència*, *ser o tenir un sac de paciència*.

Tenir paciència de benedictí, tenir paciència per fer certs treballs entretinguts, especialment intel·lectuals. També diem *fer un treball de benedictí* o *tenir paciència de sant*.

Tenir paciència de xinès, tenir paciència per a fer certs treballs entretinguts, especialment manuals.

Sortir i sortir-se'n

El verb *sortir*, en sentit general, té diversos significats. Per exemple, té el sentit de 'passar de dins a fora' o 'dir o fer una cosa que ningú no hauria esperat' (*Sortir amb una poca-soltada*). Ara bé, la forma *sortir-se'n* significa 'salvar-se de compromisos, dificultats, entrebancs, etc.' i duu sempre el pronom *en* lexicalitzat. Per exemple: *Ens en sortirem!*

Menjar per emportar/endur o menjar per emportar-se/endur-se?

Quan aquests verbs s'utilitzen per dir que un menjar o una beguda se serveix expressament perquè la puguem consumir fora de l'establiment on es ven, podem optar per fer servir la forma pronominal: *Menjar per emportar-se*, *Cafè per endur-se*, o bé prescindir del pronom: *Menjar per emportar*, *Cafè per endur*.

Si en l'oració principal es fa referència explícita al subjecte, caldrà fer servir la construcció pronominal i adaptar el pronom a la persona corresponent. Per exemple: *Us oferim una gran varietat de plats per emportar-vos*, *Et proposem una gran varietat de begudes per endur-te*.

En aquestes construccions és igualment acceptable en tots els registres l'ús de *per a* davant de l'infinitiu, d'acord amb els parlars que diferencien les dues preposicions (valencià, tortosí, i en els parlars més occidentals del nord-occidental).

Per expressar que malgrat les dificultats no s'ha de perdre mai l'esperança, podem fer servir les frases següents:

No hi ha bé ni mal que duri cent anys o No hi ha bé que anys duri ni mal que no s'acabi. Mai perdís l'esperança: darrere una maror ve una bonança.

Passar-ho bé o passar-s'ho bé?

Per expressar el sentit de 'passar un temps d'una manera plaent' es pot fer servir tant l'expressió *passar-ho bé* com *passar-s'ho bé*. A banda d'aquestes expressions, també hi ha la locució *passi-ho bé*, que es fa servir per acomiadar-se d'algú. Aquesta expressió no admet la forma pronominal. *Ja marxo, que és tard. Passi-ho bé!*

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir l'expressió **veure la padrina**. La resposta correcta era la **4**. *Patir un dolor molt fort. Passar per una situació anguniosa*. El guanyador ha estat Joan Antoni Tintoré, «sempre endavant», seguidor de L'Estenedor.

En aquest número preguntem què vol dir **d'estar per casa**?

1. *Ser considerat com de la família.*
2. *Tenir el seu plaer més gran a estar-se a casa, amb la família.*
3. *Sense pretensions, de poc valor o fet amb negligència.*
4. *Confinat de manera voluntària.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una samarreta model *Diacrítics* feta al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals

Webs

- **Fes créixer la llengua des de casa.** Eines i serveis per a les persones, les empreses i les entitats que necessiten millorar el català.
- **Prova de vocabulari - Universitat Rovira i Virgili.** Prova de 5 minuts sobre el coneixement de les paraules del català. Els resultats seran utilitzats anònimament en un estudi científic de la universitat.
- **Digue'm com parles i et diré d'on ets.** Test dialectal del diari Ara.
- **Oci a casa. Gaudeix sense risc.** Programa de l'Ajuntament de Mollet per continuar oferint oci i activitats, per gaudir sol o en família, des de casa.
- **Museu Abelló a casa.** Propostes per fer des de casa per distreure's i, alhora, conèixer diferents aspectes del Museu i de la col·lecció Abelló.
- **Un cop de mà. Rumia i encerta-la!** Publicació mensual del CNL del Vallès Oriental.
- **Common Voice.** Projecte de Mozilla per ajudar les màquines a aprendre com parlem les persones. S'hi pot col·laborar escoltant o parlant en català.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

? Estenem consultes sobre la COVID-19

Fons: DIEC2, ésAdir,
 Optimot, TERMCAT

Aïllament, confinament o quarantena? Quina relació tenen aquests mots amb les paraules *illa*, *confí* o *quaranta*?

aïllament

Conjunt de mesures que s'apliquen a una persona amb una malaltia contagiosa durant el període en què la malaltia és transmissible per evitar el contagi d'altres persones.

confinament

Fet de tancar algú dins un espai limitat.

quarantena

Restricció de les activitats de persones o animals sans que han estat en contacte amb una persona o un animal amb una malaltia contagiosa durant la fase en què la malaltia és transmissible, amb l'objectiu d'evitar-ne

la propagació durant el període d'incubació.

Cada forma lingüística ajuda a interpretar el sentit del mot. Així, *aïllament* prové d'*illa*, i ens remet al significat d'aquesta porció de terra que queda completament separada de la resta de la terra. En canvi, *confinament* es relaciona amb la paraula *confí*, que vol dir 'límit, frontera', i comporta la idea de tancament o reclusió. Finalment, *quarantena* té origen en el mot *quaranta*, i s'explica pel costum d'imposar quaranta dies d'aïllament a persones o productes que provenien de zones possiblement contaminades abans de deixar-les circular lliurement per un territori. Actualment, és clar, els períodes de quarantena no han de ser necessàriament de quaranta dies, una xifra arbitrària de ressonàncies bíbliques.

Com es diu aquest virus?

El nom oficial del virus que causa la malaltia COVID-19 és *coronavirus SARS-CoV-2*. Tot i això, en contextos comunicatius l'OMS recomana que es facin servir denominacions del tipus *virus responsable de la COVID-19* o *coronavirus de la COVID-19* (com ara *virus de la grip* o *virus de la sida*).

COVID-19 és masculí o femení?

Es recomana assignar-hi el gènere femení, ja que la sigla COVID-19 correspon en català a la denominació completa *malaltia per coronavirus*. Exemple: *el virus de la COVID-19*.

Pronúncia de coronavirus i COVID-19

La pronúncia habitual de *coronavirus* en els dialectes que fan reducció vocàlica és [curOnavlrus] 🗣️. La sigla COVID-19 🗣️ es pronuncia amb accent tònic sobre la síl·laba *-vid* (com David) i se sol pronunciar c[o]vid amb [o], tot i que en els dialectes que pronuncien [u] la [o] àtona també es pot pronunciar c[u]vid (poc freqüent per la novetat de la paraula).

COVID-19 o covid-19?

Igual que *sida* o *radar*, originalment sigles, es pot considerar adequat tractar la sigla COVID-19 com un nom comú, *covid-19*, ja que té molta presència mediàtica, en contextos comunicatius de divulgació o periodisme.

Plurals d'EPI, UCI, UVI...

Equip de protecció individual (EPI), *unitat de cures intensives* (UCI) o *unitat de vigilància intensiva* (UVI) són termes llargs que, per comoditat, se solen anomenar per les seves sigles. Quan es fan servir en plural, la

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **dormir com una soca**. La resposta correcta era la **2. Dormir profundament**. La guanyadora ha estat Francesca López Izquierdo, treballadora de l'Ajuntament de Mollet i seguidora de L'Estenedor.

En aquest número preguntem què vol dir l'expressió **veure la padrina**?

1. Encomanar malalties a la gent gran.
2. Comunicar-se amb els avis per videoconferència.
3. Inventar una excusa falsa per trencar el confinament.
4. Patir un dolor molt fort. Passar per una situació anguniosa.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat 📧. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una samarreta model *Diacrítics* feta al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals 📄

gramàtica normativa admet que la sigla es mantingui invariable o bé que s'hi afegixi una essa minúscula: EPIs, UCIs, UVIs. Per exemple, *ja han arribat els EPI que faltaven* o *ja han arribat els EPIs que faltaven*.

Màscara o mascareta?

Les dues opcions són adequades per fer referència a la careta que tapa la boca i el nas emprada per evitar la inhalació o dispersió d'agents patògens o d'elements tòxics o nocius.

Epidèmia o pandèmia?

L'*epidèmia* és l'aparició, en una comunitat o una àrea geogràfica, durant un període de temps concret, d'un nombre inesperat de casos d'una malaltia, que excedeixen clarament els valors habituals. La *pandèmia* és l'epidèmia d'una malaltia transmissible que s'estén a molts països i afecta un nombre molt elevat d'individus.

Webs

- 🔗 **Termes del coronavirus.** Diccionari en línia. TERMCAT.
- 🔗 «**A l'entorn del coronavirus**». Apunt amb informació terminològica sobre la pandèmia de la COVID-19, amb enllaços a altres apunts relacionats. TERMCAT.
- 🔗 **Vocabulari del coronavirus.** Elaborat per l'ésAdir, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.
- 🔗 **Termes del coronavirus** en llengua de signes catalana (LSC). Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.

De pa sucat amb oli

Quan es diu que una cosa és *de pa sucat amb oli* es vol dir que és de poca importància, vulgar o de baixa qualitat. Podem pensar que l'expressió *ser de pa sucat amb oli* ve de la senzillesa de menjar pa untat només amb oli, en lloc d'altres plats més elaborats, i que, per tant, es refereix a coses inconsistentes, insignificants o fútils.

Ser de pa i raves o de pa i figa són altres frases fetes que tenen el mateix significat.

Font: bloc del programa *Què m'has dit*, de TV3.

? Especial oli i altres consultes

Fonts: DCVB, DIEC2, DSFF, TERMCAT

Allioli

Salsa feta d'allis picats debatuts amb oli.

Amanir

Posar oli, vinagre, sal, etc. *Amanir l'enciam*.

Enciamar

Amanir amb sal, oli, i, sovint, amb vinagre i altres condiments.

Fregidina

Soroll, olor i fum que fa l'oli, el llard, etc. quan bull.

Morca

Solatge de l'oli. També *oliasses*.

Oleïcultura

Tècnica i indústria de fabricació d'oli, especialment el d'oliva.

Oliar

Untar amb oli.

Setrilleres

Peça de metall, de fusta o de plàstic que porta dos setrills, l'un per a l'oli i l'altre per al vinagre.

Sitra

Recipient de llauna per guardar oli.

Trull

Local destinat a la fabricació de l'oli. | Safareig o pica cavat a la pedra, destinat a guardar-hi l'oli procedent de la premsa. | Corró troncocònic que volta el molí d'oli i esclafa les olives.

Vinagrera

Setrill del vinagre.

Fraseologia relacionada amb la paraula oli

Com posar oli a un llum o com qui posa oli en un llum: ser un remei ràpid i molt eficaç o adequat. *Li vaig dir que si no aprovava no tindria vacances i va ser com posar oli a un llum: va posar-se a estudiar immediatament.*

Com una bassa d'oli: sense que res en torbi la tranquil·litat. Es diu de la mar calma, o per extensió, de qualsevol altra cosa en calma. *Aquella classe està com una bassa d'oli; els alumnes fan l'examen en absolut silenci.*

Escampar-se com una taca d'oli: divulgar-se, estendre's molt i molt de pressa, dit especialment d'una notícia. També s'usa amb el verb estendre. *El rumor es va estendre com una taca d'oli per tot el barri.*

Passar de taca d'oli: excedir-se, excedir, ser exagerat. | Una cosa, ser inadmissible de tan exagerada. *De moment semblava que el que feia no tenia importància, però ara ja passa de taca d'oli, perquè està molestant tothom.*

Pintar-se (alguna cosa) a l'oli: fracassar, no obtenir allò que es pretenia. *Ell cobejava el premi de novel·la, però va haver de pintar-se'l a l'oli; va quedar en tercer lloc.*

Sense més sal ni més oli: de manera injustificada. *No ens coneixia de res i el primer dia d'anar a la reunió, sense més sal ni més oli, ens va gairebé insultar a tots.*

Tururut pa amb oli: fórmula usada per indicar que ja és massa tard, que ja ha passat l'oportunitat, que ja no hi ha allò que s'esperava trobar. *Vaig deixar les bosses a la sorra mentre em banyava i, tururut pa amb oli, algú les va robar.*

Una i oli: escarmentat, es diu per indicar que ha romàs escarmentat d'una cosa i que no tornarà a caure-hi. *Presentar-me a les eleccions? No. Una i oli.*

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **un bé de Déu**. La resposta correcta era la **4. Gran abundància, excel·lència**. La guanyadora ha estat Eulàlia Bofí, seguidora de L'Estenedor.

Ara preguntem què vol dir l'expressió **haver begut oli**?

1. Beure d'un cop, sense respirar.
2. Fer insensateses, coses de boig.
3. Estar ben llest, ja no haver-hi remei.
4. Ésser excessivament confiat, crèdul.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una samarreta model **Diacrítics** feta al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals

Lligacues

Goma o passador que s'utilitza per subjectar els cabells en una cua.

Portatovallons / tovallonera

Estri per servir tovallons a taula.

Webs

- **Els olis d'oliva de Catalunya.** Generalitat de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca.
- **Oliva i olivera,** refranyer temàtic de Víctor Pàmies.
- **Vocabulari de l'oli d'oliva.** La Grana-della: Molí de la Vall Major.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

*Res mobilis
res vilis*

160

Associeu la paraula *moble* amb *bé moble*, *bé immoble* o *bé semovent*?

Moble és cadascun dels objectes mòbils, pràctics o de guarniment, que constitueixen l'equip estable dels interiors dels edificis i que en complementen la utilitat. Així diem *Tots els mobles del pis són de fusta de cirerer* o *mobles de jardí*, per exemple. L'origen etimològic de la paraula *moble* ve del llatí *mobilis* i el significat literal del terme era que 'es pot moure', ja que un moble es un bé que pot ser mogut o traslladat d'un costat a un altre. D'aquí, també, ha sortit la paraula *bé moble* o *bé movent*, en contraposició a *immoble*, *bé*

immoble, *bé seent* o *bé arrel*, aplicat a allò que no es pot transportar, és a dir, aquells béns que no es poden moure de lloc, que tenen una situació fixa i que no es poden desplaçar sense malmetre's com terres i possessions. Un *bé semovent*, en canvi, és un bé moble capaç de moure's per ell mateix (animals o bestiar).

Hi ha un aforisme en llatí que diu *Res mobilis res vilis* (cosa mòbil, cosa inservible o de poc valor) que destaca l'escàs valor dels béns mobles comparat amb el valor dels immobles.

Fonts:

? Consultes béns i tractes

Fonts: DCVB, DIEC2, DSFF, TERMCAT

Bé

Tot allò de què hom pot disposar jurídicament per treure'n un profit o una utilitat. Es consideren béns les coses i els drets patrimonials

Bé comunal, bé del comú

Bé la producció i el consum del qual no poden ser objecte d'apropiació individual.

Bé relicte

Bé que una persona deixa en morir.

Bé vacant o bé vagant

Bé moble o semovent que no té propietari.

De propietat

Expressió emprada per indicar que un bé és propietat d'algú i que en pot disposar lliurement.

Immobiliari, immobiliariària

Relatiu o pertanyent a béns immobles. || Empresa dedicada a la construcció i la transacció de béns immobles, especialment habitatges.

Nua propietat

Propietat desposseïda de l'usdefruit, el qual té a favor seu una altra persona distinta del propietari, anomenat *nu propietari*. *La Maria té la nua propietat de la finca del carrer de la Sort* núm. 9.

Patrimoni

Conjunt de béns que jurídicament és considerat com una universalitat.

Fraseologia popular relacionada amb la paraula bé

Béns del comú, no són de ningú.

Béns de pagès, béns de no res.

Béns de capellans, cantant se'n venen i cantant se'n van.

Béns ben repartits, a tothom fan profit.

Béns mal adquirits, si passen als fills, no arriben als nets.

Los béns guanyats de pressa, se perden molt corrent.

Qui perd los béns no deu perdre lo seny.

Sabeu d'on bé l'expressió *tenir els tres pèls del dimoni*?

Tenir els tres pèls del dimoni equival a tenir la facilitat per resoldre conflictes i dificultats. Era costum cavalleresc entre l'antiga noblesa que en firmar un contracte els contractants posessin dos o tres pèls de la barba en el segell de cera que segellava el compromís. Aquesta acció donava més força al document, car s'hi posava una penyora personal. *Tenir els tres pèls del diable* equival a tenir-hi fet un pacte.

Fraseologia relacionada amb la paraula tracte

No fer tracte bo o *No fer tracte dret*: vol dir no fer res ben fet, obrar amb malícia, amb intenció perversa.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **fer l'agost en un negoci**. La resposta correcta era la **2. Guanyar-hi molt**. El guanyador ha estat Aleix Folch, lector primerenc de *L'Estenedor* que no ha estat mai a Mollet del Vallès.

Ara preguntem què vol dir **un bé de Déu**?

1. *Bé propietat de l'església.*
2. *Càntic litúrgic d'acció de gràcies.*
3. *Reclinatori, moble usat per pregar.*
4. *Gran abundància, excel·lència.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una samarreta model *Diacrítics* feta al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals

Tractes són tractes: significa que els tractes s'han de complir encara que siguin perjudicials per a un dels qui els han fet.

Els tractes són així com els fan: vol dir que en fer un tracte o conveni, es poden establir les condicions que es vulguin, encara que semblin estranyes o poc avingudes.

Tractes rompen lleis: indica que si s'ha fet un tracte en determinades condicions, no s'ha de desfer perquè hi hagi disposicions legals que s'hi oposin.

Fet el tracte, fet l'engany: suposa que en fer-se un tracte, sempre hi ha alguna condició posada maliciosament per un dels contractants per tal d'enganyar l'altre.

Webs

- Què és la quarta falcídia? Consulta-ho al **Diccionari notarial**.
- Què és un bé incorporat o bé immaterial? Consulta-ho al **Diccionari de dret civil**.
- **Lèxic i bibliografia per a l'activitat immobiliària**.
- **Vocabulari de l'activitat immobiliària**.
- **Terminologia jurídica**.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

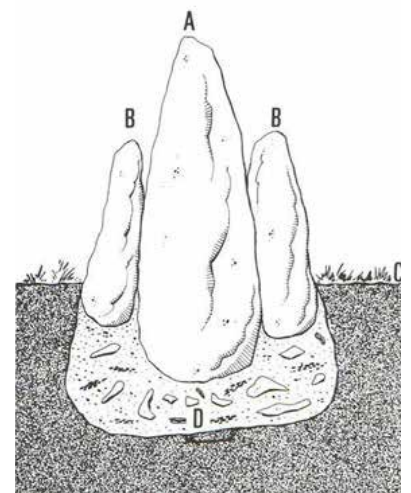
CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Termes i fites

Originalment els *termes* eren pedres de forma lleugerament regular i allargada (A), que indicaven la direcció del termenat o límit. Els termes acostumen a anar acompanyades de *testimonis*, també de pedra, anomenats *filloles* (B), normalment de mida més petita que el terme principal. Podem trobar una, dues, tres o més filloles fent de testimoni, tot i que el més habitual és trobar-ne dues.

Font: Altipla.cat

? Especial termes i fites

Fonts: DCVB, DIEC2, GEC, OPTIMOT, TERMCAT

Atermenar

Assenyalar els límits o termes d'una propietat. Sinònim de *delimitar*.

Atermenament, delimitació o partionament

Acte administratiu pel qual es determina la línia divisòria entre un bé immoble del patrimoni d'una administració pública i un bé immoble que pertany a tercers, quan els límits són imprecisos o hi ha indicis d'usurpació. | Acció d'assenyalar els límits o termes d'un tros de terra.

Fillola / fiola

Cadascuna de les dues pedres que es posen una a cada costat d'una fita i li serveixen de reforç.

Fita / molló

Senyal de pedra més o menys treballat, o bé d'obra, que indica la terminació d'una propietat immoble o d'un territori.

Fitar, amollonar

Posar els senyals que marquen els límits d'un terme o d'una propietat.

Llinda

Fita que assenyala el límit d'un terreny. | Línia o paret divisòria entre dues propietats.

Terme

Fita que assenyala els límits d'una extensió. *Posar termes a un camp*.

Termenal o partió

Límit o divisòria entre dos termes o propietats. Sinònim de *límit*, *partió*, *termenal* o *termenat*.

Testimonis

Cadascuna de les pedretes col·locades sota una fita per donar prova que aquesta és realment una fita i no una pedra qualsevol.

Testimonis muts

Trossos de carbó, de vidre, de rajoles, closques de caragols, etc., que es posen sota una fita per poder provar-ne l'existència en cas que fos arrancada i es produïssin discussions sobre la seva situació.

Topògraf, topògrafa

Persona especialitzada en la determinació de la forma i les dimensions d'un terreny per cartografiar-lo. | L'especialista en topografia.

Vedruna

Munt de rocs artificials que assenyala una partió.

Vèrtex geodèsic

Punt del terreny del qual hom ha calculat les coordenades geodèsiques.

Com es diu en català waypoint?

Punt d'interès. És un punt geogràfic que presenta un caràcter original o que es pren com a referència en una ruta, emmagatzemat en forma de coordenades de longitud i latitud en un sistema de posicionament global. La sigla és POI.

Altres fonts:

- Llindars.com
- Mojones de los Pirineos.com

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **ser un titella**. La resposta correcta era la **4**. *Ser una persona mancada d'energia o voluntat, manejable fàcilment pels altres.* La guanyadora ha estat Dolors Màrmol Reyes, treballadora familiar i seguidora de L'Estenedor.

Ara preguntem què vol dir **perdre el nord**?

1. Arruinar-se.
2. Esdevenir foll, embogir.
3. Desorientar-se, esgarriar-se.
4. Arribar tard.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una samarreta model *Diacrítics* feta al Taller Alborada.

Nota sobre el tractament de dades personals

Webs

- **Diccionaris cartogràfics.** TERMCAT.
- **Institut Cartogràfic de Catalunya.**
- **Cartografia i toponímia.**
- **Comissió de Toponímia.**
- **Mots amb arrels. Els noms de lloc ens parlen de...** (interactiu).
- **Nomenclàtor oficial de Catalunya.**
- Vila i Comaposada, Marc-Aureli. **Aportació a la terminologia geogràfica catalana**, Barcelona 1998.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

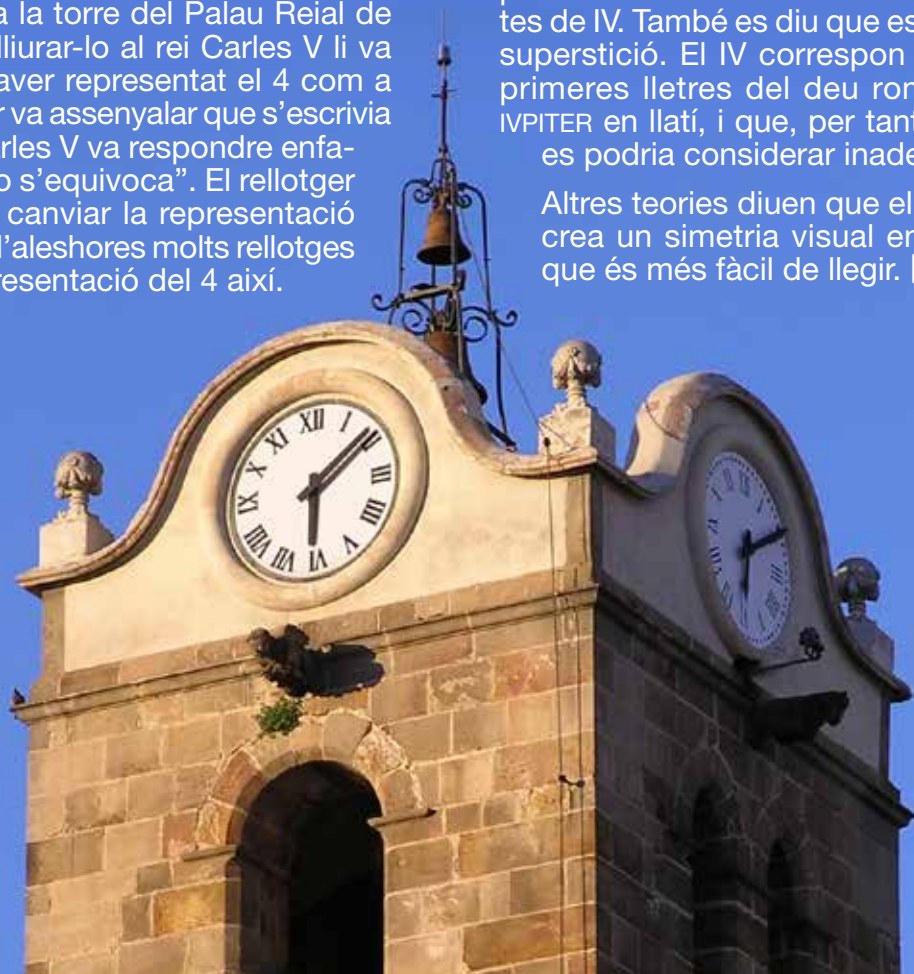
El 4 en els rellotges (IIII, IV)

Diuen que és comú veure en molts rellotges l'ús de IIII en lloc de IV. Per què?

S'explica que al segle XIV un rellotger suís va rebre l'encàrrec de fer un rellotge per col·locar-lo a la torre del Palau Reial de França i en lliurar-lo al rei Carles V li va recriminar haver representat el 4 com a IV. El rellotger va assenyalar que s'escrivia així, però Carles V va respondre enfadat: "El rei no s'equivoca". El rellotger va haver de canviar la representació per IIII i des d'aleshores molts rellotges tenen la representació del 4 així.

Una altra versió de la història diu que el rellotger va cometre l'equivocació de representar el 4 com a IIII i el rei va manar executar-lo per l'error. Des d'aleshores, com a protesta pel fet, els del ram de la professió van decidir utilitzar IIII en comptes de IV. També es diu que es manté per superstició. El IV correspon a les dues primeres lletres del deu romà Jupiter, IVPITER en llatí, i que, per tant, el seu ús es podria considerar inadequat.

Altres teories diuen que el conjunt IIII crea un simetria visual en l'esfera o que és més fàcil de llegir. **V**

CLV

? Especial xifres romanes

Fonts: DCVB, DIEC2, GEC, OPTIMOT

Xifra romana

Cadascun dels signes gràfics del sistema de numeració decimal utilitzats pels antics romans i emprats encara en alguns textos que es fan servir en la vida quotidiana. Són set lletres majúscules, cadascuna de les quals té un únic valor: **I** (1), **V** (5), **X** (10), **L** (50), **C** (100), **D** (500) i **M** (1000).

Les xifres romanes es fan servir, entre d'altres, en els casos següents:

Els **segles**: *segle XIX*, *segle IV aC*, *el segle XIII*, *del segle V al XV*.

Els noms de **reis**, **papes** i altres **dignitats suc-**

cessòries o dinasties: *Isabel II*, *Joan XXIII*, *Ramon Berenguer IV*, *IV dinastia*.

En altres casos, el nombres romans també admeten l'alternativa dels nombres ordinals aràbics, com és ara els noms de **congressos**, **festivals**, **fires**, **simposis**, **competicions esportives** i, en general, **esdeveniments que es repeteixen periòdicament**: *la XIII Mostra Internacional de Titelles de Mollet* o *la 13a Mostra Internacional de Titelles de Mollet*. Però només és admissible un sistema o l'altre; no es pot anar alternant per a una mateixa activitat.

Les xifres romanes tenen **valor ordinal**, de manera que no s'hi ha d'afegir cap lletra per indicar ordre. Per exemple: el *XXIV Premi de Fotografia Sant Vicenç* (i no el **XXIVè Premi...*).

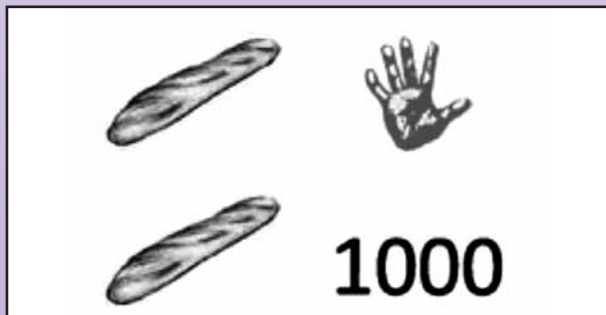
Com **escrivim** les xifres romanes? En textos mecanografiats, sovint s'escriuen només en majúscula, per comoditat, però és preferible d'escriure-les en majúscula o en versaleta segons correspongui. En textos d'impremta, les xifres romanes han d'anar en versaleta si acompanyen un nom que va en minúscula (segles, pàgines, volums, etc.); en els altres casos, van en majúscula. En qualsevol cas, cal ser coherent en l'ús que en fem en un mateix text.

La **lectura** dels nombres romans varia segons els casos. Quan van davant del nom a què fan referència, es llegeixen com a ordinals: *el III Festival de Dansa* (tercer) *la XXV Olimpíada* (vint-i-cinquena). Quan van darrere del nom, de l'u al deu es llegeixen com a ordinals: *Enric VIII* (vuitè), *Maximilià I* (primer), i poden alternar amb els cardinals en casos com *capítol VI* (sisè/sis) o *segle VII* (setè/set); a partir de l'onze, en canvi, es llegeixen com a cardinals: *el segle XIX* (dinou), *Lluís XIV* (catorze).

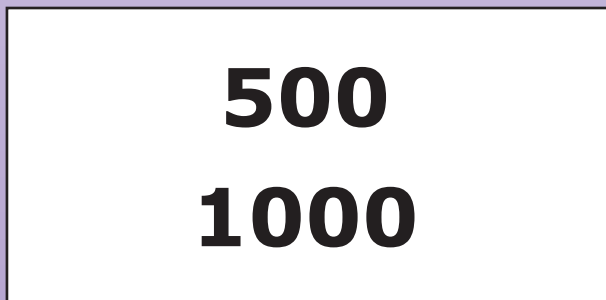

Jeroglífics

1. Ja has estudiat bé el terreny?

2. Quan ho tindràs acabat?

Font: **Esteban Calm, Jordi. *Mots amagats 500 enigmes per descobrir 500 motius per somriure***. Barcelona: Àgilment, 2014.

Solucions 1. Pam a pam (Pa, Mà, Pa, M)
2. Demà (D + ema)

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **nyanyo**? La resposta correcta era la **3. Bony que surt a algú a conseqüència d'un cop**. La guanyadora ha estat Àlicia Bastida, treballadora de l'Ajuntament de Mollet i seguidora de *L'Estenedor*.

Ara preguntem què vol dir **prendre el número a algú**?

1. *Prendre el pèl, riure's o burlar-se d'algú.*
2. *Passar al davant d'algú en una cua, colar-se-li.*
3. *Acceptar un pressupost d'algú.*
4. *Segrestar els exemplars d'una publicació periòdica.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat 📧. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà com a premi una samarreta model *Diacrítics* feta al Taller Alborada.

Romana

Balança de braços desiguals, en què el cos que es pesa es col·loca a l'extrem del braç menor i s'equilibra amb un pes que es fa córrer al llarg del braç major.

A la romana

Arrebossant-ho amb farina i ou i després fregint-ho. *Heu de fer el lluç a la romana. Calamars a la romana.*

Enciam llarg o romà

Enciam d'una varietat de fulles allargades (*Lactuca sativa* var. *longifolia*). Es diferencia de la majoria d'enciams perquè és resistent a la calor. En català, italià i francès, entre d'altres, rep el nom de *romà* perquè es considera que va arribar a Occident a través de Roma.

Webs

- «**Els numeradors ordinals**» a la *Gramàtica essencial de la llengua catalana*.
- Xifres romanes, **composició i ús i lectura**, fitxes de l'Optimot.
- «**La simbologia i la formulació en els textos científics**», document de la col·lecció *Crítèria* de l'IEC.
- «**Xifres romanes**» al *Llibre d'estil de la CCMA*, el portal *ésAdir*.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

**El millor mestre,
el temps; la millor
ciència, la paciència!**

**Fent i desfent es
fa l'aprenent.**

Per *escola* entenem el lloc on s'ensenya o es comuniquen coneixements. Quan diem que algú *forma* o *fa escola* ens referim al fet que aquesta persona té seguidors o deixebles. Si falteu a escola, voldrà dir que *heu fet campana, fugina, llobada, rodó, toris, fotja* o *safrà*, és a dir, voldrà dir que no hi heu anat.

Diuen que «*Sempre plou quan no hi ha escola*», és a dir, que les coses bones que l'atzar ens porta, moltes vegades venen inoportunament, quan no podem aprofitar-les.

I si sou extremament pacient us diran que *teniu més paciència que un mestre d'escola, que un sant o que Job*.

No tothom ha tingut l'oportunitat d'*aprendre de lletra*, però a vegades ha ensenyat molt l'*escola del món*, és a dir, allò que fa aprendre, especialment per experiència. I és que *cada dia se n'aprèn una de nova!*

149

Especial educació

Fonts: DIEC2, DSFF, OPTIMOT, TERMCAT

A poc a poc i bona lletra!

Amb la lentitud necessària perquè una cosa surti bé.

Aprendre la lliçó

Treure lliçó o prendre model d'algú o d'alguna cosa.

De cor, de memòria

Conèixer perfectament.

Fer el compte de la vella

Fer comptes rudimentàriament, reflexivament.

Ser gat vell, saber-la llarga

Persona de molta experiència, que sap tots els trucs, que difícilment hom pot enganyar.

Mestre sentències

Es diu, en sentit irònic, de la persona que pontifica sense tenir un coneixement real de les coses.

Parlar com un llibre

Parlar molt bé, amb molta raó o en forma molt bella. Parlar doctament.

Saber més que el cul de mestre Pere

Es diu humorísticament per dir d'algú que és molt sabut o saberut.

Saber més que el llibre de les set sivelles

Saber molt. Ser experimentat.

Saber-ne un niu

Saber-ne molt.

Ser un mestretites, ser un setciències
Persona que presumeix de saber molt.

Tenir fusta de, tenir vena de

Ser de natural o tenir qualitats o capacitats per a alguna cosa. *Té fusta de pintor. Té vena de músic.*

Tenir les orelles a cal ferrer

No sentir o fingir no sentir allò que li diuen. *Has d'escoltar més. Sempre tens les orelles a cal ferrer.*

Tenir una cosa a la punta de la llengua

Estar a punt de dir-la.

Fer campana o faltar a escola

Diu Joan Amades que la frase té origen en aquells temps en què encara no hi havia escoles públiques i la mainada anaven a aprendre a la rectoria i, per tant, eren alhora deixebles i escolans, nom aquest darrer, que també té origen en l'escola exercida per capellans i a la rectoria, i enclou el doble sentit del deixeble i ajudant de l'església. En aquell temps, el noi que mancava a classe era castigat a tocar la campana per anunciar les funcions religioses que havien de celebrar-se el dia o els dies següents, segons la importància del càstig que li volien donar. Aquesta feina, pròpia d'un home i no d'un infant, resultava pesada per a aquest i constituïa un veritable càstig. En alguns indrets es diu *fer rodó*, al·ludint així mateix al rotillo de campanes.

Font: Refranys català comentat de Joan Amades

És correcte xuleta en català?

En català, no hi ha un equivalent exacte per a la forma castellana *chuleta*, els apunts breus que es duen d'amagat a un examen. Ara bé, col·loquialment, es fa servir la forma adaptada *xuleta*. Si el context ho permet,

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **córrer la Seca, la Meca i la vall d'Andorra**? La resposta correcta era la **1. Anar d'un lloc a l'altre, fer grans viatges**. La guanyadora ha estat Carme Compte, educadora de l'Escola Can Vila.

Ara preguntem què vol dir **tenir-hi la mà trencada**?

1. *Estar impedit d'obrar.*
2. *Tenir molta habilitat i pràctica.*
3. *Ésser una persona malgastadora.*
4. *Haver fet guanys il·lícits en un afer.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpln.cata. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi la **Dona d'Aigua** Vestit de Paraules, model exclusiu de L'Estenedor.

també es pot traduir pel verb copiar: *Està suspès perquè l'han enxampat copiant*.

Com es diu *carpesano en català?

Per designar el parell de cobertes, generalment de cartó o plàstic i unides per un costat, entre les quals es guarden papers, documents, dibuixos, etc., i que normalment porten anelles, la denominació adequada en català és *carpeta d'anelles*. Les formes *carpesano* i *carpesaro* no són correctes.

Web

- **Cartell El material escolar.** Ajuntament de Montcada i Reixac / Generalitat de Catalunya.
- **L'educació a Mollet. Una visió de 150 anys (1845-1995).** XXI Jornades del Centre d'Estudis Molletans.
- **Diccionari d'educació.** Diccionaris en línia del TERMCAT.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Bona Festa Major!

148

Fotografia: Joan Manel Gómez

Ens retrobarem el setembre.
Us desitgem unes bones vacances!

Va de viatges!

DCVB, DIEC2,
ESPINAL, RODAMOTS,
TERMCAT

Viatjar

Anar de viatge. *Recórrer món, rodar món, conèixer món, veure món, córrer món, descobrir món.*

Viatge rodó / viatge d'anada i tornada / viatge a l'inrevés / tocar mare

Viatge que acaba en el punt de partida.

Dur el viatge tort

Portar la càrrega mal col·locada; fig., anar per mal camí moralment, no obrar així com cal.

Mal viatge!

Expressió per maleir algú o alguna cosa. *Mal viatge es no haver-hi pogut anar.*

Enviar / engegar (algú) a mal viatge

Desfer-se d'una persona molesta. Desentendre's.

Anar a mal viatge

Malmetre's. Anar-se'n a can Pistras. No tenir bon resultat.

Bon viatge!

Expressió per manifestar a algú desig de bona travessia quan parteix; comiat. Irònicament, es diu per manifestar satisfacció perquè se'n va algú que ens és molest. Indiferència. *Bon vent i barca nova!*

No caure-li la casa a sobre

Es diu d'una persona que passeja molt, que està poc temps dins de casa seva.

Fer viatge de pererós o peresós

Portar en una vegada massa coses per evitar fer un altre viatge.

Viatge de pererós, qui no pot dur-ne un i n'agafa dos o El viatge del peresós, que per un camí en fa dos: es diu d'aquell qui porta

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **fer llufa** una bomba o un petard? La resposta correcta era la **4. Cremar-se sense explotar**. El guanyador ha estat Josep Abad i Reyes, tècnic de gestió de Mollet Impulsa.

Ara preguntem què vol dir **córrer la Seca, la Meca i la vall d'Andorra?**

1. Anar d'un lloc a l'altre, fer grans viatges.
2. Fer un viatge inútilment.
3. Anar a una gran velocitat.
4. Anar a la deriva.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi la **Dona d'Aigua** Vestit de Paraules, model exclusiu de L'Estenedor.

massa càrrega per evitar-se un segon viatge, i en definitiva en surt perjudicat perquè la càrrega li cau o li fa mal per l'excés d'esforç.

Viatge esguerrat, a casa aviat

Es diu quan s'ha fet un viatge inútilment.

Viatge que plau, no pesa

Vol dir que allò que es fa amb gust, resulta agradable encara que costi esforç.

Roda el món i torna al Born. Rodaràs, rodaràs i a casa te'n tornaràs

Aquesta dita significa que és bo que tinguis inquietuds per veure món i conèixer coses noves, però que finalment acabaràs tornant a casa, amb els teus i amb allò que coneixes. Podem trobar una expressió de significat genèric, que fa: *Rodaràs, rodaràs i a casa te'n tornaràs*. Per què al Born? Segurament és tan sols una qüestió de rima amb món. I prova d'això és que també la trobem associada a Camprodon.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Fraseologia al voltant del foc

Rompre el foc és un sinònim de *rompre el glaç*.

Haver-n'hi més que un foc no cremaria vol dir que una cosa abunda.

Estar entre dos focs vol dir estar en un dilema.

Treure foc pels queixals és el mateix que *bullir-li la sang a les venes a algú* o irritar-se molt.

Treure les castanyes del foc a algú vol dir treure algú d'una situació difícil.

Tocar foc és fer sonar un instrument d'alarma d'incendi.

Afegir/posar/tirar llenya al foc o *atjar el foc* vol dir, en sentit figurat, atjar les discòrdies. En canvi, *tirar aigua al foc* vol dir apaivagar odís o rancors, ja que és justament amb aigua que s'apaga un foc.

Anar a cercar foc o *anar amb el foc a la cua* o *calar-se-li foc* és anar molt de pressa.

Ser foc d'encenalls o de *palla* vol dir durar poc.

Jugar amb foc és posar-se en perill extrem.

Posar les mans al foc és donar fe.

Tirar el barret al foc és desistir.

Ja et cremes! Expressió que es diu a una persona que cerca una cosa i està molt acostada al lloc on és amagada.

Cremar-se les celles es aplicar-se intensament a fer alguna cosa.

Posaríem la mà al foc i no ens cremaríem que ben aviat serà la revetlla de Sant Joan i tindrem fogueres, és a dir, estem dient una veritat com un puny.

Bona revetlla!

Especial foc i festa

Fonts: ■ DIEC2, ■ GEC, ■ OPTIMOT, ■ TERMCAT

Castell de focs, castell de focs artificials
Conjunt de focs artificials, originàriament en forma de castell, que hom engega en ocasió d'una festa.

Focs, focs artificiosos, focs d'artifici, focs grecs, focs voladors
Composicions pirotècniques d'efectes lluminosos i sonors, a base de coets i altres artificis de pólvora, que s'enguen a l'ai-

re, en general com a diversió, seguint una successió determinada per tal d'obtenir la màxima espectacularitat.

Pirotècnia

Art de preparar explosius i focs artificials d'espectacle, d'utilitat o de guerra. || Lloc on hom fabrica explosius o focs artificials. || Botiga on hom ven focs artificials.

Bengala

Vareta curta i prima amb un extrem cobert d'una substància que en cremar desprèn una llum intensa i espurnes brillants.

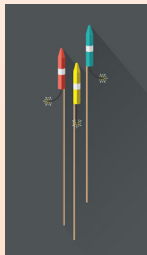
Bombeta o cebeta

Article pirotècnic per als infants, que conté una quantitat reduïda de pólvora embolicada en paper que esclata quan es llança amb força a terra.

Carretilla o carrutxa

Sortidor d'escassa potència, d'espurnes monocromàtiques i senzilles, que giravolta al capdamunt de les maces dels diables i acaba amb una petita detonació.

Coet

Artifici de pólvora que, en ésser encès, llança un doll de partícules en ignició que, generalment, al final detonen.

Correcames

Coet que s'engega horitzontalment arran de terra.

Cordada o cordà

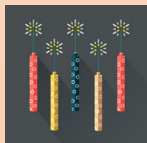
Rastellera de coets subjectats a una corda penjada de banda a banda de carrer que es fan esclatar l'un darrere l'altre.

Foguera

Munt de matèries combustibles cremant.

Petard

Canonet amb una càrrega explosiva, proveït d'un ble en un dels extrems que s'encén per produir una detonació.

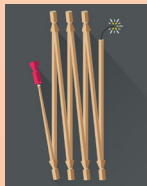

Piula

Petard petit i de poca potència.

Sortidor

Coet que, en encendre's, llença un doll d'espurnes.

Traca

Sèrie de trons, de petards, etc., col·locats al llarg d'una corda que esclaten successivament.

Tro

Receptacle de paper ple de pólvora ben pitjada i lligat ben estret amb dues o més voltes de fil, que, quan s'encén, explota amb un gran soroll.

El petard per excel·lència de les festes falleres és el tro de bac.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **tabarra**? La resposta correcta era la **3**. *Conversa, explicació, llarga i enutjosa*. La guanyadora ha estat Lourdes Esteve, voluntària lingüística i seguidora de *L'Estenedor*.

Ara preguntem què vol dir **fer llufa** una bomba o un petard?

1. Fer molta pudor.
2. Brillar amb gran esclat, ser resplendent.
3. Fer una forma com un bolet.
4. Cremar-se sense explotar.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat ➤. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi la **Dona d'Aigua** ➤ Vestit de Paraules, model exclusiu de *L'Estenedor*.

Curiositat

Espavilar

Espavilar és treure a una espelma o un llum d'oli la part de ble ja cremada perquè faci més llum, esmocar-lo, revifar-lo. D'aquesta imatge d'espavilar un llum, una foguera o una brasa es passa al significat d'adquirir vigor d'enteniment o d'enginy, talment com es feia amb l'espelma a l'antigor, quan calia treure la cendra que hi havia al voltant del *papilus*, la metxa al centre de l'espelma. Avui *espavilat* o *espavilada* s'assigna a la persona desperta d'enginy. ➤ FONT

Webs

- **Revetlla de Sant Joan**. Comentaris terminològics del TERMCAT.
- Cartell **Focs d'artifici**, inclou imatge i terminologia bàsica. CPNL i Generalitat de Catalunya.
- **Diablers del Vallès**. *Una colla de mots de foc i festa*. CPNL.
- Tres cartells amb vocabulari de la pirotècnia: **Artificis pirotècnics**, **Espectacles pirotècnics** i **Manifestacions festives**. Diputació de València.
- **Una llengua de traca i mocador**: diccionari de pirotècnia per a profans. Blog de Jordi Badia.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Especial Fabra i l'excursionisme ➤

145

pita f. Pedra o altre senyal
clavat a terra que assenyalava
el límit d'una heretab, contra-
da, etc., d'una distància a

excursió f. Acció de recórrer
una ^{certa} extensió de país; viatge
ben de plaer, d'instrucció, d'ex-
ploració. per una excursió al
Montserrat. Una excursió cienci-
ca. || no.

excursionisme m. d'export.
per excursions

excursionista m. i f. adj.
El qui fa una excursió; el qui
practica d'excursionisme adj.
Relatiu o pertanyent a l'excursionisme. ||

drecera f. Senda o camí
porta dret a una banda adj.
que serveix per a abreviar el
camí. Allà la cametera, al camí,
fa una gran volta, però hi ha
una drecera per on es pot pujar
al castell en deu minuts. Enant
al matí, agafarem la drecera,
una drecera que hi ha. | per

«Ni la pràctica de l'excursionisme ni l'estudi de la llengua no m'han donat mai cap disgust. [...] Tothom, i especialment els qui estem sotmesos a les disciplines intel·lectuals hauríem de practicar un esport o un altre.»

Pompeu Fabra,
en un dels actes del Centre
Excursionista de Catalunya,
a finals del segle XIX

➤ Font

La Flama de la Llengua

Sabeu que la renovació de la Flama de la Llengua Catalana és un homenatge que el món excursionista fa cada any a Pompeu Fabra des de 1968, data en què se celebrà el centenari del seu naixement? La Flama s'encén a Prada de Conflent (tomba de Pompeu Fabra) i es porta fins a l'atri de la basílica de Montserrat.

Webs Any Fabra

- **Espai Pompeu Fabra.** Aquest espai d'homenatge recull una mostra de materials relacionats amb Pompeu Fabra (obra i publicacions, fons documental i la consulta de les fitxes originals manuscrites).
- **Any Pompeu Fabra 2018 Generalitat de Catalunya.** Desplegueu el menú. Hi trobareu **recursos** i el **Mapa Fabra**. Busqueu-hi la rambla de Pompeu Fabra de Mollet del Vallès o el lloc Fabra del vostre territori.
- Coneixeu el **Portal Pompeu Fabra. Obres completes de Pompeu Fabra en versió digital?** És una iniciativa conjunta de la Universitat Pompeu Fabra i l'Institut d'Estudis Catalans a proposta de la Càtedra Pompeu Fabra. Amb la col·laboració del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Entreu en aquest **portal de la Universitat Pompeu Fabra**. Hi trobareu molta informació i webs destacats.
- Voleu conèixer la figura i l'obra de Pompeu Fabra d'una manera divertida? **Clic a Fabra, curs en línia.**
- Coneixeu l'**Auca de Pompeu Fabra** (1868-1948) Text: Joan Vilamala Terricabres, 1998/2018 Il·lustracions: Dani Hernández Massegú? I el **material didàctic?**
- Coneixeu la **Ruta Pompeu Fabra?**
- **Onze coses que no sabies de Pompeu Fabra.** Elisabet Armengol.
- Sabeu que la Unió de Federacions Esportives de Catalunya també té un **portal web dedicat a l'Any Pompeu Fabra?**
- Busqueu més material didàctic sobre Pompeu Fabra? **Pompeu Fabra, el científic de la llengua.** Document elaborat per la Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana.
- Coneixeu els **Dictats Fabra?**
- **InfoMigjorn** número especial dedicat a Pompeu Fabra.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem quin benefici ens aporta **menjar cues de pansa** segons la cultura popular? La resposta correcta era la **4. Millora la memòria**. La guanyadora ha estat Romina Borges Llordes, educadora social de l'Ajuntament de Mollet del Vallès.

Ara preguntem què vol dir **drecera**?

1. Lloc on es poden construir i reparar les naus.
2. Camí que porta dret a una banda.
3. Parany per caçar conills.
4. Canal per llevar l'excés d'aigua.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi una **Dona d'Aigua Vestit de Paraules**, model exclusiu de L'Estenedor.

L'home que buscava paraules

Fabra «Parlava amb la gent obrera, i també coneixia un pescador, que li dèiem en "Xarxes", i dos dies a la setmana hi anava per aprendre el nom dels estris de la pesca. També hi havia un pagès, a Sant Fost de Campsentelles, i em feia acompanyar-lo a mi, que no m'agrada gens caminar. Aquell home li deia el nom de les eines de la terra. Sí, anava a veure'ls dos dies a la setmana a cadascú. Els preguntava què es necessita per a pescar, per exemple, per fer un rengle de patates, i li donaven el nom dels estris. Per això en el Diccionari hi són tots. Quan penso en aquest diccionari... Va ser horrible, dotze anys aquella bona fe... Perquè ho feia a estones, no tenia temps de fer-ho tot seguit.»

Pompeu Fabra, el meu pare. Records personals de Carola Fabra, recollits per Rosa M. Piñol. Barcelona: La Campana, 1991. p. 15

**Bon
Sant
Jordi
2018**

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Carnaval

Ve de l'italià *carnevale*, que vol dir 'llevar', 'treure', pel fet de celebrar-se al començament del dejuni i l'abstinència quaresmals.

Carnestoltes

Ve del llatí *carnes tollitas* 'carns llevades' i es refereix al darrer dia que es podia menjar carn abans de la quaresma.

Carnestoltes, rei dels poca-soltes

El personatge de Carnestoltes, que representa el carnaval, neix a Catalunya al segle XVII. Al principi només era un ninot de palla que feien els pagesos i que penjaven al paller fins al Dimecres de Cendra, quan el cremaven com a símbol de la fi del carnaval.

Especial Carnaval

Fraseologia

Carnaval gelat, espiga granada.

Carnestoltes i Dijous Sant sense lluna mai no es veuran.

Carnestoltes mullades, pasqües assolllades.

De Nadal a Carnestoltes, set setmanes desimboltes.

Després de la Candelera, Carnestoltes ve al darrere.

Els pecats de Carnaval surten per Tots Sants!

Més tard o més matiner, Carnaval dins del febrer.

Per Carnaval tot s'hi val.

Ser més lleig que la quaresma!

Adeu Dimecres de Cendra, que el dijous ja se t'endú, per quatre dies de gras, set setmanes en dejú.

Minirua d'endevinalles

1. Quin ball dóna la benvinguda al Senyor Carnestoltes a Mollet?

- Ball del barraló
- Ball de la truita

2. El Rei Carnestoltes de Mollet...

- llueix una roba d'aspecte d'arlequí de tons verds.
- llueix una roba d'aspecte d'arlequí de tons grocs, vermells i carbasses.

3. Què vol dir *anar fet un carnestoltes*?

4. Què vol dir *ser un carnestoltes*?

5. Ens acabeu la frase? Carnestoltes, el rei dels...

6. Com acostumem a representar la Vella Quaresma?

7. Què vol dir *enterrar el Carnaval*?

8. Què vol dir *ser de la pell de Carnestoltes*?

9. Dijous Gras o Dijous Llarder: truita de...

10. Què vol dir *fer cara de Dijous Sant i fets de Carnestoltes*?

Solucions

1. a | 2. b | 3. Anar vestit d'una manera ridícula o de mal gust. | 4. Vol dir ser un baliga-balaga, un poca-solta, una persona que hom no pot prendre's seriosament. | 5. Poca-soltes! | 6. Amb una vella amb un bacallà a la mà dreta i una cistella de verdures o una graella a la mà esquerra. Per sota les faldilles, surten set peus, que representen les set setmanes que dura. | 7. Acabar la festa de Carnaval, el Dimecres de Cendra, amb l'enterrament de la sardina. | 8. Ser bromista. | 9. Botifarra d'ou | 10. Ser hipòcrita.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **tenir pa a l'ull**. La solució correcta era la **3**. *No veure una cosa evident*. La guanyadora ha estat M. Concepció Rovirosa, seguidora de L'Estenedor.

Ara preguntem què vol dir l'expressió **sense solta ni volta**?

- Sense dubtar, decididament.*
- Sense cap motiu raonable, sense cap ni peus.*
- A la intempèrie, sense recer.*
- Manca de fermesa en un lligall.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat 📧. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi una **Dona d'Aigua** 📖 Vestit de paraules, model exclusiu de L'Estenedor.

Comparsa

En desfilades públiques, processons, etc., conjunt de persones que van vestides o disfressades igual.

Rua

Passejada informal de gent disfressada en espera de l'inici del ball, que té lloc el dia de Carnestoltes, tradicionalment un diumenge.

Xirigota

Comparsa de carnaval que canta cançons humorístiques i satíriques amb al·lusions locals i a l'actualitat.

Webs

- 📌 Carnaval a Mollet.
- 📌 Dites populars i refranys de Carnestoltes.
- 📌 El Carnaval de Mollet Notes 32.
- 📌 *Gitanes del Vallès. Una colla de mots de ball de plaça.* CNL del Vallès Oriental.
- 📌 Gènius. Diba.cat Carnaval. *Refranys i cançons de Carnaval.*
- 📌 *Carnaval. Personatges tradicionals.* Festes.org
- 📌 Refranyer temàtic de Carnestoltes.
- 📌 Refranyer temàtic de Pasqua.
- 📌 *Una Catalunya de Carnaval.* Gencat.cat

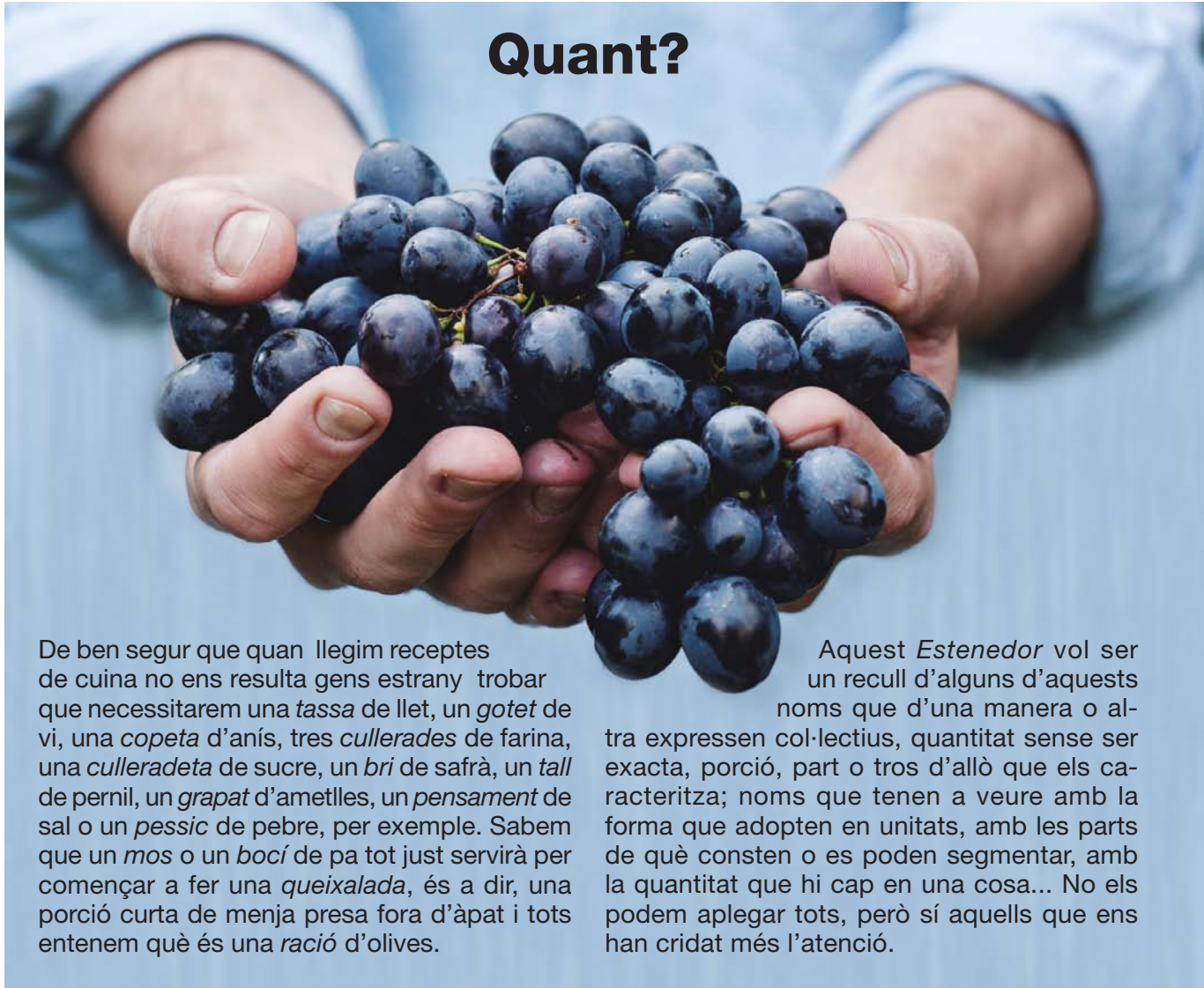

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Quant?

De ben segur que quan llegim receptes de cuina no ens resulta gens estrany trobar que necessitem una *tassa* de llet, un *gotet* de vi, una *copeta* d'anís, tres *cullerades* de farina, una *culleradeta* de sucre, un *bri* de safrà, un *tall* de pernil, un *grapat* d'ametlles, un *pensament* de sal o un *pessic* de pebre, per exemple. Sabem que un *mos* o un *bocí* de pa tot just servirà per començar a fer una *queixalada*, és a dir, una porció curta de menja presa fora d'àpat i tots entenem què és una *ració* d'olives.

Aquest *Estenedor* vol ser un recull d'alguns d'aquests noms que d'una manera o altra expressen col·lectius, quantitat sense ser exacta, porció, part o tros d'allò que els caracteritza; noms que tenen a veure amb la forma que adopten en unitats, amb les parts de què consten o es poden segmentar, amb la quantitat que hi cap en una cosa... No els podem aplegar tots, però sí aquells que ens han cridat més l'atenció.

Especial quantificadors

Fonts: DIEC2, DSFF Espinal, GDLC, GEC

bala

Fardell d'una mercaderia atapeïda o premsada i encordada o lligada amb fleixos o filferros (eventualment coberta amb canemàs o sac), generalment de forma prismàtica rectangular. La bala només pot ser feta amb mercaderies susceptibles de ser premsades sense malmetre's, tals com la palla, el cuir, el paper, el suro, les matèries tèxtils en floca o filades, etc. *Una bala de palla, una bala de cotó...*

barra

Porció d'un aliment consistent de forma allargada. *Una barra de pa. Una barra de pega dolça. Una barra de torrons.*

bri

Trosset solt d'un filament o cos petit de forma anàloga. *Un bri de safrà.*

crostó

Cadascun dels extrems d'una barra de pa (per oposició a llesca). *Quan encetis el pa, dona'm el crostó.*

dau

Objecte la forma del qual recorda la d'un dau. *Dau de pernil, daus de formatge...*

floc

Manyoc, petita porció, de llana, de seda, de cotó, etc., de cabell. *Un floc de llana. Un floc de cabells. Un floc de plomes.* | Porció compacta de neu que cau quan neva. *La neu queia a flocs.*

feix

Conjunt de tiges, branquillons, bastons, etc., disposats paral·lelament i lligats ensem. *Un feix de llenya. Un feix de llances.*

gra

Partícula. *Gra de sorra. Gra de pebre. Gra de sucre.* | Part o llavor de certs fruits. *Un gra de magrana. Un gra de cafè.* | Part de certs bulbs. *Un gra d'all.*

grill o galló

Part de certs fruits com la taronja, separada de les altres parts per membranes.

llenca

Tros llarg i estret de paper, de drap, etc. *Una llenca de paper. Una llenca de cansalada, una llenca de pernil... Una llenca de terra.*

llesca

Porció més o menys prima que es treu d'un pa tallant-lo de banda a banda. *Què vols? Llesca o crostó? Una llesca sucada amb oli.*

manat

Feix de tiges, de bastons, etc., que es pot agafar i dur amb la mà. *Un manat d'espàrrecs.*

manyoc

Porció de fils, de cabells, etc., que poden ésser engrapats amb una mà. | Tros o trossos de paper o drap, porció de fils, etc., que han estat reduïts a una bola estrenyent-los amb la mà, embullant-los, etc.

pastilla

Tros petit de pasta, quadrangular o rodó. *Una pastilla de sabó. Una pastilla de xocolata.*

penca

Tira ampla i gruixuda que es treu d'alguna cosa. *Una penca de pebrot. Una penca de cansalada.*

presa

Porció rectangular d'una rajola de xocolata. *Agafa una presa de xocolata.*

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **xicra**. La solució correcta era la **3**. *Tassa petita emprada especialment per prendre xocolata desfeta.* La guanyadora ha estat M. Victòria Carner Forn, entusiasta de les endevinalles i dels jeroglífics, i apassionada per la llengua.

Ara preguntem què vol dir **gotim**?

1. *Esquerda o forat en un sostre.*
2. *Porció d'un raïm.*
3. *Got petit usat per servir xopets de licor.*
4. *Precipitació en forma de gotes petites i nombroses.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat 📧. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *Etnobotànica de Gallecs* de M. Àngels Bonet i altres (CEM) i una motxilla de cotó estampada al Taller Alborada.

rajola

Peça que recorda per la seva forma una rajola de construcció. *Una rajola de xocolata, de tabac.*

rodanxa o rodella

Tros en forma de disc que es talla d'una manera circular. *Una rodanxa de peix. Una rodella de pinya tropical.*

terròs

Agregat anàleg de partícules o petits cristalls. *Un terròs de sucre. Cal posar-hi un terrosset de sal.*

Quatre

Us heu fixat bé què volem dir quan diem «quatre...», poc o molt?

Haver-hi quatre gats, és a dir, ser misèria i companyia, o pocs i poc importants.

Tenir quatre xavos o quatre rals, és a dir, pocs diners.

Demanar quatre olives, és a dir, unes quantes, no gaires.

Durar quatre dies. Caure quatre gotes. Tenir quatre paraules o dir quatre mots. Escriure quatre ratlles. Fer quatre pinzellades. Vestir amb quatre parracs...

Webs

- **Quantificadors, llista de treball de L'Estenedor.** Document on podreu trobar-hi molts més exemples de quantificadors i, també, la clau per respondre l'endevinalla d'aquest número.

Especial trenta anys del Servei de Català de Mollet

Commemoració dels trenta anys del Servei de Català de Mollet (1987-2017). Ens regaleu una paraula?

Aquestes són les més de dues-centes paraules que han arribat al Servei de Català com a regal. Les compartim. Cada paraula té una història personal al darrere que hauria estat magnífic, també, de poder explicar. Quin ha estat el criteri de la tria de paraules per

regalar? Cadascú té el seu:

- perquè s'identifica amb el Servei de Català de Mollet...
- per la seva sonoritat...
- perquè va ser la primera paraula apresada...
- perquè té un significat especial...
- perquè costa molt d'entendre...

Tal com deia Vicent Andrés Estellés...

"Dins un mot, quanta gent que hi viu!"

Xalar

Divertir-se. Esbargir-se alegrement. *Com xala la canalla, anant d'excursió! Com te la xales, ara que tens vacances!*

Volaina

Papallona o papalló. Insecte adult en els lepidòpters.

Rondalla

Narració generalment breu, popular, sovint de transmissió oral, de caràcter fantàstic, legendari o amb elements reals, destinada especialment a l'entreteniment dels infants. *Contar rondalles prop del foc.*

Giragonsa

Conjunt de dos revolts consecutius d'orientació contraposada. | Moviment sinuós. *Anava fent giragonses.*

Fugir d'estudi

Divagar, defugir una qüestió, un assumpte, que no interessa o del qual no es vol parlar.

Esforç

Acció d'esforçar-se: desplegar la pròpia força física o moral per vèncer una resistència, per aconseguir quelcom vencent dificultats. *Fer mans i mànigues: posar tots els mitjans per aconseguir quelcom.*

Beceroles

Llibre, cartell, per a aprendre les lletres. Primers rudiments d'una ciència, d'un art. *A les beceroles: estar al principi d'una cosa que s'ha d'aprendre. No saber-ne ni les beceroles.*

D'on venen les paraules **brindis** i **ratafia**?

Les persones que arriben a un acord volen manifestar la satisfacció de l'entesa per mitjà d'algun ritu que ho escenifiqui. Aquest ritual ha estat moltes vegades un brindis de celebració. La paraula *brindis* l'hem importada de l'alemany i forma part de l'expressió germànica *ich bring dir's*, que significa 't'ho ofereixo'.

La ratafia, aquest licor aromatitzat amb el suc de diverses fruites, serveix també per brindar. La ratafia ens ve de les Antilles franceses, del segle XVII. Allí ratificaven els pactes amb aquest licor i el van anomenar ratafia, un escurçament de l'expressió llatina *Rata fiat res* i que vol dir justament això que es feia en brindar: 'Que sigui ratificat el pacte'. La tradició i la paraula van arribar fins a Europa. A Catalunya hi ha moltes comarques que n'elaboren, amb moltes variants d'ingredients i de gust.

Font, *Paraules viatgeres* de Jordi Esteban.

Bridem per molts anys més!

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **bleda-rave**. La solució correcta era la **3. Remolatxa**. La guanyadora ha estat Erika Kiss Zsebeházy, alumna dels cursos de català per a adults.

Ara preguntem què vol dir **xicra**?

1. *Tara en la salut adquirida amb el temps.*
2. *Excrement de vertebrat trobat en estat fòssil.*
3. *Tassa petita emprada especialment per prendre xocolata desfeta.*
4. *Milionèsima part d'un mil·límetre.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat . La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *La sardana a Mollet* de Consol Garcia-Moreno (CEM) i una motxilla de cotó estampada al Taller Alborada.

Webs

- Consorci per a la Normalització Lingüística* (lloc web).
- Servei de Català de Mollet* (compte de Facebook).
- «Servei Local de Català», a *Ajuntament de Mollet del Vallès* (lloc web).
- SERVEI DE CATALÀ DE MOLLET, *Tastets de llengua* [microespai a Ràdio Mollet], Mollet del Vallès, Ajuntament, 2008-.
- M. POCURULL i G. ARIMON, «Un quart de segle del Servei de Català a Mollet del Vallès», *Notes*, núm. 28 (2013).
- G. ARIMON, *Notes sobre la història de la llengua a Mollet del Vallès*, Mollet del Vallès, Ajuntament, 1990.
- SERVEI DE CATALÀ DE MOLLET, *Vocabulari sobre els titelles: Paraules i curiositats*, Mollet del Vallès, Ajuntament, 2016.
- M. POCURULL, «L'aigua en la toponímia molletana», *Notes*, núm. 31 (2016).
- M. DOMÈNECH, M. FORNS i J. VENTURA, «Lèxic de la indústria tèxtil a Mollet del Vallès», *Notes*, núm. 30 (2015).
- G. ARIMON i M. POCURULL, «Eines i estris de la vida rural. Col·lecció Baldri Ros. Can Pacià», *Notes*, núm. 29 (2014).
- SERVEI DE CATALÀ DE MOLLET, *La fira a través de les paraules*, Mollet del Vallès, Ajuntament, 2010.
- AJUNTAMENT DE MOLLET DEL VALLÈS i SERVEI DE CATALÀ DE MOLLET, *Llibre d'estil de l'Ajuntament de Mollet del Vallès*, Mollet del Vallès, Ajuntament, 2000.

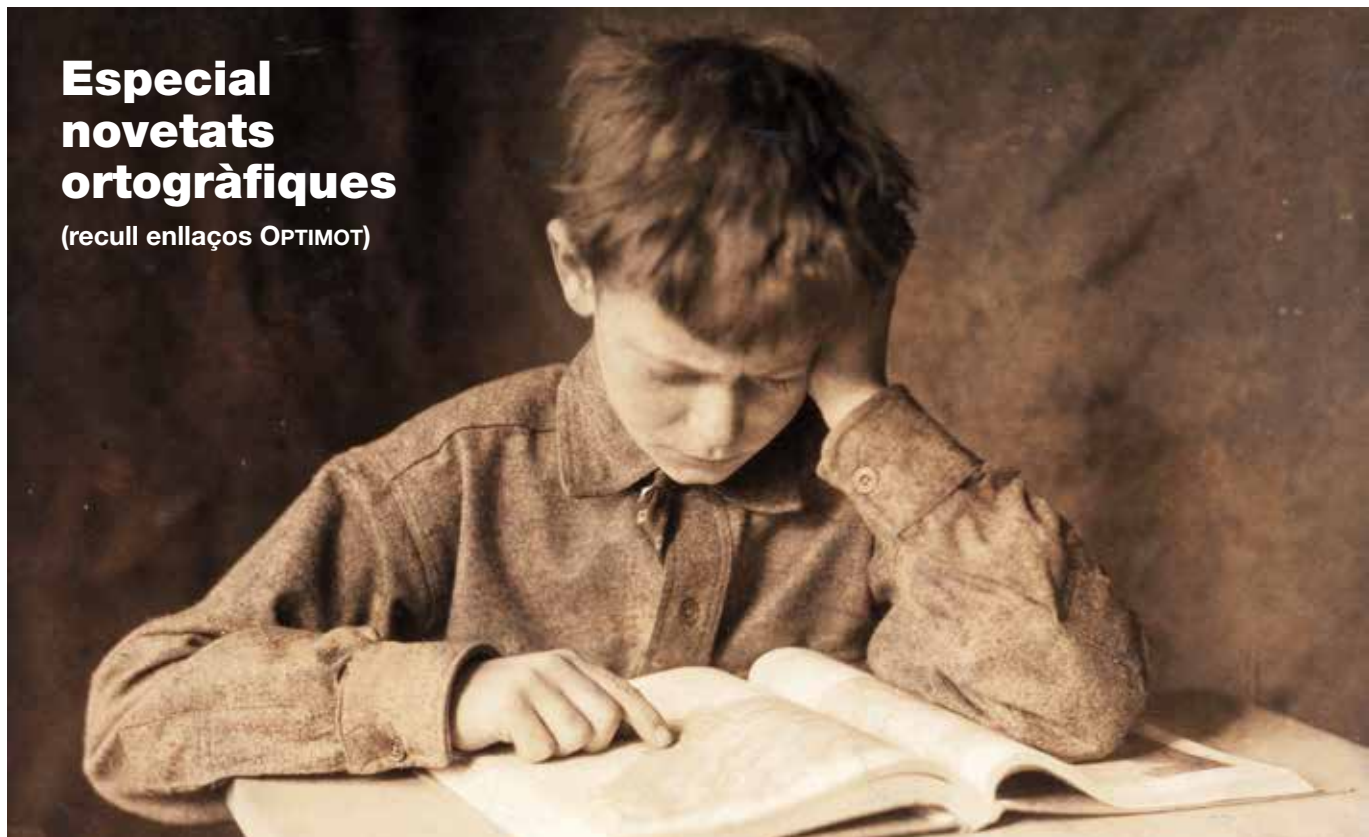
Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Especial novetats ortogràfiques

(recull enllaços OPTIMOT)

138

Accents diacrítics

Tenim
15 accents
diacrítics!

bé	mà	pèl	sí	té
déu	més	què	sòl	ús
és	món	sé	són	vós

OPTIMOT
Consultes lingüístiques

optimot.gencat.cat

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Tenim 15 accents diacrítics (paraules que s'escriuen igual i que es distingeixen per l'accent). Vegeu la Superoptimota.

Sense accent diacríctic ⚠️ (mots que abans en portaven) *bota, dona (dones), feu, fora, molt, mora, net (besnet, rebesnet), os, sec, soc, vens, ves, entresol, rodamon...*!

Plural, compostos i derivats dels 15 mots

amb accent diacríctic ➤ Es manté l'accent en el plural *béns, déus...* menys en *mons i mans* (regles ortogràfiques). No es manté en els derivats d'aquests mots llevat que es formin amb el primer element accentuat i, per tant, amb guionet): *adeu, marededeu, entresol, subsol*, però *déu-vos-guard (déu)...*

Noms de lloc ➤ ⚠️ topònims amb accent diacríctic *Móra...* En cas de dubte, consulteu sempre el **Nomenclàtor** ➤

👍 **Accentuació** ➤

Paraules compostes (-s inicial)

S'afegeix una e ➤ si el segon formant coincideix amb un mot de la llengua que duu aquesta -e: *arterioesclerosi (esclerosi), autoescola (escola), cardioespasme (espasme), electroestàtic (estàtic), endoesquelet (esquelet), geoestacionari (estacionari), infraestructura (estructura), termoestable (estable)...*

⚠️ *Termòstat, atmosfera, microscòpic...* Com que hi ha excepcions, és bo consultar-ho sempre al **DIEC** ➤.

Doble erra

r i rr en compostos i derivats ➤ Els mots començats pels prefixos *a-* ('no' o 'sense' i que forma verbs), *cor-* (o *con-*) i *ir-* (o *in-*) s'escriuen amb *rr*: *arrítmia, arrecerar, corredemptor, correferència, corresponsabilitat, irreal, irreconciliable...*

Compostos amb les terminacions -rrafi, -rràgia, -rrea, -rrinc, -rroide ➤ Els compostos amb els formants d'origen grec *raquio-* (o *raqui-*), *reo-*, *rino-* (o *rin-*), *rinco-*, *riz-* (o *rizo-*) i *rodo-*, s'escriuen amb *rr*: *arrizotònic, cefalorraquidi, diarrea, hemorràgia, hemorroide, otorrinolaringòleg, ornitorrinc, verborrea...*

Erradicar i compostos, s'escriuen amb rr ➤: erradicació, erradicatiu... Però: *antiràbic, monorail, prorús, vicerector, birrem, prerrogativa, prorrata, prorrompre, arreveure, anorrear*... Davant del dubte, consulteu sempre el terme al **DIEC** ➤.

Guionet

Compostos cultes i catalans ➤

S'escriuen sense guionet: *a cor-recuita, a cuitacorrens, a matade-golla, corimori, clocpiu, exhibris* ➤, *napbuf, nomoblidis, politicosocial, ratbuf, sucamulla*...

Compostos en què el primer element duu accent ➤ Es manté el guionet: *déu-n'hi-do, més-dient, pèl-roig*...

Compostos que són manlleus ➤ Si són manlleus adaptats, s'escriuen sense guionet: *aiguagim, discjò-quei, totterreny*... Si no s'han adaptat, cal consultar cada cas: *jet lag, leitmotiv, off the record, schola cantorum, tutti-frutti*...

Compostos reduplicatius ➤ (repetició) S'escriuen amb guionet *txa-txa-txa, ping-pong*..., però alguns mots de creació onomatopèica o expressiva com: *cucut, puput, frifrit, marrameu, quiquiriquic, taral-lirot, tururut, corimori, clocpiu, napbuf, ratbuf* i mots del llenguatge infantil, com *bobò, cocou, oioi, tatà, titit* s'escriuen sense guionet. Els derivats d'aquests mots s'escriuen sense guionet *pingponguista, zigzaguejar*...

Expresions lexicalitzades ➤ (nom elidit o sobreentès) S'escriuen sense guionet: *una contrarellotge, un forabord, un sensepapers, un sensesostre*...

Prefix i mot compost ➤ Si el prefix s'adjunta a una expressió lexicalitzada (*primer ministre, director general, conseller en cap*, etc.) o a un mot que ja porta guionet (*vice-primer ministre, nord-americà*, etc.), s'escriu guionet entre el prefix i la forma composta *ex-vice-primer ministre, ex-directora general, grup anti-pena de mort, manifestació pro-dret a vaga, sub-directora general* ➤, *vice-primer ministre*... Si no, s'escriu junt, encara que tinguin dos o més prefixos: *excompany de pis, exprofessora, exvicepresident, exeurodiputat, subdirector de l'oficina*...

Punts cardinals: dos guionets ➤ Si coincideixen dos punts cardinals i un és compost, cal separar-los amb guionet: *rumb nord-est, rumb nord-nord-oest*.

Mots prefixats ➤ Es manté el guionet, si el prefix precedeix majúscules, xifres, símbols, cometes o mots en cursiva o locucions, sintagmes o mots que ja porten guionet: *anti-OTAN, Europa post-Maastricht, ex-"hippy", ex-lugoslàvia, goma-2, manifestació anti-topless, omega-3*...

No + nom i adjectiu ➤ Hi posem el guionet, si corresponen a conceptes ben fixats, propis de llenguatges d'especialitat. Normalment no duen complement: *art no-figuratiu, el no-res, el principi de no-intervenció, el no-alineament, els no-creients, la no-violència*. Si no, sense guionet: *alumnat no catalanoparlant, arma no reglamentària, els no fumadors, els no residents*...

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **a les petites**. La solució correcta era la **2. Cap a la matinada**. El guanyador ha estat Marc Barrio Galobardes, estudiant de Mollet del Vallès.

Ara preguntem què vol dir **bleda-rave**?

1. Persona poc espavilada.
2. Cosa de poc valor, sense importància.
3. Remolatxa.
4. Colinap.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat ➤. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *La sardana a Mollet* de Consol Garcia-Moreno (CEM) i una motxilla de cotó estampada al Taller Alborada.

⚠ Significat diferent ➤ Ús del guionet admissible només per assenyalar significat diferent o evitar grafies estranyes: *exportador/ex-portador; tractat hispanoamericà/tractat hispano-americà; ex-exiliat*.

⚠ Truncament ➤ Exclusivament en contextos científics, s'admet el truncament de tots els elements menys l'últim: *pre- i postoperatori, homo- i heteronuclear*.

👍 **Guionet-r, -s, -x** ➤

L' + a 'no'

L'article s'apostrofa ➤, d'acord amb les regles ortogràfiques que regulen l'apòstrof, davant mots formats amb el prefix negatiu a: *l'anormalitat, l'asimetria*... i no **la asimetria*.

👍 **Apостrofació articles i preposició de** ➤

Sense dièresi

Els derivats cultes acabats en -al ➤ no s'escriuen amb dièresi llevat que el mot primitiu porti accent o dièresi: *coital (coït), esferoidal (esferoide), fluidal (fluid), laical (laic)*..., però *veïnal (veï), proïsma (proïsme)*!

👍 **Dièresi. Estalvi de la dièresi** ➤

Altres enllaços

Ortografia catalana ➤ [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, maig 2017.

Modificacions en les entrades del DIEC2 ➤.

Novetats de l'Ortografia catalana ➤ Resum elaborat per Josep M. Mestres i Laia Campamà, Servei de Correcció Lingüística de l'IEC.

Ajuntament de Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Bona Festa Major!

137

Foto: Toni Torillas

**Ens retrobarem el setembre.
Us desitgem unes bones vacances!**

Festa major

Conjunt de solemnitats amb què una població o barri celebra la festa anual del seu patró o que commemora un fet important de la seva història o tradició.

Pregó o crida

Discurs que pronuncia una personalitat per anunciar l'inici de la festa.

Serpentina

Tira estreta i molt llarga de paper, enrotllada, que es desenrotlla quan es llança tenint agafat un dels extrems.

Confeti o paperets

Petits retalls de paper que es tiren a grapats en festes i celebracions. *Llançaven serpentines i confeti.*

Cercavila

Acte de recórrer els carrers del poble amb la música abans de començar una funció o una festa. *La cercavila ha estat molt lluïda.*

Gegant-a

Figura d'entremès consistent en un ninot de fusta i cartró de grans proporcions.

Capgròs-ossa, nan-a

Figura folklòrica formada per una persona amb el cap ficat dins un gran cap de cartró, grotesc, que li dona l'aspecte de curt de cos.

Webs

Alegria que és Festa Major ➤

Diablers del Vallès Oriental. Una colla de mots de foc i festa ➤

Diccionari casteller ➤

Festa major. Ballem? ➤

Gegants del Vallès Oriental. Una colla de mots de festa i majestat ➤

Gitanes del Vallès. Una colla de mots de ball de plaça ➤

Paraules de Festa Major ➤

Terminologia de les festes de Menorca ➤

Vocabulari de les festes de Santa Tecla ➤

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **escaquer**. La solució correcta era la **4. Tauler de joc amb quadres blancs i negres en què es juga als escacs o a les dames**. El guanyador ha estat el Fernando Marcén Albero, sergent del Servei de Seguretat Ciutadana i Protecció Civil de Mollet del Vallès.

Ara preguntem què vol dir **a les petites?**

1. Pel cap baix.
2. Cap a la matinada.
3. Al detall.
4. Minuciosament.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat ➤. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *Etnobotànica de Gallecs* de M. Àngels Bonet i altres (CEM) i una motxilla de cotó estampada al Taller Alborada.

Colla

Nombre de persones aplegades deliberadament per a un fi.

Cobla

Conjunt d'instruments forts, la majoria de vent, per tocar a l'exterior, especialment el que toca sardanes.

Ballada

Composició musical, instrumental o vocal, pròpia per dansar.

Envelat

Recinte cobert, fet amb veles, que imita una sala de ball, molt associat a les festes majors.

Vot del poble, vot de la vila

Prometença feta a Déu o a alguns sants, gairebé sempre amb motiu d'alguna pesta o calamitat pública, que obliga un poble o una vila a celebrar la festa d'algun sant, fer una processó, celebrar alguna missa o alguna altra pràctica piadosa.

Cavallets

Atracció infantil de fira consistent en diversos elements per seure-hi, sovint amb formes d'animals o de vehicles i de vegades amb moviment autònom, que estan instal·lats sobre una única plataforma giratòria accionada mecànicament.

Fanalet

Fanal fet de papers de colors utilitzat com a guarniment en les revetlles i les festes.

Capvuitada

Dia que fa la setmana justa d'una festivitat, d'un esdeveniment.

L'Estenedor

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Olímpic

Relatiu o pertanyent a l'Olimp (muntanya sagrada de Grècia) o als déus, que segons la mitologia, l'habitaven. Per extensió, majestuós, imponent, com escauria a una divinitat. *Mostrava un menyspreu olímpic.* | Relatiu o pertanyent a Olímpia (ciutat de la Grècia antiga) i als jocs olímpics.

Olímpicament

Majestuosament. I Despreocupadament, amb menyspreu, sense amoïnar-s'hi. *Fa dies que falta a classe olímpicament.*

Sembla que el significat fa referència als jocs olímpics de l'antiga Grècia dels déus de l'Olimp i als cants que s'hi cantaven en honor als vencedors. D'aquí aquest valor superlatiu que té l'adverbi *olímpicament*, ja sigui en sentit positiu com en negatiu.

Passar olímpicament

Té el significat de desentendre's i s'utilitza en contextos col·loquials.

Font: Diccionaris.cat, Diccionari invers de la llengua catalana i Optimot.

136

? Especial esport

Fonts: DIEC2, ESPINAL, GDLC, OPTIMOT, TERMCAT

A correquita, a cuitacorrents, a corre-corrents

Amb presses.

A més, a tot córrer

Amb tota la velocitat possible.

Arrencar, començar, posar-se, engegar a córrer

Posar-se a córrer.

Ara hi corro!

Expressió emprada com a resposta per algú quan no està disposat a fer allò que li suggereixen o li manen.

Corre que correràs

Corrent sense aturar-se.

Córrer la banda

En el futbol, recórrer un jugador atacant la línia de banda per arribar a la porteria contrària.

Córrer món

Viatjar molt i per terres llunyanes.

Córrer pel cap

Tenir una idea vaga, imprecisa, d'alguna cosa. *Em corre pel cap que l'examen és a les deu.*

Deixar córrer (una cosa)

No insistir-hi, cessar d'ocupar-se'n. *Volia comprar una casa, però ho he deixat córrer.*

En una correguda

De pressa, en poca estona.

Llançar, tirar la tovallola

Expressió que prové del món de la boxa, i concretament del fet que, un cop al ring, un dels contrincants (o algú del seu equip) llança la tovallola o l'esponja a terra per indicar que no vol continuar el combat. A partir d'aquí, l'expressió s'ha fet servir per expressar, en general, que algú desisteix de fer una cosa, que deixa córrer un projecte, etc.

Plegar veles

Tocar el dos, marxar. Diuen que antigament, quan tots els vaixells eren de vela, quan s'arribava a port es plegaven les veles. Això volia dir que el viatge s'havia acabat. Per això, aquest acte de plegar veles va donar origen a moltes expressions actuals *pleguem, que ja és tard; ja és l'hora de plegar; a quina hora plegueu?, plegar un negoci* (amb el significat de tancar).

Fora de joc

Situació d'un jugador en camp contrari més a prop de la línia de gol contrària que no pas la pilota en joc, excepte si hi ha dos adversaris encara més a prop que ell de la mateixa línia de gol. Nota El *fora de joc* constitueix una falta quan el jugador implicat interfereix en el joc, obstaculitza un jugador contrari o s'aprofita d'un rebot gràcies a aquesta posició.

Fer anar algú com una pilota

Fer-lo anar d'un lloc a l'altre.

No tocar pilota

No encertar en res del que es tracta.

Tornar la pilota

Donar resposta escaient a una escomesa, una paraula ofensiva, etc.

Confondre la gimnàstica amb la mag-nèsia

No tenir les idees clares.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **marduix**. La solució correcta era la **3. Herba semblant a l'orenga**. La guanyadora ha estat la M. Àngels Blanch Argemí, voluntària lingüística.

Ara preguntem què vol dir **escaquer**?

1. *Arbre (Diospyros kaki) de fruit comestible, el caqui.*
2. *Persona que eludeix una tasca, una dificultat, una obligació.*
3. *Persona que practica l'esquai.*
4. *Tauler de joc amb quadres blancs i negres en què es juga als escacs o a les dames.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *Guia dels arbres d'interès local de Mollet del Vallès* d'Olga Alcaide (CEM) i una motxilla de cotó estampada al Taller Alborada.

Batre el rècord

En un esport competitiu, obtenir un resultat que supera el millor resultat registrat fins llavors.

En un temps rècord

En un temps més breu que no és d'esperar o normal.

Webs

Mollet Ciutat Europea de l'Esport 2017

Diccionaris en línia, àrea temàtica d'esports

Biblioteca terminològica, àrea temàtica d'esports

Diccionari general de l'esport

Diccionari dels esports olímpics

Esports aquàtics

Esports d'aventura

Esports nàutics

Esports d'hivern

Ajuntament de Mollet del Vallès

CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Significat de les banderes en les competicions de motor

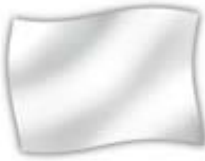
Bandera de sortida

Generalment és la del país on es fa la prova.

Bandera de quadres blancs i negres

Indica acabament d'una prova o d'un entrenament.

Bandera blanca

Indica la presència del cotxe de seguretat o d'assistència a la cursa.

Bandera blava

Indica a un pilot que una motocicleta més ràpida està a punt d'avançar.

Bandera groga

Indica perill. Cal reduir la velocitat, i no fer avançaments.

Bandera groga amb franges vermelles

Indica que l'adherència de la pista ha empitjorat.

Bandera verda

Indica pista lliure o inici d'entrenaments.

Bandera vermella

Indica que la cursa queda aturada per motius de seguretat.

Bandera vermella amb creu blanca en diagonal

Indica neutralització de la cursa.

Bandera negra

Indica que el pilot queda eliminat, generalment per un comportament antiesportiu.

Bandera negra amb un cercle carabassa

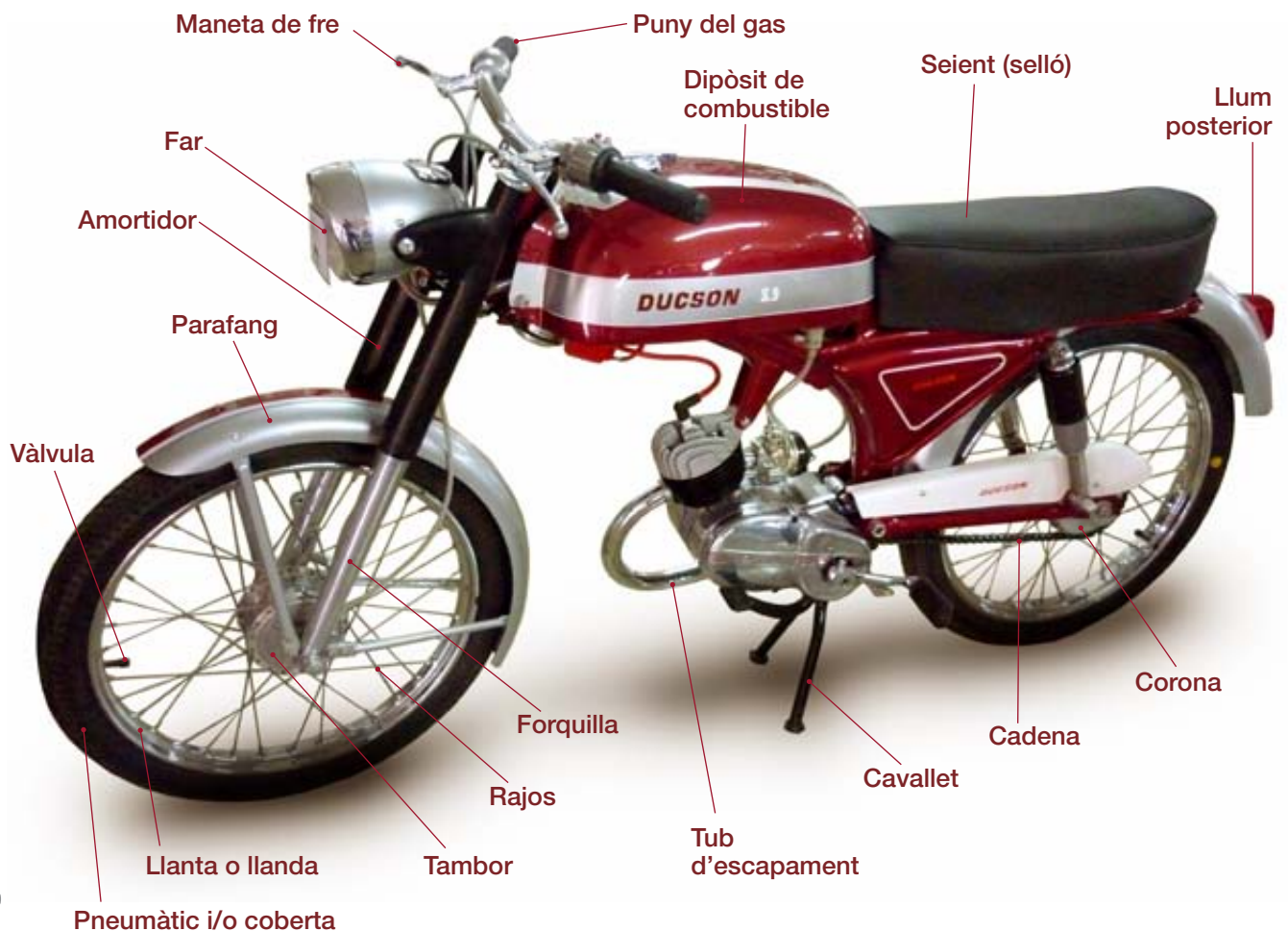
Indica al pilot aturada a boxes per problemes mecànics.

Bandera blanca amb creu vermella en diagonal

Indica inici de pluja.

Especial Escalfant motors (Jornades CEM 2017)

Fraseologia

Fonts: TERMCAT, OPTIMOT, Enciclopèdia Catalana, Diccionari de sinònims i frases fetes de M. Teresa Espinal, fonts orals.

Anar a rebuf

Buit aerodinàmic generat per una motocicleta en moviment darrere seu que pot ser aprofitat en una cursa per la motocicleta que la segueix per reduir la despesa energètica i augmentar la velocitat.

Anar a tot drap, a tota màquina, a tota pastilla, a tota vela, a preu fet

Anar molt ràpid.

Anar com una moto

Anar molt esperitat.

Córrer com un boig, més que el vent, que se les pela, més que la tramuntana

Córrer molt.

Escalfar motors

Preparar-se.

Fer el cavallet amb la moto

Acrobàcia consistent a fer aixecar la roda del davant d'una moto en moviment.

Fer la perla (la moto)

Fallar la bugia (de la moto).

Fer pets (la moto)

Fallar.

Gas, gas!

Expressió que diuen els motoristes quan volen córrer molt.

Parlar com una moto

Parlar tan ràpid que no se l'entén.

Posar-se com una moto

Alterar-se.

Posar la directa, tirar milles, tirar pel dret, fer via...

Avançar d'una manera àgil per arribar abans a algun lloc.

Posar (la moto) en punt mort

Treure les velocitats.

Portar benzina a la sang

Sentir passió pel món del motor.

Salut i benzina!

Salutació de motoristes i gent del motor.

Tenir pana

Detenció anormal d'un vehicle.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **esgarriar**. La solució correcta era la **2. Fer estremir. Esborronar, horripilar**. El guanyador ha estat l'Antonio Mendoza Rojano, caporal del Servei de Seguretat Ciutadana i Protecció Civil.

La pregunta que fem ara és què vol dir **anar a pinyó fix**?

1. *Ésser una persona d'idees fixes, poc flexible, obstinada.*
2. *Anar molt bé, sense dificultats, sense res desagradable.*
3. *Fer un viatge amb totes les despeses incloses en el preu.*
4. *Tenir molts diners.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat . La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *Etnobotànica de Gallecs* de M. Àngels Bonet i altres (CEM) i una motxilla de cotó estampada al Taller Alborada.

Webs

Diccionari de motociclisme TERMCAT

La motocicleta (cartell) Oficina de Promoció del Valencià.

Museu Isern de la Moto a la Viquipèdia.

Ser l'Speedy Gonzales de la moto

Ser molt veloç, com el ratolí del còmic Speedy Gonzales.

Vendre la moto

Aixecar la camisa, enganyar o ensarronar.

Fer la moto (en el món de l'escalada)

Tremolar les cames d'un escalador, a causa del cansament o d'una mala posició. Terme d'argot.

Salutació dels motards

Es fa amb la mà esquerra, assenyalant amb el dit enlaire i, si no es pot fer amb la mà, es fa amb la cama, estirant el peu. També es fa per donar les gràcies.

Gasss!

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Primavera o cucut

La planta *Primula veris* és coneguda al Vallès i a la Catalunya central, sobretot, com a *cucut*, per bé que en d'altres contrades trobem una enorme llista de sinònims, que trobareu recollits en el diccionari *Noms de plantes. Corpus de fitonímia catalana* ↗. Amb els mateixos noms populars també es coneixen altres espècies del mateix gènere.

És molt probable que l'origen tant del nom científic *Primula* com dels noms populars *prímula* o *primavera* estigui relacionat amb el fet que la planta silvestre designada és de floració primaveral i primerenca.

Jordi Bertran i TERMCAT

? “Expressions primaverals” i consultes

La primavera la sang altera

Expressió que s'usa per fer referència a canvis de comportament en les persones i animals amb l'arribada d'aquesta estació.

En aquest mateix sentit, es poden fer servir les expressions següents:

encendre's (o bullir) la sang (o les sangs)

pujar la sang al cap

anar les sangs calentes (o remogudes). 🌀

Engegar / enviar a fregir espàrrecs

Locució que vol dir despatxar algú de mala manera. Desfer-se'n. El seu origen es re-

munta al segle XIX i el seu ús era una forma simbòlica de manar algú a fer un treball ardu, ja que els espàrrecs habitualment es menjaven bullits i no fregits, per la qual cosa aquella tasca, a més de llarga, era inútil. **Font** ↗

Eixerit / trempat com un pèsol

Algunes fonts diuen que aquestes dites responen al fet que aquestes petites verdures lleguminoses són plenes de vitamines, que són específiques per al bon funcionament del sistema nerviós i que, fins i tot, ens poden ajudar a superar el nerviosisme i a mantenir un estat d'ànim més positiu. D'aquí l'expressió. **Font** ↗

Fusta de primavera

Fusta que s'ha format durant la primavera i que està constituïda per una gran quantitat de vasos de gran diàmetre i parets primes, i que té un color més clar que la fusta d'estiu.

Pascor

Temps de Pasqua, de primavera.

Tosa

Època de l'any, que normalment correspon a la primavera, en què s'esquilen les ovelles.

Vernal

Primaveral. Període vernal. Que floreix a la primavera. *És una planta vernal. Bolet vernal.*

Clàusula terra

Clàusula d'un contracte de préstec hipotecari amb taxa d'interès variable que estipula la taxa d'interès mínima que pot atènyer el préstec. En diem *clàusula terra*, i no pas **clàusula sòl*, d'acord amb el sentit i els usos que tenen en la llengua general les paraules *terra* i *sòl*, i també per seguir la metàfora amb el seu contrari: en català, una habitació té sostre i terra. Si la taxa d'interès puja, topem amb el sostre; si baixa, topem amb el terra. **Font**

Webs

Diccionari d'exclusions del Word per a la nova ortografia catalana

El diccionari d'exclusions del Word

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **barraló**. La solució correcta era la **3**. *Bota petita per a vi, d'uns 30 litres*. El guanyador ha estat el Miquel Gimeno Lafau, voluntari lingüístic.

Ara preguntem què vol dir **esgarriar**?

1. *Esquinçar lleugerament la pell amb les ungles.*
2. *Fer estremir. Esborronar, horripilar.*
3. *Anar amb un compte excessiu en les despeses.*
4. *Posar en desordre.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat . La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *Guia dels arbres d'interès local de Mollet del Vallès* d'Olga Alcaide (CEM) i una bossa-motxilla de cotó estampada al Taller Alborada.

Mem

Element informatiu, generalment una imatge, una frase o un vídeo de to humorístic, generat a Internet o en altres mitjans audiovisuals, que s'escampa per les xarxes socials i és imitat, compartit o utilitzat per un gran nombre de persones.

Es tracta d'una adaptació lliure del grec μίμημα (*mimema*, 'imitació, imatge'), feta a propòsit perquè sembli un anàleg de l'anglès gene ('gen') i evoqui també altres termes amb la mateixa arrel etimològica (*mimesi*, *mimètic*, etc.). **Font**

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Especial còmic

Ha! ha! ha!

L'expressió que s'utilitza per imitar el so que es fa en riure és *ha! ha! ha!* (o *ha, ha, ha!*), en què la *h* és aspirada i sona igual, per tant, que la *h* del verb *halar* ('menjar') i la de la interjecció *ehem*.

Altres variants d'aquesta onomatopeia són *he, he, he!* (rialla irònica), *hi, hi, hi!* (rialla histèrica o burleta), *ho, ho, ho!* (rialla exagerada) i fins i tot *hu, hu, hu!* (rialla grollera). Cal evitar d'escriure *ja! ja! ja!*, com es fa sovint, ja que la *j* representa un so (el mateix que el de la *g* de *gent*) molt diferent del que es fa quan es riu.

Quèèè o queèè, buààà o buaaà?

Pel que fa a l'allargament de la vocal convencional, se'n solen posar tres o més. I en cas que hi hagi d'anar accent, s'ha d'escriure al final (per exemple, el so de plorar és *buaaà*); però també es pot representar amb accent gràfic a totes les vocals (*buààà*), perquè en el món de les onomatopeies l'aspecte purament gràfic té una influència molt important, i normalment hi ha una voluntat d'exagerar.

Globus (o bafarada)

Espai tancat, generalment per un cercle o un quadrilàter irregulars, que conté els diàlegs o els pensaments d'un personatge, el qual és assenyalat per un apèndix (*cua* o *delta*) que surt del cercle o del quadrilàter.

Vinyeta

Cadascuna de les il·lustracions que componen un guió il·lustrat, un còmic o una infografia.

Tira còmica

Narració seqüencial breu que es desenvolupa a través d'unes quantes vinyetes, normalment entre una i quatre, i que es publica periòdicament en diaris, revistes, pàgines d'Internet, etc.

Fanzín

Publicació de temàtica cultural, de poca difusió i feta amb pocs mitjans, generalment per aficionats, que sovint està dedicada a la música, al cinema, al còmic o a la ciència-ficció.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **gebre**. La solució correcta era la **3. Cristalls de glaç dipositats per la boira**. La guanyadora ha estat l'Esperanza Mato Cerviño, usuària del Servei de Català.

Ara preguntem què vol dir **barraló**?

1. Tela de pèl de camell, atapeïda i impermeable.
2. Edifici prefabricat i provisional.
3. Bota petita per a vi, d'uns 30 litres.
4. Beguda calenta a base de cafè i licor.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat . La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *La sardana a Mollet* de Consol Garcia-Moreno (CEM) i una bossa-motxilla de cotó estampada al Taller Alborada.

Manga

Gènere de còmic d'origen japonès, sovint en blanc i negre i amb un sentit de lectura de dreta a esquerra en cada pàgina, que es caracteritza per personatges de gran expressivitat i ulls molt grossos, fons poc detallats, un estil cinematogràfic i l'ús abundant d'onomatopeies.

La denominació *manga* prové del japonès i significa, literalment, 'imatge o dibuix còmic' (de *man* 'caòtic, desordenat, divertit' i *ga* 'dibuix, imatge').

Enllaços: [Terminologia del manga](#) (TERM-CAT). [Lèxic del manga](#) (EsAdir).

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Anar de bòlit

Actuar precipitadament sense saber ben bé el que cal fer, surti el que surti. Aquesta expressió té l'origen en el joc del bòlit o bèlit.

El joc del bòlit o del bèlit consisteix a aixecar amb un pal cilíndric anomenat *cana*, el *bèlit* o *bòlit*, una petita peça de fusta, i just quan està aixecada, picar-la. És com el beisbol. Si te l'agafen, estàs eliminat.

Per tant, quan *anem de bòlit* anem com aquesta petita peça de fusta, és a dir, donant voltes sense parar.

Font: *Més caçadors de paraules*, de Roger de Gràcia

Nota: la *cana* o *garrot* pot ser cilíndrica o plana (com la de la fotografia) i, aleshores, també s'anomena *pala*.

? Temps de rebaixes!

Font: DIEC2, OPTIMOT

Rebaixes finals, final de temporada, últimes rebaixes

Les empreses i els establiments comercials anuncien forts descomptes en el preu de venda amb l'expressió **remate final*. Aquestes reduccions de preu es poden atribuir tant al que la normativa vigent estableix com a rebaixes com al que fixa com a liquidació. Ara bé, a l'hora de traduir el terme *remate final*, hem de reservar les expressions *liquidació d'existències* i *liquidació final* per a les vendes especials que legalment es consideren liquidació.

A bon mercat

A baix preu, barat.

A preu regalat/a un preu llençat

Molt barat.

D'ocasió

Comprat a baix preu, especialment perquè és vell o de segona mà. *Vehicles d'ocasió*.

De pacotilla

De qualitat inferior, de poc valor. *Vendre mercaderies de pacotilla*.

De quatre rals

Barat. *M'he comprat un abric de/per quatre rals*.

Rebentar preus

Vendre molt barat.

Expressions

A betzef; a doll (o a dolls); a gavadals; a grapats; a senalles; a trompons; a l'uf

En abundància o en gran quantitat. *L'herba del pla era tota esgotada, però a muntanya n'hi havia a betzef. La gent hi va comparèixer a dolls. Ha fet diners a gavadals.* 📖

A tentipotenti

Fins a no poder més. *En aquestes festes, hem menjat a tentipotenti.* 📖

A la xisclera

De tort. *Caminar a la xisclera.* 📖

A la xirinxina

A colibè. 📖

D'upa

D'importància, d'alt rang. *Es tracta amb gent d'upa. Té amics d'upa que el podran ajudar.* 📖

En doina

En moviment, fora de lloc, en renou. *On hi ha mainada tot va en doina!* 📖

Fer gabiejar algú

Fer-lo guar, entretenir-lo amb enganys, fer-lo esperar per una cosa que desitja i que se li nega de moment. *Au, no em facis gabiejar més i dóna'm el que m'has pres.* 📖

Leri-leri

Prop d'esdevenir-se alguna cosa. *No és pas acabada la casa, però està leri-leri.* 📖

Terregada

Menudall de carbó, solatge de les piles; per ext. *Ja no queda sinó la terregada: els bons ja han trobat col·locació.* 📖

Un fum

Un gran nombre. *De bromes com aquesta, en feia un fum.* 📖

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **durar de Nadal a Sant Esteve**. La solució correcta era la **2**. *Durar molt poc temps*. La guanyadora ha estat l'Anna Monserdà Torrents, jubilada de Mollet del Vallès.

Ara preguntem què vol dir **gebre**?

1. Fruit del gebrer, usat com a condiment.
2. Mamífer semblant al conill.
3. Cristalls de glaç dipositats per la boira.
4. Mesura de capacitat per a líquids, equivalent a mig petricó.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat 📧. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *Etnobotànica de Gallecs* de M. Àngels Bonet i altres (CEM) i una bossa de cotó, amb nanses, estampada al Taller Alborada.

Curiositats

La paraula *ganga* és d'origen onomatopèic, imitatiu del crit de l'ocell del mateix nom (*Pterocles alchata*). Per ser un ocell de mal caçar o plomar, el mot pren el sentit de 'cosa sense profit' i després, irònicament, 'cosa adquirida a un preu molt inferior al normal'. 📖

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Pagar amb moneda de mico o pretendre pagar amb cançons

Són dues expressions molt semblants que s'apliquen a aquells que no volen pagar amb moneda el que han perdut en el joc i ofereixen a canvi altres compensacions.

Sembla que ve de quan els captaires i els músics ambulants anaven pels camins i tenien pas franc als ponts on calia pagar peatge. A canvi, però, havien de tocar els seus instruments musicals, cantar, ballar i fer alguna representació amb el mico que portaven a aquells que s'encarregaven de cobrar els drets de pas. D'alguna manera,

no deixaven de pagar, però els ponters i els porters que obtenien la diversió no ingressaven els diners que en nom dels seus amos i senyors exigien a altres viatgers. És per això que tots coincidien que no era bo per als seus interessos *cobrar amb moneda de mico o amb cançons*.

Font: *El joc a Catalunya: història i present*.

? Consultes - Especial jocs

Font: DIEC2

Trompitxol

Baldufa petita que es fa rodar amb els dits.

Violet

Ballaruga de cos prismàtic amb una lletra distinta a cada cara lateral, que servia originàriament per jugar a un joc d'atzar en què decidia la sort la posició en què restava quan parava de ballar.

Burot

Baldufa que balla a cops de corretja o de corda.

Llamperó

Tros de cordill, especialment l'emprat per fer ballar la baldufa.

Pedralta

Joc que consisteix a tirar enlaire i tomar pedretes fins a cinc, segons certes regles. *Jugar a pedralta*.

Gobelet

Vas més ample de la boca que del fons, sense peu, especialment el de llauna, coure o altre material opac, emprat en jocs de mans, per tirar els daus, etc.

Clotxa

Joc d'infants que consisteix a ficar una moneda, una pedra, etc., en un clot circular fet a terra tirant-la-hi des de certa distància, essent-ne el guanyador el qui la fa anar a dins o més a la vora.

Juli

Fer juli. En el joc de saltar a corda, fer-la rodar molt ràpidament.

Carambola

Jugada de billar que consisteix a tocar, amb la bola que hom tira, les altres dues boles. *Fer carambola. Jugar a caramboles. Joc de caramboles.*

Cucanya

Pal llis i ensabonat pel qual cal enfilem-se o caminar per agafar com a premi un objecte lligat a un dels seus extrems.

Bala

Petita esfera de terra cuita, de pedra, de vidre o d'altres materials que serveix per jugar. *Joc de bales.*

Bufar una peça

En el joc de dames, prendre al contrari una peça amb què havia de matar i no ho ha fet.

Botxa

Bola de fusta o de metall que s'empra en el joc de botxes. || Joc practicat entre equips, en què el jugador que tira la botxa ha de procurar que, rodolant, s'acosti al màxim al bolig o bola de referència.

Bona

En certs jocs de pilota, jugada de desempat. *Juguem a vint i la bona.*

Xarranca

Joc consistent a saltar a peu coix damunt unes figures geomètriques dibuixades a terra, dividides en caselles o en compartiments numerats, fent córrer a cops de peu un palet o un tros de teula que cal fer passar d'una casella a l'altra segons un ordre determinat.

Bòlit

Tros de fusta cilíndric terminat en punta en els dos extrems, que es fa saltar pegant-li, quan està ajagut, un cop de dalt a baix prop d'una de les puntes. *Jugar a bòlit.*

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **fer un capmàs**. La solució correcta era la **4**. *Fer el càlcul aproximat del valor d'un conjunt de coses que s'han de comprar o vendre.* El guanyador ha estat el Jordi Rodríguez Felices, del Departament d'Urbanisme d'Obres i Serveis de l'Ajuntament de Sant Fost de Campsentelles.

La pregunta que fem ara és què vol dir **donar peixet?**

1. *Afluixar en un joc perquè l'adversari guanyi punts que altrament no guanyaria.*
2. *Presentar un fet de poca volada com a magnífic.*
3. *Sortir amb raons impertinents o fora del cas.*
4. *Fornir d'aliment un infant, una persona gran, etc., ficant-l'hi a la boca.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat 📧. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *Els noms de lloc i de persona de Mollet del Vallès* d'Enric Garcia-Pey (CEM) i una bossa de cotó, amb nanses, estampada al Taller Alborada.

Gep [usat generalment en pl.]

Joc que consisteix a tirar-se amb força una pilota a l'esquena els uns als altres.

Fet a amagar, fet i amagar, fet, jugar a l'acuit, a acuit

Joc en què tots els jugadors menys un, corrent o amagant-se, procuren no ésser atrapats per aquest.

Expressions

La sort està tirada o el dau ja està llançat

Tenen el seu origen en l'expressió llatina *Alea jacta est*. Sembla que és el que va dir Juli Cèsar en creuar el riu Rubicó i entrar a Itàlia amb l'exèrcit en contra de la llei romana. Indica que s'ha pres una decisió arriscada, de la qual no es pot tornar enrere. ➡

Pagar amb moneda de mico o pretendre pagar amb cançons

Són dues expressions molt semblants que s'apliquen a aquells que no volen pagar amb moneda el que han perdut en el joc i ofereixen a canvi altres compensacions.

Sembla que ve de quan els captaires i els músics ambulants anaven pels camins i tenien pas franc als ponts on calia pagar peatge. A canvi, però, havien de tocar els seus instruments musicals, cantar, ballar i fer alguna representació amb el mico que portaven a aquells que s'encarregaven de cobrar els drets de pas. D'alguna manera,

no deixaven de pagar, però els ponters i els porters que obtenien la diversió no ingressaven els diners que en nom dels seus amos i senyors exigien a altres viatgers. És per això que tots coincidien que no era bo per als seus interessos *cobrar amb moneda de mico o amb cançons*.

Font: *El joc a Catalunya: història i present*.

? Consultes - Especial jocs

Font: DIEC2

Trompitxol

Baldufa petita que es fa rodar amb els dits.

Violet

Ballaruga de cos prismàtic amb una lletra distinta a cada cara lateral, que servia originàriament per jugar a un joc d'atzar en què decidia la sort la posició en què restava quan parava de ballar.

Burot

Baldufa que balla a cops de corretja o de corda.

Llamperó

Tros de cordill, especialment l'emprat per fer ballar la baldufa.

Pedralta

Joc que consisteix a tirar enlaire i tomar pedretes fins a cinc, segons certes regles. *Jugar a pedralta*.

Gobelet

Vas més ample de la boca que del fons, sense peu, especialment el de llauna, coure o altre material opac, emprat en jocs de mans, per tirar els daus, etc.

Clotxa

Joc d'infants que consisteix a ficar una moneda, una pedra, etc., en un clot circular fet a terra tirant-la-hi des de certa distància, essent-ne el guanyador el qui la fa anar a dins o més a la vora.

Juli

Fer juli. En el joc de saltar a corda, fer-la rodar molt ràpidament.

Carambola

Jugada de billar que consisteix a tocar, amb la bola que hom tira, les altres dues boles. *Fer carambola. Jugar a caramboles. Joc de caramboles.*

Cucanya

Pal llis i ensabonat pel qual cal enfilear-se o caminar per agafar com a premi un objecte lligat a un dels seus extrems.

Bala

Petita esfera de terra cuita, de pedra, de vidre o d'altres materials que serveix per jugar. *Joc de bales.*

Bufar una peça

En el joc de dames, prendre al contrari una peça amb què havia de matar i no ho ha fet.

Botxa

Bola de fusta o de metall que s'empra en el joc de botxes. || Joc practicat entre equips, en què el jugador que tira la botxa ha de procurar que, rodolant, s'acosti al màxim al bolig o bola de referència.

Bona

En certs jocs de pilota, jugada de desempat. *Juguem a vint i la bona.*

Xarranca

Joc consistent a saltar a peu coix damunt unes figures geomètriques dibuixades a terra, dividides en caselles o en compartiments numerats, fent córrer a cops de peu un palet o un tros de teula que cal fer passar d'una casella a l'altra segons un ordre determinat.

Bòlit

Tros de fusta cilíndric terminat en punta en els dos extrems, que es fa saltar pegant-li, quan està ajagut, un cop de dalt a baix prop d'una de les puntes. *Jugar a bòlit.*

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **fer un capmàs**. La solució correcta era la **4**. *Fer el càlcul aproximat del valor d'un conjunt de coses que s'han de comprar o vendre.* El guanyador ha estat el Jordi Rodríguez Felices, del Departament d'Urbanisme d'Obres i Serveis de l'Ajuntament de Sant Fost de Campsentelles.

La pregunta que fem ara és què vol dir **donar peixet?**

1. *Afluixar en un joc perquè l'adversari guanyi punts que altrament no guanyaria.*
2. *Presentar un fet de poca volada com a magnífic.*
3. *Sortir amb raons impertinents o fora del cas.*
4. *Fornir d'aliment un infant, una persona gran, etc., ficant-l'hi a la boca.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat 📧. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *Els noms de lloc i de persona de Mollet del Vallès* d'Enric Garcia-Pey (CEM) i una bossa de cotó, amb nanses, estampada al Taller Alborada.

Gep [usat generalment en pl.]

Joc que consisteix a tirar-se amb força una pilota a l'esquena els uns als altres.

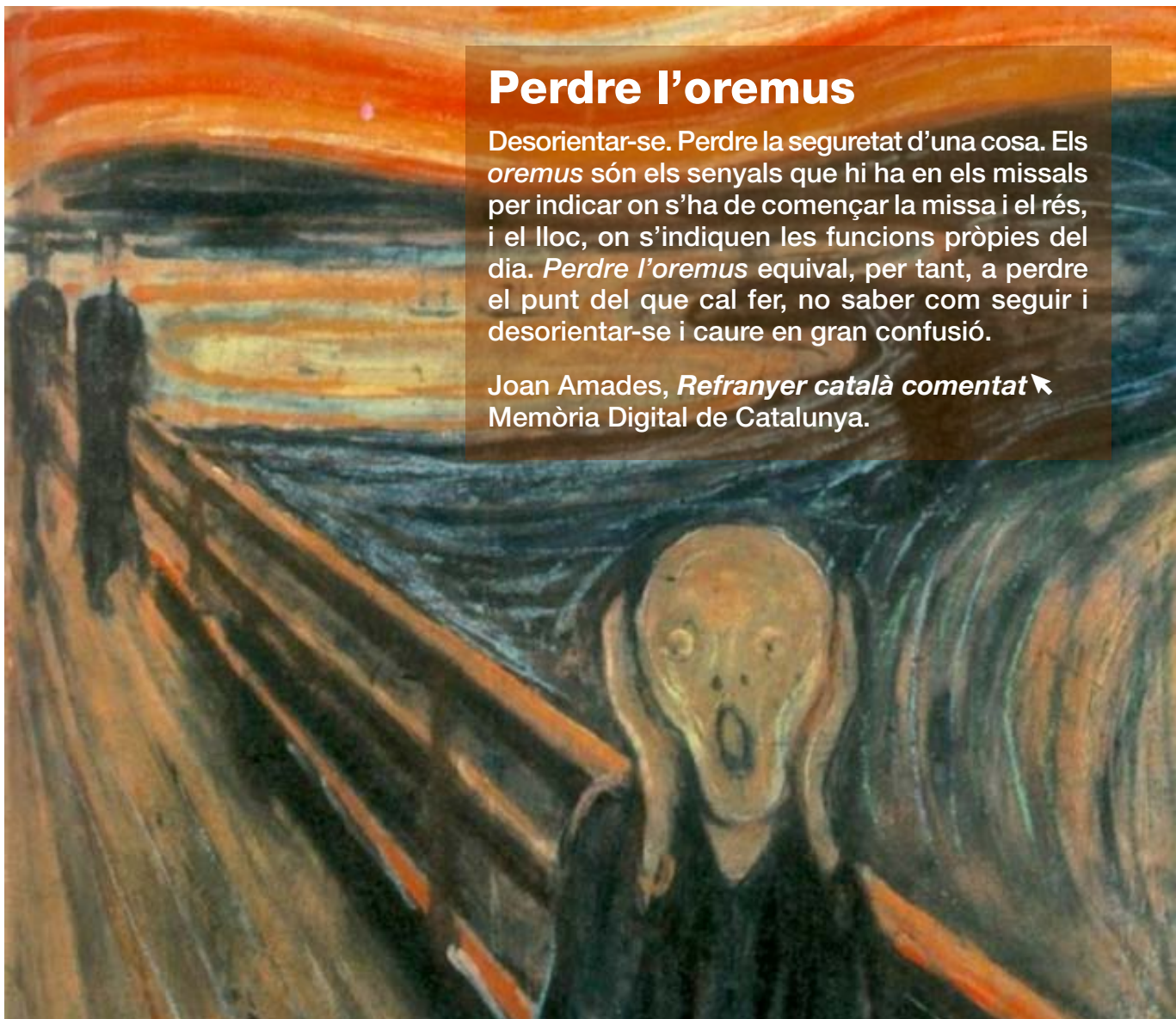
Fet a amagar, fet i amagar, fet, jugar a l'acuit, a acuit

Joc en què tots els jugadors menys un, corrent o amagant-se, procuren no ésser atrapats per aquest.

Expressions

La sort està tirada o el dau ja està llançat

Tenen el seu origen en l'expressió llatina *Alea jacta est*. Sembla que és el que va dir Juli Cèsar en creuar el riu Rubicó i entrar a Itàlia amb l'exèrcit en contra de la llei romana. Indica que s'ha pres una decisió arriscada, de la qual no es pot tornar enrere. ➡

Perdre l'oremus

Desorientar-se. Perdre la seguretat d'una cosa. Els *oremus* són els senyals que hi ha en els missals per indicar on s'ha de començar la missa i el rés, i el lloc, on s'indiquen les funcions pròpies del dia. *Perdre l'oremus* equival, per tant, a perdre el punt del que cal fer, no saber com seguir i desorientar-se i caure en gran confusió.

Joan Amades, *Refranyer català comentat* ▶
Memòria Digital de Catalunya.

Consultes

Especial comerç i empresa

Fons: DCVB, DIEC2, GEC, OPTIMOT

Anar a redar

Anar molt barat, gairebé regalat.

A escriuix

A preu fet i sense condicions. També *a preu fix*.

A preu fet

Manera de remunerar o de cobrar segons el treball realitzat i per un preu o quantitat fixats per endavant.

També *a escar*, *a escarada*.

Per extensió *anar a preu fet* vol dir anar de pressa, sense parar.

No tenir preu

Tenir molt valor.

Paga i senyal o arres

Quantitat a compte que hom dóna com a garantia del pagament total.

Antigament, també *senyal i paga*. Senyal es refereix a la quantitat a compte que hom dóna com a garantia del pagament total.

Preu fet de mans i recapte

Contracte en què l'obrer està obligat a fornir els materials.

Anàlisi DAFO

Anàlisi d'una organització que es fonamenta en la identificació, d'una banda, de les debilitats i les fortaleeses que posseeix i, de l'altra, de les amenaces i les oportunitats que pot plantejar l'entorn, i que té l'objectiu d'ajudar en la tria de les estratègies i les actuacions més adequades per assolir la missió.

La sigla DAFO correspon a debilitats, amenaces, fortaleeses i oportunitats.

Fer frontals o recol·locar en els frontals

Posar en primera fila els productes d'un prestatge en un establiment comercial perquè el client els vegi fàcilment i els tingui a l'abast.

Detallista o menudista

Comerçant que es dedica a la venda de productes i serveis al detall.

Traçabilitat

Capacitat de reproduir l'historial d'un producte, a fi de localitzar ràpidament l'origen dels problemes que puguin sorgir en la seva elaboració o distribució i evitar-los en el futur.

On podem trobar els criteris de redacció dels SMS (servei de missatges curts), un model de comanda o un model de certificat?

Més consultes a **OPTIMOT/EMPRESA** ➤ selecció de continguts interessants per al món de l'empresa i el comerç que es poden trobar al cercador de l'**Optimot** ➤.

Expressions

Ve't-ho aquí, ve-t'ho aquí o vet-ho aquí?

Aquesta expressió, que es fa servir per concloure definitivament una explicació, un període, etc., es pot escriure de dues maneres: *ve-t'ho aquí* o *vet-ho aquí*.

Curiositats

Farmàcia o farmaciola

Tot i que no és una forma que reculli la normativa, aquesta denominació es troba en algun diccionari descriptiu per anomenar l'establiment petit dels nuclis rurals equipat amb els medicaments i els estris bàsics per atendre urgències.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **barrigar**. La solució correcta era la **3. Furgar com fan els porcs**. La guanyadora ha estat l'Elena Ortiz Medina, exalumna dels cursos de català per a adults i membre de la junta de l'Associació de Veïns de Plana Lledó.

La pregunta que fem ara és què vol dir **fer un capmàs**?

1. *En un joc d'envit, fet d'apostar com si hom tingués un bon joc sense tenir-lo.*
2. *Fer un acte fora de propòsit i reprehensible.*
3. *Caure un xàfec molt fort.*
4. *Fer el càlcul aproximat del valor d'un conjunt de coses que s'han de comprar o vendre.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a **mollet@cpnl.cat** ➤. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *Els noms de lloc i de persona de Mollet del Vallès* d'Enric Garcia-Pey (CEM) i una bossa de cotó, amb nanses, estampada al Taller Alborada.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Ens retrobarem el setembre.
Us desitgem unes bones vacances!

Consultes «fresques»

Fonts: DCBV, DIEC2, TERMCAT

Fresc

Vent que permet als velers dur totes les veles (navegació tradicional). **Paraules de mar** **G**

Frescal

Tros de terra ombrívol i fresc que conserva molt la humitat de la pluja. **G**

Vent fresquet

Vent de força 5 segons l'escala de Beaufort, entre 17 i 21 nusos (8-10,7 m/s). **G**

Anar a la fresca

Anar amb poca roba. **G**

Estar a la fresca o posar-se a la fresca

Estar, posar-se, en un indret fresc. **G**

Prendre's una cosa a la fresca

Sense immutar-se per ella. **G**

Dir-ne una de fresca a algú o dir-ne quatre de fresques a algú

Fer-li un retret o retrets obertament o sense miraments. **G**

Estar-hi tres anys en un estiu

Es diu de la persona que pretén haver estat en un lloc important, si se sap que no hi ha estat gaire temps o que tot just hi ha estat de passada. *Diuen que hi ha estat tres anys en un estiu.* **G**

Webs

Diccionari de llengües del món **G**. Selecciona la zona on aneu de vacances i veureu les llengües que s'hi parlen.

Sabeu què és l'ullet de Cunningham, un *clinòmetre* o un *hidrotrineu*? Això i més ho trobareu al **Diccionari d'esports nàutics** **G**.

Sabeu la diferència entre *mar plana*, *mar arrissada*, *marejol*, *maror* o *forta maror*? I entre *maregassa*, *mar brava*, *mar desfeta*, *mar molt alta* o *mar enorme*? Això i més ho trobareu al **Diccionari de geografia física en línia** **G** del TERMCAT.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **firar-se**. La solució correcta era la **4. Comprar-se alguna cosa a la fira, en una botiga, etc.** El guanyador ha estat l'Òscar Gallardo Navarro, arquitecte tècnic municipal de l'Ajuntament de Sant Fost de Campsentelles.

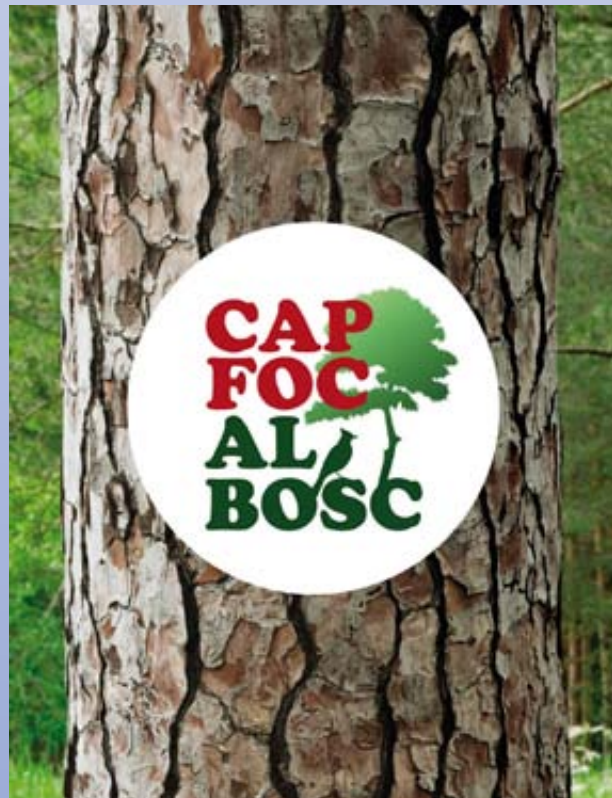
Ara preguntem què vol dir **eixarreït**?

1. Paraltzat per la por.
2. Ressec, d'una gran eixutesa.
3. Estès de braços i cames.
4. Sense esma per fer les coses.

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpnl.cat **G**. La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *Els noms de lloc i de persona de Mollet del Vallès* d'Enric Garcia-Pey (CEM) i una bossa de cotó, amb nanses, estampada al Taller Alborada.

Fer un sol de justícia, un sol que bofega, un sol que estavella, un sol que esquerda les pedres o un sol que crema (o que torra) es cul a ses llebres

Fer un sol molt fort. **G**

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Especial protecció civil i educació viària

Fonts: DIEC2, DCBV, OPTIMOT, Policia Municipal de Mollet Servei Català de Trànsit, TERMCAT

Educació viària

Procés d'ensenyament i aprenentatge que té la finalitat de transmetre coneixements sobre seguretat viària i actituds de responsabilitat i convivència amb relació a l'ús de les vies.

Parc infantil de trànsit o parc d'educació viària

Equipament fix o mòbil constituït per una via amb senyals de circulació que simula una situació de trànsit i permet a nens i adolescents de circular-hi amb una bicicleta, un ciclomotor o un kart, i que s'utilitza com a eina de suport de l'educació viària.

Banda rugosa

Banda transversal a la calçada, lleugerament elevada o constituïda d'un material molt més rugós que el paviment, la finalitat de la qual és obligar els conductors a circular més lentament.

Banda sonora

Línia de vora de calçada que produeix un soroll que alerta el conductor quan és trepitjada per les rodes del vehicle.

Pas de vianants de ressalt o pas zebra de ressalt

Pas de vianants de forma trapezoïdal lleugerament elevat o fet de material més rugós que el paviment, la finalitat del qual és obligar els conductors a reduir la velocitat i aturar-se.

Polícia municipal, policia local o guàrdia urbana

Cos policial que forma part d'una corporació local.

Escriurem *Polícia Municipal de Mollet* (en majúscula la primera lletra de tots els noms i adjectius que formen part de la denominació), però escriurem *la policia municipal* o *les policies municipals*, en minúscules, quan es tracta de la denominació genèrica o d'un plural aglutinador.

Coixí berlinès

Elevació parcial de la calçada, de manera que pot ser franquejada pels vehicles de dues rodes, autobusos i vehicles pesants, però no pels turismes, la finalitat del qual és obligar els conductors a reduir la velocitat. Es diu que aquest tipus de ressalt s'anomena *coixí berlinès* perquè es va implantar inicialment a la ciutat de Berlín.

Ressalt o cavalló

Banda elevada més o menys ampla i de forma arrodonida situada de manera transversal a la calçada, que serveix per obligar els conductors a reduir la velocitat.

Dactilograma

Dibuix format per les cresques papil·lars i els solcs interpapil·lars del tou de cada dit d'una persona.

Lofoscòpia

Conjunt de les tècniques d'identificació de persones basades en l'observació i la classificació de les empremtes deixades per qualsevol part de l'epidermis.

Pelmatoscòpia

Tècnica d'identificació de persones basada en l'observació i classificació de les empremtes de les plantes dels peus.

Cinemòmetre

Aparell que utilitza la policia de trànsit per determinar la velocitat a què van els vehicles. S'utilitza impròpiament *radar* per referir-se al *cinemòmetre*, perquè generalment els cinemòmetres funcionen amb radar.

Etilòmetre o alcoholímetre

Instrument que mesura el contingut d'alcohol en l'aire exhalat, a partir del qual es pot calcular l'índex d'alcoholèmia.

Manilla

Cadascuna de les dues anelles metàl·liques unides per una cadena que envolten els canells impedit el moviment dels braços de qui les porta.

Ull de gat o reflector

Reflector que se situa tocant a terra i que, reflectint la llum dels fars dels automòbils, serveix per delimitar carrils, vores de la calçada i, en general, per guiar la circulació a la nit. D'aquí el nom.

Webs

Sabeu què vol dir *capotar*? O a què fa referència la *fórmula de Widmark*? Tot això i més ho trobareu al **Diccionari de seguretat viària**

Coneixeu l'app **Conduint** ? El Servei Català de Trànsit posa a disposició dels usuaris d'Android aquesta aplicació mòbil que té l'objectiu de reduir els accidents per distraccions al volant relacionades amb els telèfons mòbils.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què vol dir **patracol**. La solució correcta era la **2. Llibre, lligall, molt voluminós**. La guanyadora ha estat l'Emilia Ramos de Diego, alumna vocacional dels cursos de català per a adults de Mollet del Vallès.

Ara preguntem què vol dir **virolla**?

1. *Situació intricada o complicada d'un afer, d'una qüestió, etc.*
2. *Full prim de fusta que es fa quan hom treballa la fusta amb el ribot o altra eina semblant i que surt enrotllat en espiral.*
3. *Himne dedicat a la Mare de Déu de Montserrat.*
4. *Volta completa que fa un vehicle sobre el seu eix vertical, provocada pel derrapatge de les rodes del darrere.*

Per concursar, heu d'enviar la resposta de l'endevinalla a mollet@cpl.cat . La persona que l'encerti i guanyi el concurs tindrà de premi el llibre *Els noms de lloc i de persona de Mollet del Vallès* d'Enric Garcia-Pey (CEM) i una bossa de cotó, amb nanses, estampada al Taller Alborada.

Ànima

Part interior del canó d'una arma de foc per on passa el projectil en disparar-la.

Canvi i fora!

Veu tipus amb què es dona per acabada una transmissió.

Curiositats

Jugar a lladres i serenos o jugar a lladres i policies?

La forma fixada per a aquesta expressió és *jugar a lladres i serenos*, i té el significat de 'perseguir-se' o 'empaitar-se'. No hem documentat com a frase feta la variant *jugar a lladres i policies*.

L'origen de l'expressió pot venir del fet que abans, els serenos eren els vigilants municipals que s'encarregaven de fer ronda de nit pels carrers en servei de vigilància. Així tenim la locució *fer el sereno*, que vol dir no dormir a la nit, estar desvetllat.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA